

วารสารสภาวิชาชีพบัญชี

Journal of Federation
of Accounting Professions

ปีที่ 5 เล่มที่ 1 ฉบับที่ 13 • มกราคม - เมษายน 2566

Download ในรูปแบบ E-book
ได้โดย Scan QR Code
www.tfac.or.th

สำนจากบรรณาธิการ

การเสพข่าวสารเสมือนการเสพอาหาร ที่บางครั้งหากไม่เลือกให้ดีอาจได้รับสารที่เป็นภัยต่อผู้รับทั้งร่างกายและจิตใจ ในโลกปัจจุบันที่ท่วมท้นไปด้วย unstructured data ระบบสารสนเทศทางการบัญชีขององค์กรจำเป็นต้องประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อนำไปจัดทำสารสนเทศ ความรู้ และสร้างภูมิปัญญา เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำพองค์กร เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ท่ามกลางกระแสภาวะแวดล้อมที่ผันผวนแปรปรวนทุกด้าน หากผู้บริหารองค์กรใดปรับตัวไม่ทันก็จะนำมาซึ่งปัญหาต่อองค์กรในไม่ช้า

T.S.Eliot กล่าวไว้ว่า “Where is the Life we have lost in living? Where is the wisdom we have lost in knowledge? Where is the knowledge we have lost in information?” ถ้าแปลเป็นไทยพอได้ความว่า “คนเราทำชีวิตหล่นหายในการดำรงชีพ ทำปัญญาหล่นหายในการตามหาความรู้ และทำความรู้หล่นหายในการแปลงสารสนเทศ” ฝากเป็นข้อคิดให้ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทุกท่านสำหรับวารสารสภาวิชาชีพบัญชีฉบับนี้

บรรณาธิการ
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศุภธาดา

สารบัญ

◎ บทความวิจัย ◎

04 ผลกระทบของความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีในประเทศไทย
*ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ
 หฤชนก สุทธานินทร์*

20 ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและความยืดหยุ่นทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการในสถานการณ์โควิด19: กรณีศึกษาบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
*สุกัญญา วงษ์ละคร
 สุรชัย เอ็มอักษร*

42 ความยั่งยืนของกำไร การหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและกำไรที่ลดลง และรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจ: หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย
*อิษตยา รุ่งเดชณาลัย
 อนุวัฒน์ ภัคดี*

◎ บทความวิชาการ ◎

64 องค์ประกอบของสมรรถนะทางการบัญชีของนักบัญชีไทย
*อัญญาวัฒน์ จันทร์สุทโธ
 พงศ์เสวก อเนกจางค์พร
 ทิพย์รัตน์ เลาหวิเชียร*

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศุภธาดา

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ธีรยุทธ ศรีศรี

ศาสตราจารย์วิโรจน์ เล้าหะพันธุ์

นายวรวิทย์ เจนธนากุล

กองบรรณาธิการบริหารและกลั่นกรองบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.วชิระ บุญยเนตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพชร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กองบรรณาธิการกลั่นกรองบทความ (ภายนอก)

รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สุภัทรกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิชพงศ์ พงศ์ภัทรชัย

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์รัตน์ วุฒิจินดานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษารัตน์ ธีรธร

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์

- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิมนวล วิเศษสรรพ

- มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.กรัณท์รัตน์ บุญญวัฒน์

- มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญ เสี่ยงมิบูล

- McKendree University

นายสุพจน์ สิงห์เสนห์

นางนันทนา สังขวิจิตร

- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

นางสาวสัจภา ทองประसार

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นางธัญพร อธิกุลวริน

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า

นางบุษกร ธีระปัญญาชัย

- ธนาคารแห่งประเทศไทย

ดร.อาทิตย์ ศรีทวารสิทธิ์

- กรมสรรพากร

นายสุเทพ พงษ์พิทักษ์

- ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษีอากร

คุณมานิต พานิชย์กุล

- ชมรมผู้ตรวจสอบธนาคารไทย

นางวิไล บุรณกิตติโสภณ

นางมัญชญา สิงห์สุขสวัสดิ์

- บริษัท เคทีเอ็มจี ภูมิภาคไทย สอบบัญชี จำกัด

นางวารุณี ปรีदानนท์

นายธนกฤต ลิขิตวงษ์

- บริษัท ไพร่ซอวเตอร์เฮาส์คูเปอร์ส เอเปเอเอส จำกัด

นายโสภณ เพิ่มศิริวัลลภ

นางสายฝน อินทร์แก้ว

- บริษัท สำนักงาน อีวาย จำกัด

ดร.สุวัจชัย เมฆะอำนวยการ

ดร.เกียรตินิยม คุณดีสุข

นายธวัชชัย เกียรติกานกุล

- บริษัท ดีลเลอร์ ทัช โธมัส ไซยัค จำกัด

ดร.สมศักดิ์ ศรีประภมเมฆ

- นักวิชาการอิสระ

นางสาวนิดาพร อัครธีระเกียรติ

- กรรมการอิสระ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหทัย มิตรภานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมตตา เสมสมบูรณ์

- มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

นางสาวโสภิตา สุ่มสังข์

- ผู้จัดการส่วนงานศูนย์วิจัยและกำหนดกลยุทธ์เพื่อความเป็นเลิศ

วารสารสภาวิชาชีพบัญชี

ปีที่ 5(1) ฉบับที่ 13 มกราคม - เมษายน 2566

เจ้าของ

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์
Federation of Accounting Professions
Under The Royal Patronage
of His Majesty the King

ที่อยู่สำนักงาน

เลขที่ 133 ถนนสุขุมวิท 21 (อโศกมนตรี)
แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 02 685 2500
โทรสาร 02 685 2501

ออกแบบ

นางสาวสวิตา สุวรรณกุล
นางสาวสุชมาลย์ แก้วสนั่น
นายชยากรณ์ นกุล
นางสาวกิตติมา ทองเอียด
นายกฤษณะ แก้วเจริญ

ส่วนสื่อสารองค์กร
สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

- 🏠 <http://www.tfac.or.th>
- ✉ tfac@tfac.or.th
- 📘 www.facebook.com/tfac.family
- 📞 LINE@ @tfac.family

ผลกระทบของความเครียดจากการทำงาน ของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ในประเทศไทย

Effect of Auditor's Work Stress
on Audit Quality in Thailand

ดร.ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ, CPA, FAC, FCMA

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Email: teerachai@tbs.tu.ac.th

หฤชนก สุทรานันท์

เจ้าหน้าที่การเงินอาวุโส
โรงเรียนนานาชาติบางกอกพรินเซสแอนด์ เซ็กเคินดารี
Email: january.sut@gmail.com

Teerachai Arunruangsirilert, PhD, CPA, FAC, FCMA

Assistant Professor of Department of Accounting
Thammasat Business School, Thammasat University
Email: teerachai@tbs.tu.ac.th

Haruechanok Sutthanin

Senior Financial Officer
Bangkok International Preparatory and Secondary School
Email: january.sut@gmail.com

ผลกระทบของความเครียดจากการทำงาน ของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ในประเทศไทย

ดร.ธีรชัย อรุณเรืองศิริเลิศ, CPA, FAC, FCMA

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Email: teerachai@tbs.tu.ac.th

ฤกษ์นุก สุทรานันท์

เจ้าหน้าที่การเงินอาวุโส
โรงเรียนนานาชาติบางกอกพริน্সเพราธอรี แอนด์ เซ็กเคินดารี
Email: january.sut@gmail.com

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ: 8 ธันวาคม 2565
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 10 กุมภาพันธ์ 2566
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 20 มีนาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ใน SET100 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2562 จำนวน 213 ตัวอย่าง โดยความเครียดของผู้สอบบัญชีวัดจากค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์รวมของบริษัทที่ถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีทุกคนในบริษัทนั้น ขณะที่คุณภาพของงานตรวจสอบบัญชีวัดจากอัตราส่วนค่าตอบแทนจากการสอบบัญชีต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท ผลการศึกษาพบว่าความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีมีผลกระทบในเชิงลบต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ดังนั้นสำนักงานตรวจสอบบัญชีควรให้ความสำคัญต่อความเครียดในการทำงานของผู้สอบบัญชีให้มากยิ่งขึ้น โดยการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมเพื่อให้แน่ใจว่ายังคงรักษาไว้ซึ่งคุณภาพของการตรวจสอบบัญชี

คำสำคัญ: ความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชี คุณภาพของงานตรวจสอบบัญชี การสอบบัญชี

Effect of Auditor's Work Stress on Audit Quality in Thailand

Teerachai Arunruangsirilert, PhD, CPA, FAC, FCMA

Assistant Professor of Department of Accounting
Thammasat Business School, Thammasat University
Email: teerachai@tbs.tu.ac.th

Haruechanok Sutthanin

Senior Financial Officer
Bangkok International Preparatory and Secondary School
Email: january.sut@gmail.com

Received: December 8, 2022

Revised: February 10, 2023

Accepted: March 20, 2023

ABSTRACT

This research aims to study effect of auditor's work stress on audit quality. The study uses multiple regression analysis to analyze the data from annual reports of listed companies of SET100 in The Stock Exchange of Thailand from 2017 to 2019, totally 213 firm-year observations. Auditor's work stress is measured by the average of all total assets of the firms audited by all their auditors, while audit quality is measured by the ratio of audit fee to total assets. Results show that auditor's work stress negatively affects audit quality. The study suggests that a CPA firm should give more attention to auditor's work stress and allocates appropriate resources to ensure that the firm can maintain audit quality.

Keywords: Auditor's work stress, Audit Quality, Auditing

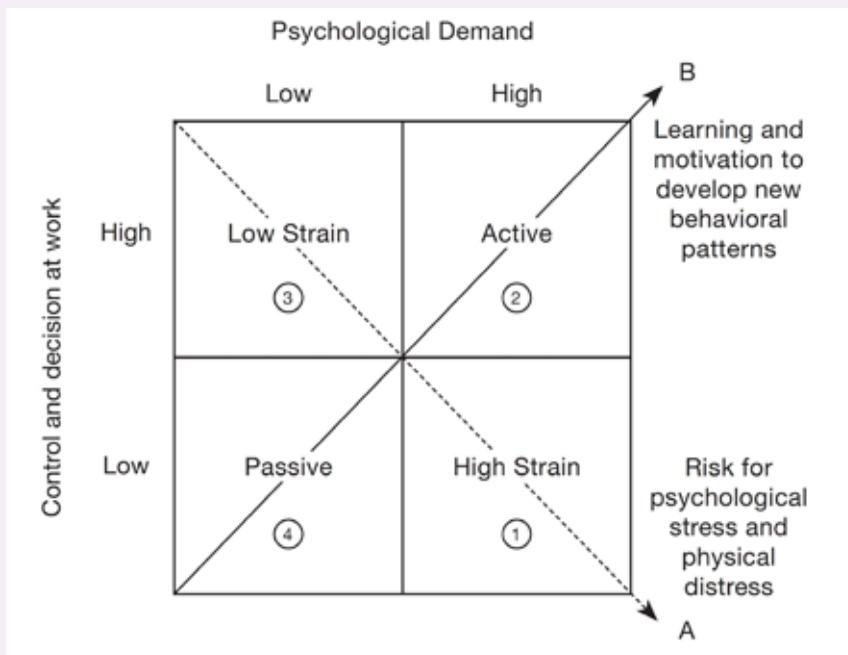
■ บทนำ

งานการตรวจสอบบัญชีเป็นงานให้บริการที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างมากงานหนึ่ง เนื่องจากเป็นงานที่ให้ความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้ข้อมูลทางด้านบัญชี มีผลให้ผู้ใช้ข้อมูลและงบการเงินเกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจในการดำเนินการทางเศรษฐกิจ ทำให้ระบบเศรษฐกิจเกิดการขยายตัวและเกิดประโยชน์ต่อภาคธุรกิจและสังคม อย่างไรก็ตามงานสอบบัญชีนั้น เป็นงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถทั้งด้านเชิงวิชาการและด้านการจัดการ มีมาตรฐานวิชาชีพกำหนดหลากหลายแง่มุม รวมถึงเป็นงานที่มีผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากงานบริการดังกล่าวมากมาย ผู้สอบบัญชีจึงต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่าง ๆ มากมาย เช่น ความเสี่ยงจากการฟ้องร้อง ความเสี่ยงทางด้านธุรกิจและความเสี่ยงด้านบุคลากร ทำให้ภายใต้สภาวะการแข่งขันในปัจจุบัน ผู้สอบบัญชีต้องเผชิญกับแรงกดดันรอบด้าน ทั้งความคาดหวังของผู้รับบริการ ผู้ใช้ผลงาน รวมถึงผู้มีหน้าที่กำกับดูแล จึงเป็นเหตุให้อาจเกิดสภาวะความเครียดที่สูงมากขึ้นของผู้สอบบัญชีซึ่งอาจส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการสอบบัญชี ดังนั้นผู้สอบบัญชีที่ได้รับแรงกดดันจากการคาดหวังดังกล่าว น่าจะก่อเกิดความเครียดจากการทำงานของของผู้สอบบัญชี อันอาจส่งผลต่อคุณภาพของการสอบบัญชี จากงานวิจัยของ Yan & Xie (2016) ที่ทำการศึกษาผลกระทบของความเครียดของผู้สอบบัญชีกับคุณภาพของงานสอบบัญชีในประเทศจีน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเครียดของผู้สอบบัญชีส่งผลต่อคุณภาพของการสอบบัญชี อย่างไรก็ตามในประเทศไทยยังไม่ค่อยมีการศึกษาเชิงประจักษ์ในเรื่องดังกล่าวมากนัก จึงเกิดคำถามว่าความเครียดจากการทำงานของของผู้สอบบัญชีในประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตรวจสอบบัญชีหรือไม่ในภาพกว้าง งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของความเครียดจากการทำงานของของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี โดยการศึกษานี้ได้วัดความเครียดของผู้สอบบัญชีจากปริมาณงานของผู้สอบบัญชีตามแนวคิดของ Yan & Xie (2016) และ Zadeqan & Aqa’l (2018) และวัดคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีจากค่าสอบบัญชีตามแนวความคิดของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017) สำหรับบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่อยู่ในดัชนี SET100 ระหว่างปี 2560 – 2562 รวมทั้งสิ้น 213 ตัวอย่าง ผลจากการวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นว่าความเครียดของผู้สอบบัญชีในกลุ่มตัวอย่างนั้น มีผลในทิศทางตรงกันข้ามกับคุณภาพงานสอบบัญชี

■ บททวนวรรณกรรมและการตั้งสมมติฐาน

แบบจำลองความต้องการของงานและการควบคุม (Job Demand Control Model) กับความเครียดของผู้สอบบัญชี

ในปี 1979 Robert A. Karasek นักสังคมวิทยา ได้ทำการประเมินความเครียดและปัจจัยความเครียดในสภาพแวดล้อมการทำงาน เป็นที่มาของแบบจำลองที่รู้จักกันดีเกี่ยวกับปริมาณงานและความเครียดที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสาขาจิตวิทยาและวิทยาศาสตร์การจัดการความเครียดในการทำงาน ประกอบด้วยสองประเด็นสำคัญ ประเด็นแรก คือ ความต้องการของงาน (Job demands) หมายถึง ความยากลำบากและภาระงานปริมาณงาน เวลา และบทบาทที่ขัดแย้ง ประเด็นที่สอง คือ การควบคุมงาน (Job control) หมายถึง การตอบสนองของแต่ละบุคคลต่อความต้องการของงาน รวมถึงกลวิธีการเผชิญปัญหาและกลไกบรรเทา แบบจำลองความต้องการของงานและการควบคุม (Job Demand Control Model) แสดงให้เห็นว่าความต้องการของงานไม่ได้นำไปสู่ความเครียดทางจิตใจ แต่เป็นการรวมกันของความเครียดจากการทำงานและความมีอิสระในการตัดสินใจในงานที่ทำ หากความอิสระในการจัดการกับงานของตนเองนั้นมีจำกัดสามารถนำไปสู่สัญญาณแห่งความเครียดได้ (Karasek, 1979)

ภาพที่ 1 Job Demand Control Model (Karasek, 1979)

จากภาพที่ 1 ได้แสดงแบบจำลอง Job Demand Control แกนแนวนอนคือความต้องการของงาน และแนวตั้งคือการควบคุมงาน จากแบบจำลองนี้สามารถอธิบายได้ถึง 4 สถานการณ์ คือ (1) งานที่มีความเครียดสูง (High-Strain Jobs) คือ สถานการณ์ที่องค์กรมีความต้องการงานสูง แต่ความมีอิสระในการตัดสินใจของพนักงานต่ำ พนักงานจะไม่สามารถควบคุมงานของตนเองได้และต้องทำงานตามที่หัวหน้างานหรือบริษัทกำหนด ขาดอิสระในการตัดสินใจที่จะกำหนดเวลาในการทำงาน มีความเสี่ยงที่พนักงานจะเกิดความเครียดสูง (2) งานที่กระตือรือร้น (Active Jobs) คือ สถานการณ์ที่ความต้องการงานและพนักงานมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจสูง ซึ่งทำให้พนักงานไม่มีความเครียดในการทำงาน มีแรงจูงใจเพียงพอที่จะทำให้พนักงานเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองได้มากขึ้น (3) งานที่มีความเครียดน้อย (Low-Strain Jobs) คือ สถานการณ์ที่ความต้องการงานต่ำและความมีอิสระในการตัดสินใจของพนักงานสูง ตัวอย่างเช่น งานประจำ สถานการณ์นี้พนักงานจะมองไม่เห็นความท้าทายในงานและเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นอย่างรวดเร็ว และ (4) งานที่เฉื่อย (Passive Jobs) คือ สถานการณ์ที่ความต้องการงานต่ำและพนักงานมีอิสระในการตัดสินใจต่ำ อย่างเช่น การผลิตและทำงานแบบซ้ำ ๆ ความเสี่ยงในการเกิดความเครียดในสถานการณ์นี้ต่ำมาก พนักงานจะไม่ค่อยมีความคิดริเริ่มในการทำอะไรมาก ๆ

ด้านของงานตรวจสอบบัญชี ความต้องการในการทำงาน (Job Demand) ของผู้สอบบัญชีมีค่อนข้างสูง อันประกอบด้วยหลายแง่มุมตั้งแต่เวลาในการทำงาน ปริมาณงาน การควบคุมต้นทุน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมถึงความเสี่ยงและความรับผิดชอบทางกฎหมาย ขณะที่ความสามารถในการควบคุมงาน (Job Control) ของผู้สอบบัญชี นั้นอยู่ในระดับกลาง เนื่องจากแม้ว่าผู้สอบบัญชีจะสามารถตัดสินใจได้เองในเรื่อง กลยุทธ์การเผชิญปัญหา การวางแผนเวลา การจัดสรรกำลังคน และทรัพยากร และการปรับแผนการตรวจสอบ แต่การทำงานทั้งหมดนั้นก็ต้องอยู่ในการกำกับดูแลของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการทำงานของผู้สอบบัญชีต้องเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาชีพ จากผลกระทบร่วมกันของสองปัจจัย จะเห็นว่าความเครียดของผู้สอบบัญชีจะขึ้นอยู่กับปริมาณงานเป็นหลัก เพราะเรื่องการควบคุมงานนั้น ผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาชีพเหมือนกันทุกคน ดังนั้นการวัดความเครียดของผู้สอบบัญชีจึงสามารถวัดได้จากปริมาณงานที่ผู้สอบบัญชีต้องรับผิดชอบ

จากการรวบรวมงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าความเครียดจากการทำงาน หมายถึง ภาวะที่มีปัจจัยในการทำงานส่งผลให้พนักงานเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ เกิดความสูญเสียความสมดุลของร่างกาย มีผลทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ในแง่บวกนั้นทำให้เกิดผลผลิตที่มีประสิทธิภาพขององค์กร ส่วนในแง่ลบนั้นทำให้เกิดการเสียมดุลซึ่งรบกวนต่อตัวบุคคล (Beehr & Newman, 1978) โดย Xu & Zhejiang (1999) กล่าวว่า ความเครียดจากการทำงาน คือ การตอบสนองทางสรีรวิทยา จิตวิทยา และพฤติกรรม เนื่องจากผลกระทบอย่างต่อเนื่องของหนึ่งหรือหลายแรงกดดันต่อบุคคลในองค์กร โดย Lopez & Peters (2012) พบว่าในมุมมองของการตรวจสอบบัญชีนั้น ความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่เป็นผลมาจากความขัดแย้งระหว่างทรัพยากรในการตรวจสอบบัญชีที่จำกัดกับปริมาณงานตรวจสอบที่เยอะเกินไปภายในช่วงเวลาจำกัด

การวัดความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีนั้น งานวิจัยของ Yan & Xie (2016) และ Zadegan & Aqa'i (2018) ได้ทำการวัดความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีจากสินทรัพย์รวมเฉลี่ยของบริษัทที่ผู้สอบบัญชีแต่ละคนทำการตรวจสอบตามสมการนี้

$$WS = \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n TA_{ij}}{m}$$

โดยที่ บริษัท j ถูกตรวจสอบด้วย ผู้สอบบัญชี i

เมื่อ TA_{ij} คือ Natural Logarithm of Total Asset

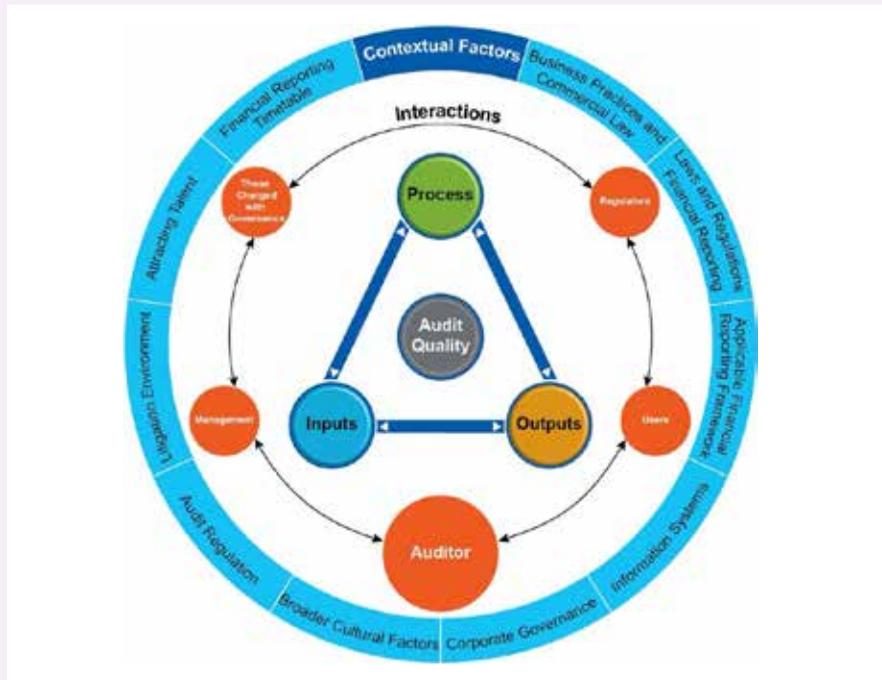
n คือ จำนวนบริษัทจดทะเบียนที่ถูกตรวจสอบด้วยผู้สอบบัญชี i ในปัจจุบัน

m คือ จำนวนผู้สอบบัญชีของบริษัท j

■ คุณภาพงานตรวจสอบบัญชีกับค่าตอบแทนจากการสอบบัญชี

คุณภาพงานตรวจสอบบัญชีนั้นในปัจจุบันยังไม่มีคำนิยามที่ตายตัว ซึ่งคำนิยามที่พบบ่อยที่สุดของคุณภาพของการตรวจสอบบัญชี คือ (1) ความน่าจะเป็นของข้อผิดพลาดที่สำคัญในงบแสดงฐานะทางการเงินที่ผู้สอบบัญชีพบและรายงานออกมาได้ (2) การวัดความสามารถของผู้สอบบัญชีในการลดข้อผิดพลาด การบิดเบือน และการปรับปรุงคุณภาพของข้อมูลบัญชี (3) ความถูกต้องของข้อมูลที่ผู้สอบบัญชีได้เปิดเผย (Lopez & Peter, 2012; Gul, Wu & Yang, 2013).

ในปี 2014 International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) (IAASB, 2014) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดคุณภาพของการสอบบัญชี (A Framework for Audit Quality, Key Elements that Create an Environment for Audit Quality) เพื่อใช้ในการอธิบายองค์ประกอบต่างๆ ที่ทำให้เกิดคุณภาพของงานสอบบัญชี ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบของ Audit Quality, Key Elements that Create an Environment for Audit Quality (IAASB, 2014)

กรอบแนวคิดคุณภาพของการสอบบัญชี ได้อธิบายว่า ข้อมูลทางการเงินนั้นควรมีความเกี่ยวข้อง ทันเวลา และเชื่อถือได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้และการตรวจสอบจากภายนอก วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบทางการเงินนั้นมีเพื่อให้ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินโดยที่ได้รับหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ ว่างบการเงินปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องทำให้ผู้ใช้งบการเงินมั่นใจได้ว่าผู้สอบบัญชีได้ทำงานตามมาตรฐาน “การตรวจสอบคุณภาพ” ที่เหมาะสม คุณภาพการตรวจสอบบัญชีนั้นเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและไม่มีการวิเคราะห์ที่ได้รับการยอมรับในทางสากล ภาพที่ 2 ได้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญที่สร้างสภาพแวดล้อมสำหรับคุณภาพการตรวจสอบบัญชี ซึ่งมีด้วยกัน 5 ปัจจัย คือ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ คุณภาพของการตรวจสอบบัญชีนั้นเกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีโดยตรง เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณทางวิชาชีพ แสดงทัศนคติอย่างเหมาะสมและเป็นกลาง อีกทั้งยังต้องมีทักษะความรู้ ประสบการณ์ และเวลาในการปฏิบัติงานที่เพียงพอในการตรวจสอบบัญชี, (2) กระบวนการ (Process) คือ กระบวนการตรวจสอบควรมีความเข้มงวดและขั้นตอนการควบคุมคุณภาพที่สอดคล้องกับกฎหมายข้อบังคับและเป็นไปตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ (ISQC1) มีการสื่อสารกันระหว่างทีมงานตรวจสอบบัญชีและผู้บริหารของกิจการเพื่อให้เกิดความเข้าใจในงานที่ตรวจสอบ อีกทั้งยังต้องมีวิธีการตรวจสอบที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพอีกด้วย (3) ผลลัพธ์ (Output) คือ การตรวจสอบที่ดีส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์และมีความทันเวลา ซึ่งจำเป็นต้องมีการอธิบายเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องกันของฝ่ายต่าง ๆ ในการรายงานแบบเต็มที่ได้รวมผลลัพธ์จาก ผู้สอบบัญชี บริษัทตรวจสอบบัญชี กิจการ และผู้ควบคุมการสอบบัญชี ผลลัพธ์นั้นรวมไปถึงส่วนของรายงานและข้อมูลที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการและนำเสนอโดยฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่าย รวมทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการตรวจสอบที่โดยทั่วไปไม่สามารถมองเห็นได้จากการตรวจสอบภายนอกองค์กร (4) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับรายงานทางการเงิน (Interactions) ในขณะที่ความรับผิดชอบหลักสำหรับการดำเนินการตรวจสอบนั้นอยู่กับผู้สอบบัญชี ซึ่งจะทำได้ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสียแต่ละคน คือ ผู้จัดทำ ผู้ตรวจสอบ ผู้อนุมัติ ผู้วิเคราะห์ และผู้ที่นำข้อมูลไปใช้ ผู้มีส่วนได้เสียแต่ละคนมีบทบาทสำคัญที่สนับสนุนการรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพสูง และวิธีการที่พวกเขาได้ตอบอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี และ (5) ปัจจัยแวดล้อม (Contextual Factors)

คือ ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อลักษณะและคุณภาพของการรายงานทางการเงินและคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผู้ตรวจสอบจะตอบสนองต่อปัจจัยเหล่านี้ว่าได้รับหลักฐานการตรวจสอบที่เหมาะสมเพียงพอหรือไม่

ค่าตอบแทนจากการสอบบัญชี คือ จำนวนเงินที่ผู้สอบบัญชีเรียกเก็บจากการดำเนินการตรวจสอบที่ได้รับมอบหมาย ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะที่แท้จริงของกิจการด้วยความเป็นกลาง (Abdul-Rahman & Benjamin, 2017) ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (Yuniarti, 2011) ซึ่งค่าตอบแทนจากการสอบบัญชีเป็นค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบประจำปีสำหรับงบการเงินปีล่าสุด โดยแตกต่างกันไปในแต่ละบริษัท ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนในการตรวจสอบ ความเสี่ยงที่ได้รับ โครงสร้างของบริษัทตรวจสอบบัญชี ขนาดบริษัทของลูกค้า ประสบการณ์การทำงานและความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชี (Abdul-Rahman & Benjamin, 2017)

Abdul-Rahman & Benjamin (2017) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของค่าตอบแทนจากการสอบบัญชี (Audit Fee) ต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี (Audit Quality) ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ของ ประเทศไนจีเรีย ใช้การวิเคราะห์ถดถอยที่ใช้วิธีกำลังสองน้อยสุด (Ordinary Least Square Model) โดยวัดคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีจากการแบ่งประเภทของสำนักงานสอบบัญชี และวัดค่าตอบแทนจากการสอบบัญชีโดยนำค่าตอบแทนจากการสอบบัญชีหารด้วยสินทรัพย์รวม พบว่าค่าตอบแทนจากการสอบบัญชี (Audit Fee) มีผลกระทบในเชิงบวกต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี เนื่องจากผู้สอบบัญชีต้องรับผิดชอบต่อผลกำไรและขาดทุนของตนเอง และทำให้คุณภาพงานตรวจสอบบัญชีเหมาะสมกับค่าตอบแทนจากการสอบบัญชีภายใต้ทรัพยากรการตรวจสอบที่จำกัดของบริษัทตรวจสอบบัญชี การตรวจสอบจะซับซ้อนและยากขึ้นเมื่อมีลูกค้าเพิ่มขึ้น รวมถึงมีข้อจำกัดของทรัพยากรและแรงกดดันในการควบคุมต้นทุนที่มากขึ้น ความกดดันในการควบคุมต้นทุนของผู้สอบบัญชีขัดแย้งกับข้อกำหนดการควบคุมคุณภาพของบริษัทตรวจสอบบัญชี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการแข่งขันในตลาดการตรวจสอบบัญชีและระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานมีแนวโน้มที่ขึ้นอยู่กับเวลา กล่าวคือความขัดแย้งประเภทนี้จะเพิ่มโอกาสในการเกิดพฤติกรรมที่ผิดจรรยาบรรณ เช่น มีการลดเวลาในการตรวจสอบ หรือแม้แต่การละเมิดมาตรฐานการตรวจสอบ ซึ่งเป็นการเพิ่มความน่าจะเป็นของความล้มเหลวในการตรวจสอบซึ่งสามารถสะท้อนผ่านค่าสอบบัญชีที่เสนอต่อบริษัทผู้รับบริการได้ ดังนั้นคุณภาพงานสอบบัญชีสามารถวัดผ่านค่าสอบบัญชีได้

จากงานวิจัยของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017) ได้ทำการวัดคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี โดยนำค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชีหารด้วยสินทรัพย์รวม ตามสมการดังนี้

$$\frac{\text{Audit Fee}}{\text{Total Asset}}$$

■ การตั้งสมมติฐาน

Yan & Xie (2016) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศจีนในปี 2009-2013 พบว่า ความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีมีผลกระทบในเชิงลบต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีในการตรวจสอบบัญชีของลูกค้ารายใหม่ และความเครียดของผู้สอบบัญชีขึ้นอยู่กับลักษณะบุคลิกภาพของผู้สอบบัญชีแต่ละคน นอกจากนี้ Zadeqan & Aqa' (2018) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศเดฮะรานในปี 1995-2011 พบว่าความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีมีผลกระทบต่อคุณภาพของการตรวจสอบบัญชีทั้งในการตรวจสอบบัญชีของลูกค้ารายเก่าและลูกค้ารายใหม่ และผลกระทบในการตรวจสอบบัญชีของลูกค้ารายใหม่จะมากกว่าลูกค้ารายเก่า เนื่องจากการขาดประสบการณ์การทำงาน และความไม่เข้าใจข้อมูลอุตสาหกรรมของลูกค้า การศึกษาในเวลาถัดมาของ Hassani & Nazari (2019) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบของความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศเดฮะรานในปี 2012-2017 พบว่าเมื่อความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีเพิ่มขึ้นจะทำให้คุณภาพของ

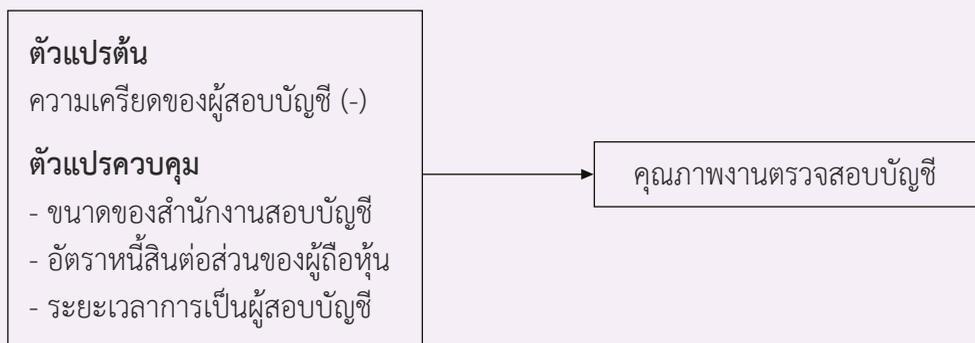
การตรวจสอบบัญชีลดลง แต่ไม่มีผลกระทบต่อลูกค้ารายใหม่ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีส่วนมากจะมีผลกระทบต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ดังนั้นการศึกษานี้จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H: ความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีผลกระทบต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี

จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อคุณภาพงานสอบบัญชี เช่น ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Audit Size) อัตราส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้น (DE Ratio) และระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชี (Audit Tenure) โดยสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีนั้น Kaishnan & Schauer (2000) พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและคุณภาพของงานตรวจสอบบัญชี โดยวัดคุณภาพของงานตรวจสอบบัญชีจากการปฏิบัติตามข้อกำหนดการรายงาน GAAP ขององค์กรที่ไม่แสวงหากำไรในประเทศสหรัฐอเมริกาในระหว่างปี 1994-1995 ขณะที่ Yan & Xie (2016) และ Zadeegan & Aqa'i (2018) พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี

ในด้านปัจจัยเกี่ยวกับอัตราส่วนหนี้สินและส่วนของผู้ถือหุ้นและด้านระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชี Abdul-Rahman & Benjamin (2017) พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE Ratio) และระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อคุณภาพงานสอบบัญชี จากการศึกษาผลกระทบของอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE Ratio) ต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี (Audit Quality) โดยวัดคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีจากการแบ่งประเภทของสำนักงานสอบบัญชีเป็นสองแบบ กำหนดให้บริษัทที่ใช้บริการตรวจสอบบัญชี Big4 และบริษัทที่ใช้บริการตรวจสอบบัญชี Non-Big4 และวัดค่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นโดยนำหนี้สินรวมหารด้วยส่วนของผู้ถือหุ้นรวม และวัดค่าระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีโดยกำหนดแบ่งช่วงเวลากการเป็นผู้สอบบัญชีน้อยกว่าและตั้งแต่สามปีขึ้นไป นอกจากนี้ Yan & Xie (2016) และ Hassani & Nazari (2019) ก็พบหลักฐานเกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบที่ส่งผลด้านลบต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี เช่นเดียวกัน โดย Yan & Xie (2016) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศจีนในปี 2009-2013 วัดระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีโดยรวมระยะเวลาที่บริษัทใช้บริการบริษัทตรวจสอบบัญชีเดิมติดต่อกัน พบว่าขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี และ Hassani & Nazari (2019) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ประเทศเตหะรานในปี 2012-2017 วัดระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีโดยกำหนดให้บริษัทที่ใช้บริการบริษัทตรวจสอบบัญชีเดิมเป็นระยะเวลาตั้งแต่สามปีขึ้นไปและต่ำกว่าสามปี พบว่าระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อคุณภาพงานสอบบัญชี

จากการทบทวนวรรณกรรมและการตั้งสมมติฐานการวิจัยทำให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

■ วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เลือกวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ผ่านการคัดเลือกเข้าในดัชนี 100 อันดับแรก (SET 100) โดยการเก็บข้อมูลจากรายงานประจำปีของแต่ละบริษัท 3 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 จนถึงปี พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 3 ปี เนื่องจากช่วงระยะเวลาสามปีดังกล่าวเป็นช่วงเวลาล่าสุด และเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงของมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการรายงานทางการเงินของไทยเป็นจำนวนมาก การเลือกตัวอย่างในช่วงปีดังกล่าวได้ตัวอย่างของผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่ได้รับผลกระทบของปัจจัยด้านความเครียดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชีคล้ายกัน ทำให้ลดข้อผิดพลาดของการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดีกว่าการนำช่วงเวลาอื่นเข้าในการวิเคราะห์ นอกจากนี้ ตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์นี้ไม่รวมกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน เงินทุนและหลักทรัพย์ ประกันภัย และประกันชีวิต เนื่องจากมีโครงสร้างของบริษัทที่แตกต่างไปจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น และรวมถึงไม่รวมกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ความเครียดของผู้สอบบัญชี ทำให้ได้ข้อมูลทั้งสิ้น 213 ตัวอย่าง

การศึกษานี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์พหุคูณ (Multiple Regression) ในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของความเครียดของผู้สอบบัญชีต่อคุณภาพงานสอบบัญชี โดยมีตัวแปรที่ศึกษาคือความเครียดในการสอบบัญชีและมีตัวแปรที่วิเคราะห์ถึงผลกระทบที่ได้รับจากการศึกษา คือ คุณภาพงานสอบบัญชี ซึ่งงานวิจัยนี้สามารถใช้แบบจำลองเพื่อการวิเคราะห์ได้ดังสมการนี้

$$AQ_{it} = \beta_0 + \beta_1 WS_{it} + \beta_2 FirmSize_{it} + \beta_2 Audit_Tenure_{it} + \beta_2 DE_{it} + \varepsilon_{it}$$

โดยความหมายของตัวแปรแสดงได้ดังนี้

AQ_{it} คือ คุณภาพของงานสอบบัญชีของบริษัท i ปีที่ t ซึ่งสามารถวัดค่าได้จากค่าตอบแทนจากการสอบบัญชีหารด้วยสินทรัพย์รวมของบริษัท จากการศึกษาของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017)

WS_{ij} คือ ความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชี คำนวณจากค่าเฉลี่ย Natural Logarithm ของสินทรัพย์รวมของบริษัทจดทะเบียนทั้งหมดที่ถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีทุกคนในบริษัทนั้น ๆ จากการศึกษาของ Yan & Xie (2016) จากสมการดังนี้

$$WS = \frac{\sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n TA_{ij}}{m}$$

โดยที่ บริษัท j ถูกตรวจสอบด้วย ผู้สอบบัญชี i

เมื่อ TA_{ij} คือ Natural Logarithm of Total Asset

n คือ จำนวนบริษัทจดทะเบียนที่ถูกตรวจสอบด้วยผู้สอบบัญชี i ในปีปัจจุบัน

m คือ จำนวนผู้สอบบัญชีของบริษัท j

$FirmSize_{ij}$ คือ ขนาดของบริษัทตรวจสอบบัญชี จากการศึกษาของ Yan & Xie (2016) และ Zadegan & Aqa' l (2018) กำหนดให้บริษัทที่ใช้บริการตรวจสอบบัญชีโดย Big 4 ให้เท่ากับ 1 และบริษัทที่ใช้บริการตรวจสอบบัญชีโดย Non-Big 4 ให้เท่ากับ 0

$Audit_Tenure_{ij}$ คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี จากการศึกษาของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017) และ Hassani & Nazari (2019) กำหนดให้บริษัทที่ใช้สำนักงานตรวจสอบบัญชีเดิมตั้งแต่สามปีขึ้นไป ให้เท่ากับ 1 และบริษัทที่ใช้สำนักงานตรวจสอบบัญชีเดิมน้อยกว่าสามปี ให้เท่ากับ 0

DE_{ij} คือ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE Ratio) จากการศึกษาของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017)

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1, 2 และ 3 แสดงลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง 213 ตัวอย่าง โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือ Big4 และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริการจากสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือ Non-Big4 คิดเป็นร้อยละ 87.8 และ 12.2 ตามลำดับ อีกทั้งพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ใช้บริษัทตรวจสอบบัญชีเดิมตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป (Year >= 3) และเป็นกลุ่มที่ใช้บริษัทตรวจสอบบัญชีเดิมไม่ถึง 3 ปี (Year < 3) คิดเป็นร้อยละ 90.6 และ 9.4 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาของขนาดของบริษัทตรวจสอบบัญชี

	Frequency	Percent
Non-Big 4	26	12.2
Big 4	187	87.8
Total	213	100

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาของระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชี

	Frequency	Percent
Year < 3	20	9.4
Year >= 3	193	90.6
Total	213	100

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) และสถิติเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวอย่าง

	AQ	WS	DE	FirmSize	Audit_Tenure
AQ	1				
WS	-0.188**	1			
DE	-0.172*	0.022	1		
FirmSize	-0.010	0.344**	-0.116	1	
Audit_Tenure	0.083	-0.087	0.015	-0.120	1
Mean	0.00022	64.9189	1.3938	0.88	0.91
S.D.	0.00027	39.0914	1.3209	0.328	0.292
Minimum	0.00000	20.9978	0.002	0.00	0.00
Maximum	0.00150	215.1908	12.14	1.00	1.00
N	213	213	213	213	213

*, ** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในตารางที่ 3 พบว่า แบบจำลองที่ใช้ไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปร (Multicollinearity Problem) เนื่องจากไม่มีตัวแปรอิสระใดที่มีความสัมพันธ์กันเองเกินกว่า 0.8 (Berry & Feldman, 1985) ทำให้ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษานี้ไม่ติดปัญหาและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ

การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) จากตารางที่ 4 พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.004 ด้วยระดับนัยสำคัญที่ 0.01 สรุปได้ว่าแบบจำลองที่ศึกษาสามารถอธิบายผลตัวแปรอิสระที่มีอย่างน้อยหนึ่งตัวที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้

ตารางที่ 4 แสดงค่าความแปรปรวน

	SS	df	MS	F	Sig.
Regression	0.000	4	0.000	3.923	0.004*
Residual	0.000	208	0.000		
Total	0.000	212			

* ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Two-tailed) 0.01

จากผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามตารางที่ 5 พบว่าค่า Adjusted R2 มีค่าเท่ากับ 0.052 หรือบอกได้ว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของคุณภาพของการตรวจสอบบัญชีได้เท่ากับร้อยละ 5.2 และพบว่าความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชี (WS) มีความสัมพันธ์กับคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี (AF) ในเชิงลบ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ -0.194 ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงได้ว่าถ้าความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีมีมากขึ้นจะส่งผลให้คุณภาพของการตรวจสอบบัญชีที่ลดลง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งตรงกับการศึกษาในอดีตของ Zadegan and Aqa’l (2018) และ Hassani and Nazari (2019)

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

	Coefficients	T-Stat	Sig.
Constant		2.998	0.003
WS	-0.194**	-2.720	0.007
<i>Control Variables:</i>			
DE	-0.163*	-2.413	0.017
FirmSize	0.047	0.651	0.516
Audit_Tenure	0.074	1.093	0.276
R ²	0.070		
Adjusted R ²	0.052		

*, ** ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Two-tailed) 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

นอกจากนี้ผลการศึกษเกี่ยวกับตัวแปรควบคุมในตารางที่ 5 พบว่า มีเพียง DE ratio เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับคุณภาพของการสอบบัญชีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ -0.163 ด้วยระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งตรงกับการศึกษาของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017) ขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์ของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและระยะเวลาของการเป็นผู้สอบบัญชีมีผลต่อคุณภาพของงานการสอบบัญชี ซึ่งอาจเกิดจากอัตราส่วนของสำนักงานบัญชีและระยะเวลาของการเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใน SET 100 ในช่วงปี 2560 - 2562 มีประมาณร้อยละ 90 ที่เป็น Big 4 และเป็นผู้สอบบัญชีตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป จึงอาจทำให้ความสัมพันธ์ในส่วนนี้ไม่ชัดเจนได้

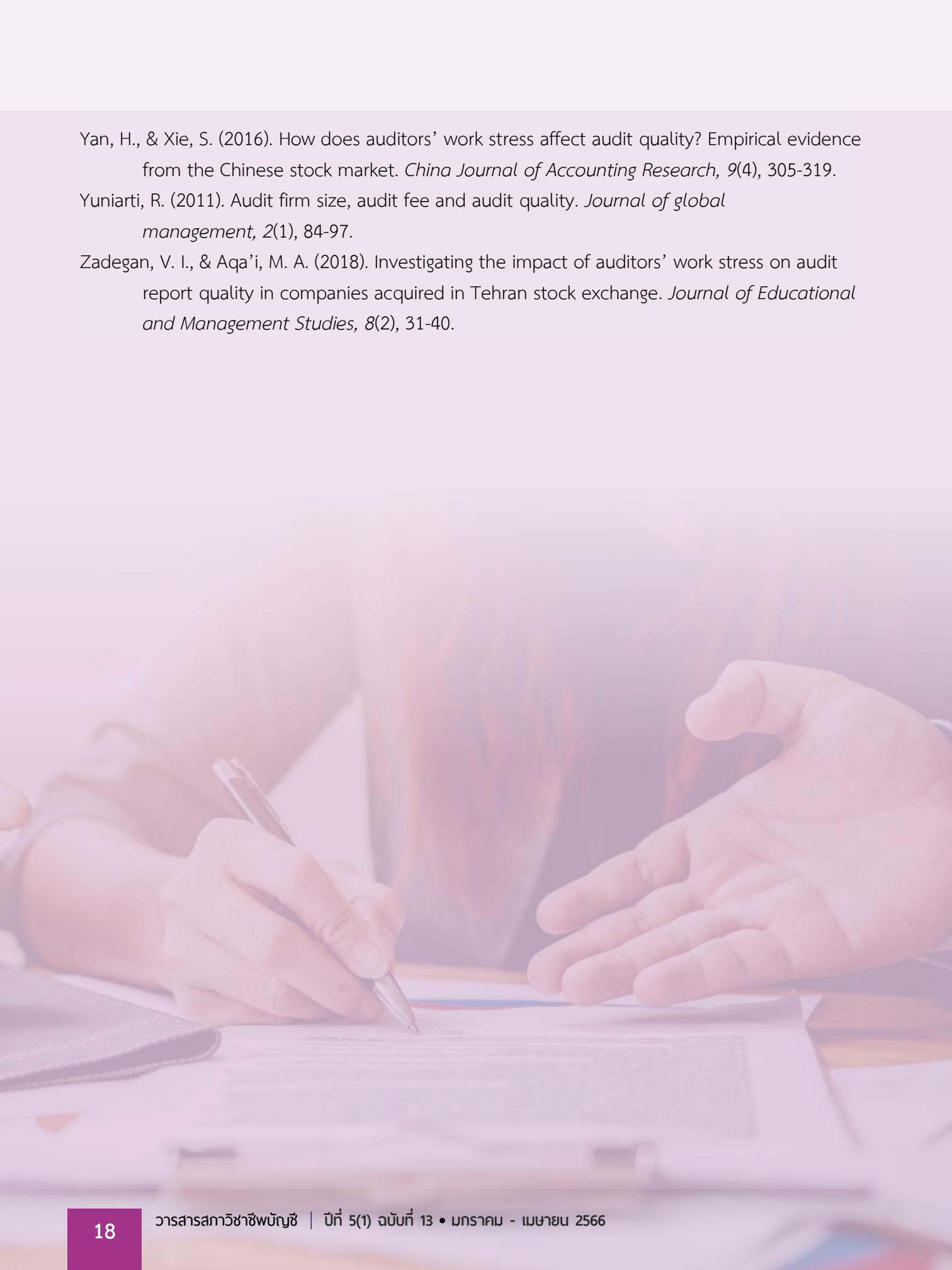
■ อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาผลกระทบความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพงานตรวจสอบบัญชีตั้งแต่ปี 2560-2562 โดยไม่รวมกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน และกลุ่มตัวอย่างที่มีข้อมูลไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ความเครียดของผู้สอบบัญชี รวมทั้งสิ้น 213 ตัวอย่าง ผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้ Multiple Regression พบว่าความเครียดจากการทำงานของผู้สอบบัญชีมีผลกระทบในเชิงลบต่อคุณภาพของการตรวจสอบบัญชี ซึ่งตรงตาม Job Demand Control Model ของ Robert Karasek ในสถานการณ์ High-Strain Jobs กล่าวคือ งานการสอบบัญชีที่มีปริมาณงานมากย่อมส่งผลกระทบต่อความเครียด เนื่องจากต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ มาตรฐานทางวิชาชีพ และข้อกำหนดต่าง ๆ ของผู้มีหน้าที่กำกับดูแล ทำให้อาจมีผลต่อคุณภาพของงานการสอบบัญชีได้ เมื่อความต้องการในการทำงาน (Job Demand) ของผู้สอบบัญชี คือ การปฏิบัติงานเป็นจำนวนมากในเวลาที่จำกัด การควบคุมต้นทุนและการประเมินผลการปฏิบัติงานไปจนถึงความเสี่ยงและความรับผิดชอบทางกฎหมายมีสูง อีกทั้งความสามารถในการควบคุมงาน (Job Control) คือ การวางแผนเวลา กลยุทธ์การเผชิญปัญหา การจัดสรรกำลังและทรัพยากร และการปรับแผนการตรวจสอบมีจำกัด จึงทำให้เกิดความเครียดสูงซึ่งอาจส่งผลในปฏิบัติงานออกมาได้ไม่ดี ทำให้คุณภาพของการตรวจสอบบัญชีลดลง ซึ่งตรงกับงานวิจัยในอดีตของ Zadeqan and Aqa'1 (2018) และ Hassani and Nazari (2019) นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE ratio) มีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อคุณภาพการตรวจสอบบัญชี ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017) อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ไม่พบความสัมพันธ์ของขนาดของสำนักงานสอบบัญชีและระยะเวลาของการเป็นผู้สอบบัญชีมีผลต่อคุณภาพของงานการสอบบัญชี ซึ่งอาจเกิดจากอัตราส่วนของสำนักงานบัญชีและระยะเวลาของการเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใน SET 100 ในช่วงปี 2560 - 2562 มีประมาณร้อยละ 90 ที่เป็น Big 4 และเป็นผู้สอบบัญชีตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป จึงอาจทำให้ความสัมพันธ์ในส่วนนี้ที่พบได้จากการศึกษาของ Yan & Xie (2016) และ Zadeqan & Aqa'1 (2018) และของ Abdul-Rahman & Benjamin (2017) และ Hassani & Nazari (2019) ตามลำดับ ทั้งนี้ผลการศึกษาอาจมีประโยชน์ต่อผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการกำหนดปริมาณและขนาดของบริษัทที่ผู้สอบบัญชีต้องรับผิดชอบเพื่อให้เกิดคุณภาพงานสอบบัญชีที่ดี นอกจากนี้ในระดับสำนักงาน ผู้มีหน้าที่ดูแลกำกับสำนักงานอาจกำหนดนโยบายเกี่ยวกับปริมาณงานในการสอบบัญชีเพื่อให้เกิดคุณภาพงานสอบบัญชีที่เหมาะสม

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะบริษัทที่อยู่ใน SET100 และศึกษาในช่วงระยะเวลาเพียง 3 ปี ซึ่งอาจจะยังไม่เห็นข้อมูลที่ชัดเจนมากนัก ในอนาคตถ้ามีการศึกษาข้อมูลของบริษัททั้งตลาด SET และ MAI และขยายระยะเวลาการศึกษาออกไป รวมถึงมีการเปรียบเทียบศึกษาถึงข้อมูลของประเทศในแถบอาเซียน อาจทำให้เห็นผลของการศึกษาที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อทางวิชาการและในภาคธุรกิจ

References

- Abdul-Rahman, O. A., Benjamin, A. O., & Olayinka, O. H. (2017). Effect of audit fees on audit quality: Evidence from cement manufacturing companies in Nigeria. *European Journal of Accounting, Auditing and Finance Research*, 5(1), 6-17.
- Beehr, T. A., & Newman, J. E. (1978). Job stress, employee health, and organizational effectiveness: A facet analysis, model, and literature review 1. *Personnel psychology*, 31(4), 665-699.
- Berry, W., & Feldman, S. (1985). *Multiple regression in practice*. Sage university paper series on quantitative applications in social sciences, Series No. 07-050. Newbury Park, CA: SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412985208>
- Gul, F. A., Wu, D., & Yang, Z. (2013). Do individual auditors affect audit quality? Evidence from archival data. *The Accounting Review*, 88(6), 1993-2023.
- Hassani, M. & Nazari, M. (2019). Investigating the Relationship between Auditors' Job Stress and Audit Quality in the Companies Accepted to Tehran Stock Exchange. *Journal of Accounting and Economics*, 5(1), 19-27.
- IAASB. (February 2014). *A Framework for Audit Quality*. Retrieved from <https://www.ifac.org/system/files/publications/files/A-Framework-for-Audit-Quality-Key-Elements-that-Create-an-Environment-for-Audit-Quality2.pdf>
- Karasek Jr, R. A. (1979). Job demands, job decision latitude, and mental strain: Implications for job redesign. *Administrative science quarterly*, 285-308.
- Krishnan, J., & Schauer, P. C. (2000). The differentiation of quality among auditors: Evidence from the not-for-profit sector. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 19(2), 9-25.
- Lim, C. Y., & Tan, H. T. (2009). Does auditor tenure improve audit quality? Moderating effects of industry specialization and fee dependence. *Moderating Effects of Industry Specialization and Fee Dependence (September 11, 2009)*. Singapore Management University School of Accountancy Research Paper, (2014-07).
- Lopez, D. M., & Peters, G. F. (2012). The effect of workload compression on audit quality. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(4), 139-165.
- Michell, S. & Nurlaelah (2008). The concentration of the auditor and the audit fee determination: Investigation on SOEs. *Journal Akuntansi dan Auditing Indonesia*, 12(2), 133-148.
- Xu, C. (1999). Work stress system: mechanism, handling and management. *J. Zhejiang Normal Univ.: Social Sci*, 5, 69-73.

-
- Yan, H., & Xie, S. (2016). How does auditors' work stress affect audit quality? Empirical evidence from the Chinese stock market. *China Journal of Accounting Research*, 9(4), 305-319.
- Yuniarti, R. (2011). Audit firm size, audit fee and audit quality. *Journal of global management*, 2(1), 84-97.
- Zadegan, V. I., & Aqa'i, M. A. (2018). Investigating the impact of auditors' work stress on audit report quality in companies acquired in Tehran stock exchange. *Journal of Educational and Management Studies*, 8(2), 31-40.

ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและความยืดหยุ่น ทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการในสถานการณ์โควิด 19: กรณีศึกษาบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Impact of Corporate Governance and Financial Flexibility
on Firm Value in the COVID-19 Crisis: A Case Study
of Companies in the Stock Exchange of Thailand

สุกัญญา วงษ์ลกร

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Email: sukanya.wo@rmutsb.ac.th

ดร.สุรชัย เอ็มอุษ

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Email: surachai.a@rmutsb.ac.th

Sukanya Wonglacorn

Certified Public Accountant (CPA)
Lecturer of Department of Accounting,
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Email: sukanya.wo@rmutsb.ac.th

Surachai Am-ugsorn, PhD

Certified Public Accountant (CPA)
Assistant Professor of Department of Accounting,
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Email: surachai.a@rmutsb.ac.th

ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและความยืดหยุ่น ทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการในสถานการณ์โควิด 19: กรณีศึกษาบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สุกัญญา วงษ์ลคร

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Email: sukanya.wo@rmutsb.ac.th

ดร.สุรัชย์ เอมอักษร

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
Email: surachai.a@rmutsb.ac.th

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ: 29 มกราคม 2566
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 5 เมษายน 2566
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 8 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ และความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ และทดสอบผลกระทบของสถานการณ์โควิด 19 ที่มีต่อความสัมพันธ์ของความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ โดยศึกษาจากงบการเงิน และรายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี 2561 – 2564 จำนวน 524 บริษัท ผ่านการวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท และความยืดหยุ่นทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับมูลค่าของกิจการ ในขณะที่การคว่ำตำแหน่งประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดมีความสัมพันธ์ในทางลบกับมูลค่าของกิจการ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ความยืดหยุ่นทางการเงินทำให้มูลค่าของกิจการสูงขึ้นในสถานการณ์โควิด 19 การค้นพบนี้ทำให้บริษัทและนักลงทุนได้ตระหนักถึงความสำคัญของความยืดหยุ่นทางการเงินที่คณะกรรมการบริษัทสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่กิจการ

คำสำคัญ: ความยืดหยุ่นทางการเงิน การกำกับดูแลกิจการ มูลค่าของกิจการ อิทธิพลการกำกับ

Impact of Corporate Governance and Financial Flexibility on Firm Value in the COVID-19 Crisis: A Case Study of Companies in the Stock Exchange of Thailand

Sukanya Wonglacorn

Certified Public Accountant (CPA)
Lecturer of Department of Accounting,
Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Email: sukanya.wo@rmutsb.ac.th

Surachai Am-ugsorn, PhD

Certified Public Accountant (CPA)
Assistant Professor of Department of Accounting, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi
Email: surachai.a@rmutsb.ac.th

Received: January 29, 2023

Revised: April 5, 2023

Accepted: April 8, 2023

ABSTRACT

This article aims to investigate the relationship of corporate governance and financial flexibility and the firm value and also study the impact of COVID-19 on the relationship of financial flexibility to firm value. This study examines from financial statements and annual reports of 524 companies listed on the Stock Exchange of Thailand during 2018 - 2021. Descriptive statistics, Pearson correlation analysis, and multiple regression analysis were all used to analyze the data.

The results reveal that board gender diversify and financial flexibility is positively correlated with firm value. While board duality is negatively correlated with the firm value. It is also found that financial flexibility increases firm value in the COVID-19 crisis. These findings lead companies and investors to aware of the importance of financial flexibility that the board of director can use as a tool to add value to the business.

Keywords: *Financial Flexibility, Corporate Governance, Firm Value, Moderation effect*

การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance) ได้กลายมาเป็นเรื่องสำคัญหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ (Financial Crisis) ในเอเชีย ระหว่างปี 2540 – 2541 โดย กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) ได้เรียกร้องให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการปรับปรุงกระบวนการกำกับดูแลกิจการเพื่อลดพฤติกรรมการผูกขาดและความสัมพันธ์ทางการเมืองของกิจการขนาดใหญ่ลง (Chung, 2021) เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า การกำกับดูแลกิจการช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพ การดำเนินงานของบริษัทและเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารใช้ส่งสัญญาณ (Signaling) ไปยังผู้ถือหุ้น นักลงทุนและบุคคลภายนอกให้ได้รับทราบแนวนโยบายการบริหารงานภายในบริษัทที่มีประสิทธิภาพ ลดความไม่เท่าเทียมของข้อมูล (Information Asymmetry) อันเกิดจากปัญหาตัวแทน (Agency Problem) (Bae, Masud, & Kim, 2018) สะท้อนความโปร่งใสและตรวจสอบได้ของบริษัท ทำให้ผู้ถือหุ้นเกิดความเชื่อมั่นว่าบริษัทมุ่งสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นจึงดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนมากยิ่งขึ้น (Shahid & Abbas, 2019) ส่งผลให้มูลค่าของบริษัทสูงขึ้นและสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน (Harun, Hussainey, Kharuddin, & Farooque, 2020)

อย่างไรก็ตาม มูลค่าของกิจการอาจมิได้ขึ้นอยู่กับ การกำกับดูแลกิจการเพียงเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยภายนอกหรือวิกฤติเศรษฐกิจต่าง ๆ เข้ามากระทบกับการประกอบธุรกิจของบริษัท (Charoensukmongkol, 2021) และแม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับหลักการกำกับดูแลกิจการที่มีความสัมพันธ์ต่อมูลค่าของกิจการมาอย่างลึกซึ้งแล้ว แต่ยังคงขาดการพิจารณาในประเด็นที่เกี่ยวกับความสามารถในการบริหารจัดการภายในบริษัทในสถานการณ์ที่เกิดภาวะกดดันทางการเงิน (Financial Distress) ซึ่งจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในปลายปี 2562 ต่อเนื่องถึงปี 2563 หลายบริษัทต้องประสบกับความท้าทายจากการดำเนินงานต่อเนื่อง จากข้อจำกัดในเรื่องฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน การชะงักงันของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Disruption) และปัญหาจากมาตรการปิดเมือง (Lockdown) ธุรกิจจำนวนมากประกาศปิดกิจการ ล้มละลาย (Bartik et al., 2020) ในขณะที่บางธุรกิจสามารถดำเนินงานต่อไปได้ แม้จะเกิดการลดการลงทุนบ้าง แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการภายในบริษัท โดยเฉพาะประเด็นความยืดหยุ่นทางการเงินของบริษัท (Financial Flexibility) โดยสามารถจัดหาทรัพยากรทางการเงินเพื่อตอบสนองกิจกรรมทางธุรกิจได้ทันเวลาที่ต่อเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดในอนาคต เพื่อเพิ่มมูลค่าของบริษัทให้สูงที่สุด ซึ่งมีผลการศึกษาในอดีตที่ชี้ให้เห็นว่ากิจการที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินสูงจะมีประสิทธิภาพในการลงทุนในช่วงที่เกิดวิกฤติ (Cherkasova & Kuzmin, 2018)

ความยืดหยุ่นทางการเงินมีความสำคัญสำหรับบริษัทต่าง ๆ ไม่เพียงเพราะบริษัทที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินจะสามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เกิดภาวะกดดันทางการเงิน (Financial Distress) และต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ดังกล่าวแล้ว แต่ยังเป็นเพราะบริษัทต่าง ๆ จะสามารถจัดหาเงินทุนเมื่อมีโอกาสทำกำไร ช่วยแก้ปัญหาการลงทุนที่น้อยเกินไป ซึ่งเกิดจากการถูกจำกัดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (Erdogan, 2019) ผลการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อบริษัทในเรื่องของการกำหนดกลไกการกำกับดูแลกิจการและการวางแผนจัดหาเงินเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นทางการเงินของบริษัทให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกได้ง่าย ในสถานการณ์ที่บริษัทขาดรายได้โดยที่ไม่คาดคิด หรือในสถานการณ์ที่บริษัทมีโอกาสในการเติบโตใหม่ อันจะส่งผลให้บริษัทสามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้ในช่วงวิกฤติ และมีมูลค่ากิจการที่สูงขึ้นได้ในระยะยาว

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ทดสอบความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ และความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ
2. ทดสอบผลกระทบของสถานการณ์โควิด 19 ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ

■ ทบทวนวรรณกรรมและพัฒนาสมมติฐาน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถประมวลความรู้ที่ได้ตามลำดับ ดังนี้

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

การที่ผู้ถือหุ้นซึ่งเป็นเจ้าของกิจการไม่สามารถบริหารจัดการบริษัทได้ตลอดเวลา จึงต้องจัดหาผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นตัวแทนบริหารงานแทนนั้น อาจเกิดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) ขึ้นได้เมื่อผู้บริหารมีได้ดำเนินการเพื่อผลประโยชน์สูงสุดของผู้ถือหุ้นแต่ทำเพื่อสร้างผลตอบแทนให้แก่ตนเอง (Jensen, 1986) ปัญหาตัวแทนอีกลักษณะหนึ่ง คือผู้ถือหุ้นรายใหญ่ (Controlling Shareholders) ใช้ประโยชน์จากสิทธิในการออกเสียงที่มากกว่าเอาเปรียบผู้ถือหุ้นรายย่อย (Minority Shareholders) (Shapiro, 2005) ซึ่งปัญหาตัวแทนในทั้ง 2 ลักษณะนี้ มีที่มาจากการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับบริษัทของบุคคลภายนอกนั้นไม่เท่าเทียมกับบุคคลที่เกี่ยวข้องภายในบริษัท (Information Asymmetry) และเมื่อพิจารณาในมุมมองของการกระจายความเสี่ยง (Risk Sharing Perspective) ปัญหาดังกล่าวเกิดความเสียหายต่อผู้ลงทุนและผู้ให้กู้ ที่กำไรของบริษัทจะไม่ได้รับการจ่ายคืนในรูปของเงินปันผลหรือดอกเบี้ย ทำให้ผู้ลงทุนและผู้ให้กู้ต้องการส่วนชดเชยความเสี่ยง (Risk Premium) ที่สูงขึ้น ต้นทุนเงินทุนของบริษัท (Cost of Capital) จึงเพิ่มขึ้น (Am-ugsorn, 2022) ในทางตรงกันข้ามหากบริษัทมีการจัดการความเสี่ยง (Enterprise Risk Management) จะสามารถลดต้นทุนเงินทุนของบริษัทและเพิ่มมูลค่าให้แก่บริษัทได้ในระยะยาว (Thomas, Stölzle, & Xu, 2016)

การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance)

การกำกับดูแลกิจการ คือ กระบวนการควบคุมและติดตามการทำงานของผู้บริหารเพื่อให้มั่นใจว่าจะเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่นักลงทุนและผู้ถือหุ้น (Parkinson, 1994) โดยคณะกรรมการบริษัทจะรับหน้าที่ในการควบคุมและติดตามการทำงานของผู้บริหาร ซึ่งเมื่อกระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุนอันจะทำให้เกิดการลงทุนเพิ่มในตลาดหลักทรัพย์อย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ในฐานะหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์จึงส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการกำกับดูแลกิจการ โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2545 ได้ผลักดันให้รัฐบาลประกาศให้เป็น “ปีบรรษัทภิบาล” และได้จัดตั้ง “คณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติ” ต่อมาปี 2549 ได้ปรับปรุงหลักการกำกับดูแลกิจการให้สอดคล้องกับ OECD Principles of Corporate Governance ในปี 2555 ได้ออกหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2555 เพื่อให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีของอาเซียน และในปี 2560 คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ได้ร่วมมือกับองค์กรในตลาดทุนที่เกี่ยวข้องออกหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2560 เรียกว่า “CG Code 2017” ประกอบด้วยหลักปฏิบัติจำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้นำหลักปฏิบัติข้อ 3 การเสริมสร้างให้คณะกรรมการมีประสิทธิภาพ และหลักปฏิบัติข้อ 6 ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม มาทำการศึกษาเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการวางระบบและติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารให้สร้างผลประกอบการที่ดีแก่บริษัท

ทฤษฎีโครงสร้างเงินทุน (Capital Structure)

การจัดการแหล่งเงินทุนเพื่อการขยายธุรกิจนั้น แบ่งเป็นการจัดหาเงินทุนจากส่วนของเจ้าของ โดยไม่มีภาระผูกพันว่าต้องจ่ายผลตอบแทนให้แก่เจ้าของ และจัดหาเงินทุนจากการก่อหนี้ ซึ่งบริษัทสามารถนำดอกเบี้ยจ่ายมาหักเป็นค่าใช้จ่าย (Tax Shield from Debt) เพื่อประหยัดภาษีเงินได้ ช่วยลดต้นทุนเงินทุนของบริษัท ทำให้มูลค่าของกิจการสูงขึ้น (Modigliani & Miller, 1963) อย่างไรก็ตามมูลค่าของกิจการจะสูงสุดได้นั้นบริษัทจะต้องเปรียบเทียบผลประโยชน์และความเสี่ยง (Trade-off) ที่ได้รับจากการก่อหนี้ (Kraus & Litzenberger, 1973) โดยในปี 1997 Myers (1977) พบว่า การก่อหนี้เพิ่มขึ้นเป็นการเพิ่มความเสี่ยงและเผชิญกับภาวะกดดันทางการเงิน (Financial Distress) หรือเกิดต้นทุนของการล้มละลาย (Bankruptcy Cost) เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังทำให้บริษัทสูญเสียความยืดหยุ่นทางการเงินในอนาคต เนื่องจากสัดส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นที่สูงเกินไป ต่อมาปี 1984 ด้วยปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Asymmetric Information) ที่เกิดจากผู้บริหารของบริษัทมีข้อมูลภายในบริษัทที่มากกว่านักลงทุน Myers (1984) จึงนำเสนอทฤษฎีการจัดการเงินทุนตามลำดับขั้น (Pecking Order Theory) เพื่อหลีกเลี่ยงการส่งสัญญาณไปยังตลาด จึงเสนอให้บริษัทจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายในก่อน แล้วจึงตามด้วยแหล่งเงินทุนจากภายนอกที่ปลอดภัยมากที่สุด โดยเริ่มจากการระดมทุนผ่านการออกหุ้นกู้ การออกขายหุ้นสามัญใหม่และการออกขายหุ้นบุริมสิทธิ ตามลำดับ หากบริษัทมีโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสม ต้นทุนเงินทุนของบริษัทก็จะต่ำ

แนวคิดความยืดหยุ่นทางการเงิน (Financial Flexibility)

Modigliani and Miller (1963) ได้นิยามไว้ว่า คือความสามารถในการกู้ยืมเงินที่เหลืออยู่ของกิจการ กล่าวคือ บริษัทมีความสามารถในการเป็นหนี้ได้เพิ่มขึ้นแต่บริษัทเลือกที่จะไม่ใช้มัน ซึ่งแนวคิดนี้เป็นผลมาจากการที่บริษัทมีโครงสร้างเงินทุนแบบหนี้สามารถนำดอกเบี้ยไปใช้ประหยัดภาษีเงินได้ของกิจการได้ แต่การกู้ยืมมากเกินไปย่อมพบกับข้อจำกัดทางการเงิน (Financial Constraints) เช่น ทำให้บริษัทมีศักยภาพในการกู้ครั้งต่อไปลดน้อยลง Myers (1984) ได้ยืนยันว่าบริษัทที่วางแผนลงทุนผ่านการกู้เงินนั้น สามารถรักษาระดับของศักยภาพในการกู้ยืม ด้วยการหยุดการก่อหนี้เพื่อหลีกเลี่ยงต้นทุนที่จะเกิดจากภาวะกดดันทางการเงิน (Cost of Financial Distress) และลงทุนด้วยเงินสดแทน อย่างไรก็ตาม ความยืดหยุ่นทางการเงินยังไม่ได้ถูกกล่าวถึงมากนักในช่วงของการกำหนดโครงสร้างเงินทุนจากเจ้าของทฤษฎีอย่าง Modigliani and Miller (1963) หรือ Myers (1984) จนกระทั่งปี 2007 DeAngelo and DeAngelo (2007) และนักวิจัยอีกหลายท่านได้ให้ความสนใจในเรื่องความยืดหยุ่นทางการเงิน เนื่องจากการจัดการเงินทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่ได้ส่งผลเพียงแค่ลดต้นทุนของเงินทุนและการจัดการเงินสดเพียงเท่านั้น แต่ผู้บริหารของบริษัทยังใช้ความยืดหยุ่นทางการเงินเพื่อช่วยให้สามารถขยายและซื้อกิจการในอนาคตได้อีกด้วย (Graham & Harvey, 2001) โดยความยืดหยุ่นทางการเงินของแต่ละบริษัทนั้น จะสามารถวัดได้จากอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ของกิจการ หักด้วยค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรม หลังจากนั้นหารด้วยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมเพื่อให้เป็นค่ามาตรฐาน ผลลัพธ์ที่ได้หากติดลบแสดงให้เห็นว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ของกิจการยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม ยังมีความสามารถในการก่อหนี้ได้อีก เพื่อใ้จ่ายต่อการอธิบายผล จึงนำผลลัพธ์ที่ได้คูณด้วย -1 (Guo, Hou, & Li, 2020; Kurt & Hulland, 2013) ดังนั้น ค่าที่สูงจึงแสดงถึงความยืดหยุ่นทางการเงินมีมาก

แนวคิดการวัดมูลค่าของกิจการ

วัตถุประสงค์หลักในการดำเนินธุรกิจ คือ การสร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้น โดยผู้ถือหุ้นมีความคาดหวังที่จะได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าต้นทุนของเงินลงทุน ทำให้ผู้ลงทุนสามารถเคลื่อนย้ายการลงทุนไปยังแหล่งทุนที่ให้ผลตอบแทนที่สูงกว่า นอกจากนี้ผู้ลงทุนยังพิจารณาถึงการบริหารจัดการที่โปร่งใส ที่จะสามารถลดความเสี่ยงจากการลงทุนได้ หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Governance) จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่บริษัทให้ความสำคัญเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของนักลงทุน (Phadoongsitthi, 2005) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบริษัทนอกจากจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานแล้ว ยังเป็นสิ่งผลักดันมูลค่าของกิจการด้วย (Gordon, 2000) ดังนั้น ตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินผลการปฏิบัติงานที่สะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงจะทำให้บริษัทดำเนินต่อไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม โดย Tobin's Q ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่นำเสนอโดย James T. Tobin (1969) โดยผสมผสานข้อมูลจากงบการเงินและมูลค่าทางการตลาด จึงถือเป็นการพิจารณามูลค่าของกิจการในทางการตลาด (Market-based Measurement) ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมูลค่าขององค์กรเพราะตัวชี้วัดนี้สามารถใช้ในการคาดการณ์การตัดสินใจจ่ายลงทุนในอนาคต นอกจากนี้แล้วในงานวิจัยฉบับนี้ได้นำเสนอตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานอีก 1 ตัวชี้วัด คือ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Assets) เพื่อพิจารณามูลค่าของกิจการในทางบัญชี (Accounting-based Measurement)

ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและมูลค่าของกิจการ

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตพบว่ามีผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการและมูลค่าของกิจการ ดังต่อไปนี้

การกำกับดูแลกิจการมุ่งประเด็นที่การควบคุมพฤติกรรมของผู้บริหารให้ทำการบริหารจัดการ โดยมีการสร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่กิจการเป็นที่ตั้ง มีกลไกที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน คือ บทบาทหน้าที่และโครงสร้างของคณะกรรมการ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้กำหนดองค์ประกอบของการกำกับดูแลที่เป็นการเสริมสร้างให้คณะกรรมการมีประสิทธิภาพและดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในที่เหมาะสม ด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท การควบคุมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด การประชุมของคณะกรรมการบริษัท และขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ

ขนาดของคณะกรรมการบริษัท (Board Size)

ตามทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร (Resource Dependence Theory) สนับสนุนว่าคณะกรรมการขนาดใหญ่จะทำให้การกำกับดูแลมีประสิทธิภาพ เพราะได้ระดมความรู้และประสบการณ์ของคณะกรรมการมาใช้ในการกำกับติดตามการทำงานของผู้บริหารสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Danoshana and Ravivathani (2019) ที่พบว่าขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วยอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์สอดคล้องกับ Harun et al. (2020) และ Chin, Ganesan, Pitchay, Haron, and Hendayani (2019) ที่พบว่าขนาดของคณะกรรมการบริษัทช่วยทำให้มูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q ของกิจการสูงขึ้น ในขณะที่ผลการศึกษาของ Sabsombat et al. (2020) พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์เชิงลบกับมูลค่าของกิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA เนื่องจากคณะกรรมการขนาดใหญ่มักมีปัญหาเรื่องการติดต่อสื่อสารและการทำงานร่วมกัน อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H1: ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าของกิจการ

H1.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q

H1.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท (Board Independence)

ความเป็นอิสระของคณะกรรมการจะแสดงถึงความโปร่งใสในการตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหาร ทำให้มีความเสี่ยงจากปัญหาตัวแทนน้อยลง (Chin et al., 2019) และนักลงทุนก็จะสะท้อนความมั่นใจในการลงทุนออกมาในรูปของผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่สูงขึ้น (Dahya & McConnell, 2005) สอดคล้องกับ Harun et al. (2020) และ Chin et al. (2019) ที่พบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทช่วยให้มูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q ของกิจการสูงขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่มีการคุ้มครองผู้ถือหุ้นส่วนน้อยจะพบว่าความเป็นอิสระของคณะกรรมการจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่ชัดเจนยิ่งขึ้น (Dahya, Dimitrov, & McConnell, 2008) ในขณะที่ Sabsombat et al. (2020) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอิสระของคณะกรรมการกับมูลค่ากิจการ อาจเป็นเพราะคณะกรรมการอิสระที่บริษัทแต่งตั้งขึ้นนั้นขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ได้ตั้งสมมติฐานว่า

H2: ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าของกิจการ
H2.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q H2.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท (Board Gender Diversity)

คณะกรรมการบริษัทควรประกอบด้วยกรรมการที่มีคุณสมบัติหลากหลายทั้งในด้านทักษะ ประสบการณ์ ความสามารถ รวมถึงอายุและเพศ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าคณะกรรมการจะสามารถเข้าใจและตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียได้ โดยปัจจุบันแนวคิดที่นักลงทุนใช้ประกอบการพิจารณาลงทุน คือการทำธุรกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม การกำกับดูแล หรือที่เรียกว่า ESG (Environment, Social และ Governance) (State Street Global Advisors, 2018) โดย Qureshi, Kirkerud, Theresa, and Ahsan (2020) พบว่า คณะกรรมการของบริษัทที่มีกรรมการเพศหญิงมากจะให้ความสำคัญกับ ESG และยิ่งพบอีกว่าจำนวนกรรมการเพศหญิงช่วยให้มูลค่าของกิจการสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Brahma, Nwafor, and Boateng (2021) ที่พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างจำนวนกรรมการเพศหญิงกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดด้วย ROA และ Tobin's Q งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

H3: ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าของกิจการ
H3.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q H3.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

การควบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด (Board Duality)

ตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีนั้นมีหลักปฏิบัติให้มีการแยกหน้าที่ระหว่างประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุด ซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจ แสดงถึงความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริษัท เมื่อแต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้มูลค่ากิจการสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sabsombat et al. (2020) ที่พบว่าการควบรวมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุดสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q กล่าวคือหากมีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุดจะทำให้มูลค่ากิจการสูงขึ้น เนื่องจากคณะกรรมการบริษัทสามารถตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารได้อย่างอิสระ อย่างไรก็ตาม Harun et al. (2020) กลับพบว่าการควบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด ช่วยทำให้มูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q สูงขึ้น เป็นไปตามทฤษฎีความเป็นผู้ควบคุมดูแลจัดการทรัพย์สิน (Stewardship Theory) ในขณะที่ Puni, Ghana, and Anlesinya (2020) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการควบตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H4: การควบตำแหน่งประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่ากิจการ
H4.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q H4.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

การประชุมของคณะกรรมการบริษัท (Board Meeting)

คณะกรรมการจะจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการบริษัทอย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง เพื่อกำกับควบคุมและดูแลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร Chin et al. (2019) ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารปฏิบัติงานด้วยความรัดกุมและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่กิจการอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ Salem, Metawe, Youssef, and Mohamed (2019) ที่พบว่าจำนวนครั้งการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าของบริษัทที่วัดด้วย Tobin's Q ซึ่งไม่สอดคล้องกับ Harun et al. (2020) ที่พบว่าการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ Sabsombat et al. (2020) ก็พบความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการประชุมคณะกรรมการบริษัทกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA ด้วยเช่นกัน เนื่องจากจำนวนครั้งการประชุมที่เพิ่มมากขึ้น อาจเป็นสัญญาณเตือนว่าผลการดำเนินงานของบริษัทลดลง จึงต้องประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการประชุมแต่ละครั้งอาจส่งผลให้มูลค่าของกิจการลดลงได้ ในขณะที่ Puni et al. (2020) ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการประชุมของคณะกรรมการบริษัทกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA งานวิจัยนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H5: การประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าของกิจการ
H5.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q H5.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ (Audit Committee Size)

คณะกรรมการตรวจสอบมีหน้าที่คุ้มครองผู้ลงทุนของตลาดทุนผ่านการติดตามตรวจสอบฝ่ายบริหาร Lin (2018) ประสานข้อมูลระหว่างหน่วยตรวจสอบภายในกับผู้สอบบัญชีเพื่อให้รายงานทางการเงินได้รับความน่าเชื่อถือจากนักลงทุนและผู้ถือหุ้น ดังนั้น คณะกรรมการตรวจสอบจำนวนมากจึงยิ่งเพิ่มมูลค่าให้แก่บริษัท (Özcan, 2021) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Danoshana and Ravivathani (2019) ที่พบว่าขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย ROA อย่างไรก็ดีตาม Chin et al. (2019) ไม่พบว่าขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Puni et al. (2020) ที่ไม่พบความสัมพันธ์ของขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA อย่างไรก็ดีตาม งานวิจัยนี้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า

H6: ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าของกิจการ

H6.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q

H6.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

ความสัมพันธ์ระหว่างความยืดหยุ่นทางการเงินและมูลค่าของกิจการ

ทฤษฎีดั้งเดิมเกี่ยวกับการจัดหาเงินของบริษัทเริ่มต้นมาจาก Modigliani and Miller (1961); Modigliani and Miller (1958) ซึ่งถือว่าตลาดทุนสมบูรณ์แบบโดยไม่มีข้อขัดแย้งทางการเงิน ดังนั้นบริษัทต่าง ๆ จึงสามารถลงทุนในโครงการที่ทำกำไรได้ทั้งหมด และแก้ไขสถานะทางการเงินของตนเพื่อปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ในขณะที่เดียวกันก็สามารถคว้าโอกาสในการเติบโตของธุรกิจได้ในกรณีเช่นนี้ บริษัทไม่จำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงตลาดทุนไม่ได้สมบูรณ์แบบ โดยต้นทุนที่เกี่ยวข้องในการจัดหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นความยืดหยุ่นทางการเงินจึงกลายเป็นแนวคิดที่สำคัญ Erdogan (2020) พบว่ากิจการที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินสูง จะมีต้นทุนธุรกรรมต่ำ (Transaction cost) ช่วยให้ผู้สามารถเข้าถึงแหล่งทุนภายนอกได้ง่าย ส่งผลให้มูลค่าของกิจการสูง งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

H7: ความยืดหยุ่นทางการเงินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่าของกิจการ

H7.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q

H7.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

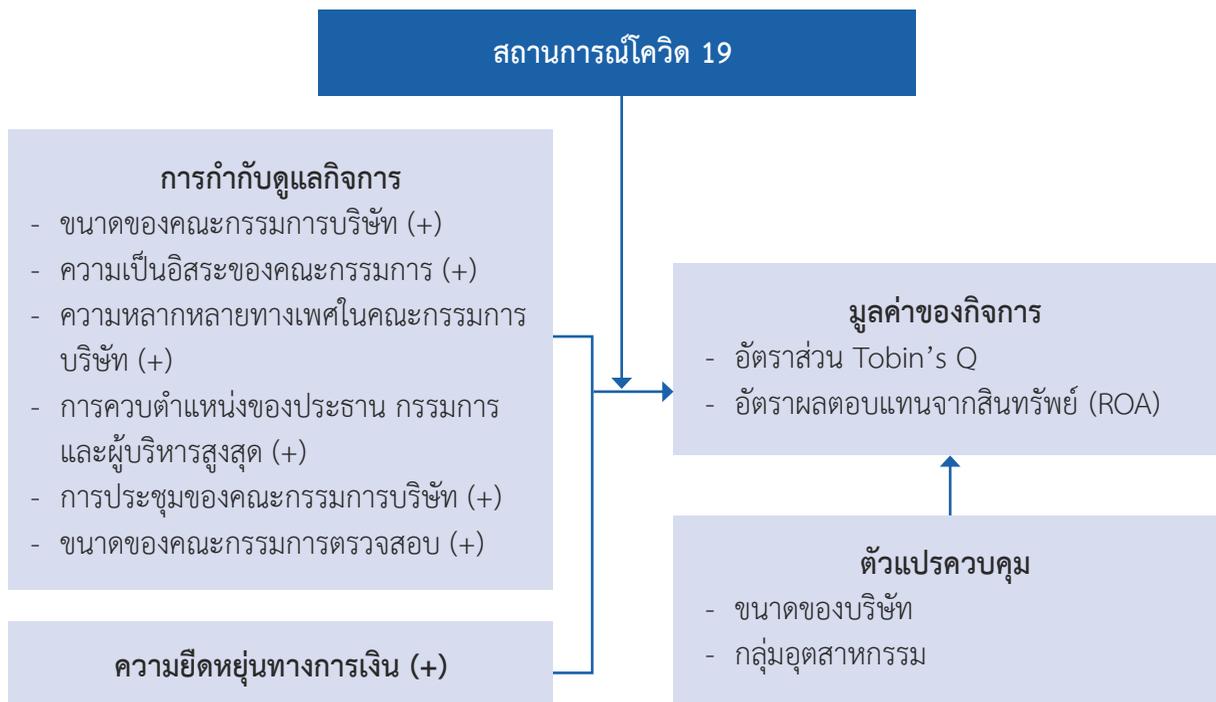
ผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ

Gamba and Triantis (2008) ได้พัฒนาแบบจำลองทางทฤษฎีเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของความยืดหยุ่นทางการเงินต่อมูลค่าของบริษัท แสดงให้เห็นว่าความยืดหยุ่นทางการเงินขึ้นอยู่กับต้นทุนของการจัดหาเงินทุนภายนอกซึ่งในสถานการณ์ที่ธุรกิจประสบกับปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจย่อมทำให้จัดหาเงินทุนได้ยากและมีต้นทุนเงินทุนที่สูงทำให้การลงทุนไม่มีประสิทธิภาพ (Cherkasova & Kuzmin, 2018) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Meier (2013) พบว่าบริษัทที่มีหนี้ในระดับสูงได้รับผลตอบแทนต่ำในช่วงวิกฤติการเงิน สิ่งนี้บ่งชี้ว่าบริษัทที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินในระดับต่ำประสบปัญหาในการจัดหาเงินทุนสำหรับความจำเป็นในขณะนั้นหรือโครงการที่ทำกำไรที่กำลังจะเกิดขึ้น เนื่องจากไม่สามารถจัดหาเงินจากภายนอกได้ ดังนั้นหากกิจการมีความยืดหยุ่นทางการเงินสูงในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจจะช่วยให้มูลค่าของกิจการสูงขึ้น งานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

- H8: ผลกระทบของสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางบวกของความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ
- H8.1: มูลค่าของกิจการวัดด้วย Tobin's Q H8.2: มูลค่าของกิจการวัดด้วย ROA

■ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ของ Jensen & Meckling (1976) และทฤษฎีโครงสร้างเงินทุนของ Modigliani and Miller (1963) ซึ่งมีเหตุผลทางทฤษฎีในการวิเคราะห์ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและความยืดหยุ่นทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการ ในสถานการณ์โควิด 19 โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ตามรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

■ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ในรูปแบบเหตุผลเชิงนิรนัย (Deductive Reasoning) โดยการรวบรวมข้อมูลการกำกับดูแลกิจการและความยืดหยุ่นทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) เก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขทางการเงินจากงบการเงินของแต่ละบริษัท 2) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการจากแบบแสดงรายงานข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปีของแต่ละบริษัท ประชากรประกอบด้วยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 789 บริษัทจาก 8 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ 1) กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร 2) กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค 3) กลุ่มธุรกิจการเงิน 4) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม 5) กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง 6) กลุ่มทรัพยากร 7) กลุ่มบริการ และ 8) กลุ่มเทคโนโลยี ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจงเฉพาะ โดยมีเงื่อนไข คือ เป็นบริษัทที่มีข้อมูลงบการเงินรวมทั้งหมายเหตุประกอบงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชี 2561 – 2564 ไม่เป็นบริษัทในตลาด เอ็ม เอ ไอ (MAI) บริษัทในกลุ่มธุรกิจการเงิน และบริษัทที่เข้าข่ายอาจถูกเพิกถอนออกจากตลาดหลักทรัพย์ในช่วงปีที่ศึกษา เหลือกลุ่มตัวอย่างจำนวน 524 บริษัท

■ การวัดค่าตัวแปรและแบบจำลอง

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานตามสมการที่ (1) และ (2) ดังนี้

$$\text{TOBIN}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{BSIZE}_{it} + \beta_2 \text{BINDE}_{it} + \beta_3 \text{BGDIV}_{it} + \beta_4 \text{BDUA}_{it} + \beta_5 \text{BMEET}_{it} + \beta_6 \text{ASIZE}_{it} + \beta_7 \text{FINFX}_{it} + \beta_8 \text{SIZE}_{it} + \beta_9 \text{IND}_{it} + \beta_{10} \text{COVID19}_{it} + \beta_{11} \text{FINFX}_{it} * \text{COVID19}_{it} + \epsilon_{it} \quad (1)$$

$$\text{ROA}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{BSIZE}_{it} + \beta_2 \text{BINDE}_{it} + \beta_3 \text{BGDIV}_{it} + \beta_4 \text{BDUA}_{it} + \beta_5 \text{BMEET}_{it} + \beta_6 \text{ASIZE}_{it} + \beta_7 \text{FINFX}_{it} + \beta_8 \text{SIZE}_{it} + \beta_9 \text{IND}_{it} + \beta_{10} \text{COVID19}_{it} + \beta_{11} \text{FINFX}_{it} * \text{COVID19}_{it} + \epsilon_{it} \quad (2)$$

- โดย
- TOBIN_{it} = อัตราส่วน Tobin's Q วัดจาก มูลค่าตลาดของหุ้นสามัญ ณ สิ้นปี บวก หนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวม
- ROA_{it} = อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) วัดจาก กำไรสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวม
- BSIZE_{it} = ขนาดของคณะกรรมการบริษัท วัดจาก จำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัท
- BINDE_{it} = ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ วัดจาก จำนวนคณะกรรมการอิสระหารด้วยจำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัท
- BGDIV_{it} = ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท วัดจาก จำนวนคณะกรรมการเพศหญิงหารด้วยจำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัท
- BDUA_{it} = การไม่ควมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด วัดโดยกำหนดให้ตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 ถ้าบริษัทนั้นมีประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดเป็นคนเดียวกัน และเท่ากับ 0 ถ้าบริษัทมีประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุดเป็นคนละคนกัน และตัวแปรหุ่นจะมีค่า

- BMEET_{it} = การประชุมของคณะกรรมการบริษัท วัดจาก จำนวนครั้งการประชุมในแต่ละปีของกรรมการทุกคน รวมกันหารด้วยจำนวนกรรมการทั้งหมดของบริษัท
- ASIZE_{it} = ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบ วัดจาก จำนวนคณะกรรมการตรวจสอบหารด้วยจำนวน กรรมการทั้งหมดของบริษัทในแต่ละปี
- FINFX_{it} = ความยืดหยุ่นทางการเงิน วัดจาก อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ของกิจการ หักด้วยค่าเฉลี่ยของอัตราส่วน หนี้สินต่อสินทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรม หลังจากนั้นหารด้วยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราส่วน หนี้สินต่อสินทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรม ผลลัพธ์ที่ได้คูณด้วย -1 (Guo, Hou, & Li, 2020; Kurt & Hulland, 2013)
- SIZE_{it} = ขนาดของบริษัท วัดจาก ค่าลอการิทึม (Logarithm) ของสินทรัพย์รวมของบริษัท
- IND_{it} = ตัวแปรควบคุมผลกระทบจากการเก็บข้อมูลแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม กำหนดเป็นตัวแปรหุ่น โดยสมมติ ให้ IND1 = 1 ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, IND2 = 1 ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, IND3 = 1 ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, IND4 = 1 ถ้าเป็นข้อมูล ของกลุ่มสหกรณ์และก่อสร้าง และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, IND5 = 1 ถ้าเป็นข้อมูล ของกลุ่มทรัพยากร และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, IND6 = 1 ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มบริการ และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น, IND7 = 1 ถ้าเป็นข้อมูลของกลุ่มเทคโนโลยี และเป็น 0 ถ้าเป็นกลุ่มอื่น
- COVID19_{it} = ตัวแปรกำกับ สำหรับงานวิจัยนี้ คือ ปีที่ธุรกิจได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 คือปี 2563 โดยกำหนดเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) โดยสมมติให้ COVID19_{it} = 1 ถ้าเป็นข้อมูล ของปี 2563 และเป็น 0 ถ้าเป็นปีอื่น

■ ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มตัวอย่าง 524 บริษัท สำหรับเวลา 4 ปี จำนวน 2,096 ข้อมูล ของแต่ละตัวแปรที่ใช้ในการ ศึกษาแสดงดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และร้อยละของบริษัทที่ควบและไม่ควบตำแหน่งประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด

	ความถี่ (Frequency)	ร้อยละ (%)
บริษัทที่ควบตำแหน่งประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด (BDUA)	78	14.89
บริษัทที่ไม่ควบตำแหน่งประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด	446	85.11

จากตารางที่ 1 พบว่า บริษัทที่มีการควบตำแหน่งประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด มีจำนวน 78 บริษัท คิดเป็น 14.89% และบริษัทที่ไม่ควบตำแหน่งประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด มีจำนวน 446 บริษัท คิดเป็น 85.11%

ตารางที่ 2 สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระ ตัวแปรควบคุม และตัวแปรตาม

	หน่วย	ค่าต่ำสุด (Min.)	ค่าสูงสุด (Max.)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation)
BSIZE	คน	5.00	21.00	9.932	2.4474
BINDE	เท่า	0.20	0.78	0.42	0.0997
BGDIV	เท่า	0.00	1.00	0.21	0.1537
BMEET	ครั้ง	6.00	30.00	6.95	2.8274
ASIZE	เท่า	0.09	0.85	0.33	0.0816
FINFX	เท่า	-6.93	2.20	0.01	0.9935
ASSET	ล้านบาท	156.64	3,078,018.83	34,460.49	140,545.89
SIZE	เท่า	11.96	21.84	15.77	1.5603
TOBIN	เท่า	0.01	11.32	1.36	1.0153
ROA	เท่า	-1.49	0.55	0.03	0.0925

จากตารางที่ 2 พบว่า ขนาดของคณะกรรมการบริษัทมีค่าเฉลี่ยจำนวน 10 คน ความเป็นอิสระของคณะกรรมการวัดจากสัดส่วนกรรมการอิสระมีค่าเฉลี่ย 0.42 เท่า ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัทวัดจากสัดส่วนกรรมการเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 0.21 เท่า การประชุมของคณะกรรมการมีค่าเฉลี่ย 7 ครั้งต่อปี ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบวัดจากสัดส่วนของกรรมการตรวจสอบมีค่าเฉลี่ย 0.33 เท่า ความยืดหยุ่นทางการเงินมีค่าเฉลี่ย 0.01 เท่า สินทรัพย์รวมของบริษัทมีค่าเฉลี่ย 34,460.49 ล้านบาท ขนาดของบริษัทมีค่าเฉลี่ย 15.77 เท่า อัตราส่วน Tobin's Q มีค่าเฉลี่ย 1.36 เท่า และ ROA มีค่าเฉลี่ย 0.03 เท่า การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานซึ่งก่อนการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

Variable	BSize	Binde	Bgdiv	Bdua	Bmeet	Asize	Finfx	Size	Ind	COVID19
BSize	1									
Binde	-.266**	1								
Bgdiv	-.102**	.049*	1							
Bdua	-.009	.009	.031	1						
Bmeet	.175**	.059**	.017	.066**	1					
Asize	-.729**	.354**	.093**	.069**	-.126**	1				
Finfx	-.074**	.011	.020	-.022	-.100**	.079**	1			
Size	.398**	-.020	-.144**	.007	.286**	-.325**	-.210**	1		
Ind	.075**	-.068**	.053*	.002	.003	-.091**	.002	-.048*	1	
COVID19	.008	-.006	.009	-.002	.078**	.003	.005	.006	.001	1

*,** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 ตามลำดับ

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคู่ตัวแปรอิสระที่พิจารณาจากค่าสถิติ Pearson Correlation ตามตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีค่าน้อยกว่า 0.65 ทำให้ไม่มีปัญหา Multicollinearity (Burns & Grove, 1993) และสถิติ Durbin-Watson ตามตารางที่ 4 มีค่า 1.8314 และ 1.8862 อยู่ในช่วง 1.5-2.5 (Coakes & Steed, 2003) แสดงถึงค่าความคลาดเคลื่อนมีการแจกแจงเป็นอิสระกัน (Autocorrelation) ผลการทดสอบผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการ และความยืดหยุ่นทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการ ในสถานการณ์โควิด 19 ตามสมมติฐานที่ 1 – สมมติฐานที่ 8 โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและความยืดหยุ่นทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการ
 ในสถานการณ์โควิด 19

Independent Variable	Dependent variable					
	Tobin's Q			ROA		
	B	Std. Error	t-value	B	Std. Error	t-value
Constant	0.5404	0.3261	1.6574	0.0928	0.0262	-3.5341**
BSIZE	0.0076	0.0132	0.5794	0.0101	0.0010	0.1421
BINDE	0.1452	0.2045	0.7100	0.0106	0.0164	0.6443
BGDIV	0.1825	0.1409	1.2953*	0.0333	0.0113	2.9324**
BDUA	-0.0846	0.0648	-1.3038*	-0.0026	0.0052	-0.5095
BMEET	0.0005	0.0080	0.0731	-0.0015	0.0006	-2.4443
ASIZE	0.1349	0.3901	0.3459	-0.0209	0.0314	-0.6666
FINFX	0.0620	0.0252	2.4586**	0.0291	0.0020	14.3108**
SIZE	0.0310	0.0159	1.9514*	0.0092	0.0012	7.2044**
IND	0.5851	0.0509	11.4770**	0.0043	0.0041	1.0566
COVID19	-0.0689	0.0495	-1.3929*	-0.0135	0.0039	-3.3928**
FINFX *COVID19	0.0184	0.0495	0.3711*	0.0946	0.0039	2.3680*

Durbin Watson = 1.8314, F-value = 13.5127**, Adjusted R² = 0.0621

Durbin Watson = 1.8862, F-value = 33.4480**, Adjusted R² = 0.1466

*,** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานตามตัวแบบที่ 1 พบว่า ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท (BGDIV) ความยืดหยุ่นทางการเงิน (FINFX) มีความสัมพันธ์ทางบวก ในขณะที่การควมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด (BDUA) มีความสัมพันธ์ทางลบกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย Tobin's Q จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.1 สมมติฐานที่ 4.1 และสมมติฐานที่ 7.1 สถานการณ์โควิด 19 (COVID19) มีความสัมพันธ์ทางลบ ในขณะที่ความยืดหยุ่นทางการเงินในสถานการณ์โควิด 19 (FF*COVID19) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย Tobin's Q จึงยอมรับสมมติฐาน 8.1 นอกจากนี้ยังพบว่า ขนาดของบริษัท (SIZE) และกลุ่มอุตสาหกรรม (IND) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย Tobin's Q

ผลการทดสอบสมมติฐานตามตัวแบบที่ 2 พบว่า ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท (BGDIV) และความยืดหยุ่นทางการเงิน (FINFX) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย ROA จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.2 และสมมติฐานที่ 7.2 สถานการณ์โควิด 19 (COVID19) มีความสัมพันธ์ทางลบ ในขณะที่ความยืดหยุ่นทางการเงินในสถานการณ์โควิด 19 (FF*COVID19) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย ROA จึงยอมรับสมมติฐาน 8.2 นอกจากนี้ยังพบว่า ขนาดของบริษัท (SIZE) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย ROA

■ สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการกำกับดูแลกิจการและความยืดหยุ่นทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการ ในสถานการณ์ โควิด 19: กรณีศึกษาบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการ และความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ และทดสอบผลกระทบของสถานการณ์โควิด 19 ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ของความยืดหยุ่นทางการเงินกับมูลค่าของกิจการ โดยเก็บข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ระหว่างปี 2561-2564 จำนวน 524 บริษัท วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า ความหลากหลายทางเพศในคณะกรรมการบริษัท (BGDIV) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA สอดคล้องกับ Brahma et al. (2021) ที่พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างจำนวนกรรมการเพศหญิงกับผลการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งอาจเป็นเพราะกรรมการเพศหญิงมีความละเอียดรอบคอบและมีมุมมองในการนำเสนอข้อมูลที่ครอบคลุมผู้มีส่วนได้เสียในแต่ละกลุ่ม อีกทั้งกรรมการเพศหญิงจะนำเสนอข้อมูลด้วยหลักความระมัดระวังลดความเสี่ยงในการใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจของนักลงทุนจึงส่งผลให้ต้นทุนเงินทุนของบริษัทลดลง (Sarang, Rind, Al-Faryan, & Saeed, 2022) และมูลค่าของบริษัทสูงขึ้น

การควบคุมตำแหน่งของประธานกรรมการและผู้บริหารสูงสุด (BDUA) มีความสัมพันธ์ทางลบกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q สอดคล้องกับ Sabsombat et al. (2020) อาจเป็นเพราะการควบคุมตำแหน่งระหว่างประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุด จะแสดงถึงการขาดความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริษัท ซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับและตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร และส่งผลให้ผู้บริหารขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และมูลค่าของกิจการลดลง และพบว่าความยืดหยุ่นทางการเงิน (FINFX) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA สอดคล้องกับ Erdogan (2020) อาจเป็นเพราะกิจการที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินสูง จะสามารถเข้าถึงแหล่งทุนภายนอกได้ง่าย ด้วยต้นทุนทางการเงินที่ต่ำ จึงส่งผลให้มูลค่าของกิจการสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ความยืดหยุ่นทางการเงินในสถานการณ์โควิด 19 (FF*COVID19) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมูลค่ากิจการที่วัดด้วย Tobin's Q และ ROA สอดคล้องกับ Cherkasova and Kuzmin (2018) ที่พบว่า ความยืดหยุ่นทางการเงินช่วยให้บริษัทสามารถลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ อาจเป็นเพราะว่าในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดต่ากิจการมักจะมีปัญหาในเรื่องการจัดหาเงินทุนมาดำเนินงาน แต่สำหรับกิจการที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินสูงนั้น จะสามารถจัดหาเงินทุนได้ด้วยต้นทุนการทำธุรกรรม และต้นทุนเงินทุนที่ต่ำ และคว้าโอกาสในการเติบโตและสร้างผลกำไรได้ในอนาคต

■ ข้อจำกัดงานวิจัย

ความยืดหยุ่นทางการเงิน ตามแนวคิดของ Marchica and Mura (2010) เป็นที่นิยมแพร่หลาย โดยคำนวณจากผลต่างของอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ที่เกิดขึ้นจริง ลบด้วยอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของแต่ละบริษัท หากผลลัพธ์ติดลบ แสดงว่ากิจการยังเหลือความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ได้อีก (Spare Debt Capacity) และหากผลลัพธ์ติดลบ 3 ปีต่อเนื่อง จึงจะถือเป็นความยืดหยุ่นทางการเงิน แต่ด้วยในช่วงเวลาที่ศึกษาระหว่างปี 2561 – 2564 นั้นเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในปี 2563 และส่งผลกระทบต่อภาระหนี้สินของกิจการ จึงเป็นเรื่องยากต่อการประมาณการอัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของปีดังกล่าวได้ และทำให้ไม่สามารถคำนวณหาความสามารถในการจ่ายชำระหนี้ 3 ปี ต่อเนื่อง และความยืดหยุ่นทางการเงินของแต่ละบริษัทตามแนวคิดดังกล่าวได้

■ ประโยชน์และข้อเสนอแนะการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ สำหรับเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้บริษัทกำหนดกลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนสามารถใช้ผลงานวิจัยในการวางแผนโครงสร้างเงินทุนที่เหมาะสมเพื่อความยืดหยุ่นทางการเงินของบริษัทให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกได้ด้วยต้นทุนเงินทุนที่ต่ำในสถานการณ์ที่บริษัทอาจต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดเกี่ยวกับวิกฤติเศรษฐกิจต่าง ๆ ตลอดจนนักลงทุนสามารถใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยเพื่อวางแผนการลงทุน ในกิจการที่มีสัดส่วนกรรมการเพศหญิงที่สูง และไม่มีการควมตำแหน่งประธานกรรมการกับผู้บริหารสูงสุด ตลอดจนกิจการที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินสูงเพื่อโอกาสในการเพิ่มมูลค่าของกิจการในอนาคต

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับหลักการกำกับดูแลกิจการในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น ควรมุ่งศึกษาให้ครอบคลุมประเด็นของ ESG (Environment, Social และ Governance) เพื่อให้เป็นไปตามแนวโน้มการพิจารณาการลงทุนในอนาคต และศึกษาผลกระทบของความยืดหยุ่นทางการเงินต่อมูลค่าของกิจการ ในสถานการณ์ที่แตกต่างออกไป เช่น สถานการณ์ที่กิจการกำลังเติบโตหรือขยายกิจการ เป็นต้น

References

- Am-ugsom, S., Dumpitakse, K. and Ngudgratoke, S. (2022). *Effect of Corporate Governance on Cost of Equity: An Empirical Study of Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand*. Paper presented at the The 11th National and the 4th International Conference Management Sciences 2022, Lampang, Thailand. Retrieved from <https://ms.lpru.ac.th/nims2022/EN/proceedings/PP100/>
- Bae, S. M., Masud, A. K., & Kim, J. D. (2018). A Cross-Country Investigation of Corporate Governance and Corporate Sustainability Disclosure: A Signaling Theory Perspective. *Sustainability*, 10(8), 1-16. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/su10082611>
- Bartik, A. W., Bertrand, M., Cullen, Z., Glaeser, E. L., Luca, M., & Stanton, C. (2020). The impact of COVID-19 on small business outcomes and expectations. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 117(30), 17656–17666. Retrieved from <https://doi.org/10.1073/pnas.2006991117>
- Brahma, S., Nwafor, C., & Boateng, A. (2021). Board gender diversity and firm performance: The UK evidence. *International Journal of Finance & Economics*, 26(4), 5704-5719. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/ijfe.2089>
- Burns, N., & Grove, S. K. (1993). *Study the practice of nursing research: Conduct, critique & utilization*. (Forth edition). W. B. Saunders Company: Philadelphia.
- Charoensukmongkol, P. (2021). Does entrepreneurs' improvisational behavior improve firm performance in time of crisis? *Management Research Review*, 45(1), 26-46. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/MRR-12-2020-0738>
- Cherkasova, V., & Kuzmin, E. (2018). Financial Flexibility as an Investment Efficiency Factor in Asian Companies. *Gadjah Mada International Journal of Business*, 20(2), 137-164.
- Chin, Y. S., Ganesan, Y., Pitchay, A. A., Haron, H., & Hendayani, R. (2019). Corporate Governance and Firm Value: The Moderating Effect of Board Gender Diversity. *Journal of Entrepreneurship, Business and Economics*, 7(2s), 43-77.
- Chung, K. H. (2021). Towards rule-based institutions and economic growth in Asia? Evidence from the Asian Financial Crisis 1997–1998. *Asian Journal of Comparative Politics*, 6(3), 274–292. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/2057891120962575>
- Coakes, S. J., & Steed, L. G. (2003). *SPSS analysis without anguish version 11 for Windows* (First edition). Milton: John Wiley and Sons Australia Limited.
- Dahya, J., Dimitrov, O., & McConnell. (2008). Dominant shareholders, corporate boards, and corporate value: A cross-country analysis. *Journal of Financial Economics*, 87(1), 73-100.
- Dahya, J., & McConnell, J. J. (2005). Outside directors and corporate board decisions. *Journal of Corporate Finance*, 11(1), 37-60.

- Danoshana, S., & Ravivathani, T. (2019). The impact of the corporate governance on firm performance: A study on financial institutions in Sri Lanka. *SAARJ Journal on Banking & Insurance Research*, 8(1), 62-67. Retrieved from <https://doi.org/10.5958/2319-1422.2019.00004.3>
- DeAngelo, H., & DeAngelo, L. (2007). Capital structure, payout policy, and financial flexibility. *Marshall School of Business Working Paper*, July, 1–24.
- Erdogan, S. B. (2019). *Financial flexibility and corporate investment: does financial flexibility affect sustainability of firms?* Bosphorus University, Turkey: IGI Global.
- Erdogan, S. B. (2020). Does Financial Flexibility Enhance Firm Value? A Comparative Study Between Developed and Emerging Countries. *Verslas: Teorija ir praktika / Business: Theory and Practice*, 21(2), 723–736.
- Gamba, A., & Triantis, A. (2008). The Value of Financial Flexibility. *The Journal of Finance*, 63(5), 2263-2296. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2008.01397.x>
- Gordon, L. A. (2000). *Managerial Accounting: Concepts and Empirical Evidence* (5 th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Graham, J. R., & Harvey, C. R. (2001). The theory and practice of corporate finance: Evidence from the field. *Journal of Financial Economics*, 60(2–3), 187–243.
- Guo, Z., Hou, S., & Li, Q. (2020). Corporate Social Responsibility and Firm Value: The Moderating Effects of Financial Flexibility and R&D Investment. *Sustainability*, 12(8452), 1-17. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/su12208452>
- Harun, M. S., Hussainey, K., Kharuddin, K. A. M., & Farooque, O. A. (2020). CSR Disclosure, Corporate Governance and Firm Value: a study on GCC Islamic Banks. *International Journal of Accounting & Information Management*, 28(4), 607-638. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/IJAIM-08-2019-0103>
- Jensen, M. (1986). Agency costs of free cash flow, corporate finance and takeovers. *American Economic Review*, 76, 323 – 329.
- Kraus, A., & Litzenberger, R. H. (1973). A State-Preference Model of Optimal Financial Leverage. *The Journal of Finance*, 28(4), 911-922.
- Kurt, D., & Hulland, J. (2013). Aggressive Marketing Strategy following Equity Offerings and Firm Value: The Role of Relative Strategic Flexibility. *J. Mark*, 77, 57-74.
- Lin, Y.-C. (2018). The consequences of audit committee quality. *Managerial Auditing Journal*, 33(2), 192-216.
- Marchica, M.-T., & Mura, R. (2010). Financial Flexibility, Investment Ability, and Firm Value: Evidence from Firms with Spare Debt Capacity. *Financial Management*, 39(4), 1339-1365.

- Meier, I. (2013). *Financial flexibility and the performance during the recent financial crisis*, 23(2), 79-96.
- Modigliani, F., & Miller, M. (1961). Dividend policy, growth, and the valuation of shares. *The Journal of Business*, 34(4), 411-433. Retrieved from <https://doi.org/10.1086/294442>
- Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The Cost of capital, corporation finance and the theory of investment. *The American Economic Review*, 48(3), 262-297.
- Modigliani, F., & Miller, M. H. (1963). Corporate Income Taxes and the Cost of Capital: A Correction. *The American Economic Review*, 53(3), 433-443.
- Myers, S. C. (1977). Determinants of corporate borrowing. *Journal of Financial Economics*, 5(2), 147-175.
- Myers, S. C. (1984). The capital structure puzzle. *Journal of Finance*, 39(3), 575-592.
- Özcan, A. (2021). Audit Committee and Firm Value: An Empirical Investigation. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 23(2), 204-221. Retrieved from <https://doi.org/10.31460/mbdd.756299>
- Parkinson. (1994). *Corporate Power and Responsibility*. UK: Clarendon Press.
- Phadoongsitthi, M. (2005). Performance Evaluation Base on Tobin's Q. *Journal of Business Administration*, 28(106), 13-22. Retrieved from <http://www.jba.tbs.tu.ac.th/files/Jba106/Article/JBA106Monvika.pdf>
- Puni, A., Ghana, A., & Anlesinya, A. (2020). Corporate governance mechanisms and firm performance in a developing country. *International Journal of Law and Management*, 62(2), 147-169.
- Qureshi, M. A., Kirkerud, S., Theresa, K., & Ahsan, T. (2020). The impact of sustainability (environmental, social, and governance) disclosure and board diversity on firm value: The moderating role of industry sensitivity. *Business Strategy and the Environment*, 29(3), 1199-1214. Retrieved from <https://doi.org/10.1002/bse.2427>
- Sabsombat, N., Sangthong, K., Yasaboo, N., Laddee, N., Chukaew, N., & Pongsri, S. (2020). The Relationship between Corporate Governance and Firm Value of Listed Companies on The Stock Exchange of Thailand in SET100 Index. *WMS Journal of Management*, 9(4), 1-14.
- Salem, W. F., Metawe, S. A., Youssef, A. A., & Mohamed, M. B. (2019). Boards of Directors' Characteristics and Firm Value: A Comparative Study between Egypt and USA. *Open Access Library Journal*, 6(e5323), 1-32.
- Sarang, A. A. A., Rind, A. A., Al-Faryan, M. A. S., & Saeed, A. (2022). Women on board and the cost of equity: the mediating role of information asymmetry. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, ahead-of-print(ahead-of-print).
- Shahid, M. S., & Abbas, M. (2019). Does corporate governance play any role in investor confidence, corporate investment decisions relationship? Evidence from Pakistan and India. *Journal of Economics and Business*, 105(September-October), 105839. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.jeconbus.2019.03.003>
- Shapiro, S. P. (2005). Agency Theory. *Annual Reviews*, 31, 263-284.

- State Street Global Advisors. (2018). *ESG Institutional Investor Survey*. Retrieved from <https://www.ssga.com/investment-topics/environmental-social-governance/2018/08/esg-institutional-investor-survey.pdf>
- Thomas, R., Stölzle, B., & Xu, J. (2016). Enterprise Risk Management and the Cost of Capital. *Journal of Risk and Insurance*, 85(1), 159-201. Retrieved from <https://doi.org/10.1111/jori.12152>
- Tobin, J. (1969). A General Equilibrium Approach To Monetary Theory. *A General Equilibrium Approach To Monetary Theory*, 1(1), 15-29. Retrieved from <https://doi.org/10.2307/1991374>

ความยั่งยืนของกำไร การหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและกำไรที่ลดลง และรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจ: หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย

Sustained Earnings, Avoid Losses and Earnings Decreases,
and Discretionary Accruals:
Evidence from Thai Listed Companies

ธิตยา รุ่งเดชนาลัย

อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Email: thitty2559@gmail.com

ดร.อนุวัฒน์ ภัคดี*

ผู้ช่วยคําสตราจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Email: anuwat.ph@chandra.ac.th
*ผู้ประพันธ์บทความ

Thittaya Rungdettanalai

Lecturer of Department of Accounting
Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University
Email: thitty2559@gmail.com

Anuwat Phakdee, D.ACC.*

Assistant Professor of Department of Accounting
Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University
Email: anuwat.ph@chandra.ac.th
*Corresponding Author

ความยั่งยืนของกำไร การหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและกำไรที่ลดลง และรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจ: หลักฐานจากบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทย

ธิตยา รุ่งเดชนาลัย

อาจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Email: thitty2559@gmail.com

ดร.อนุวัฒน์ กักดี*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Email: anuwat.ph@chandra.ac.th
*ผู้ประพันธ์บทความ

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ: 3 ธันวาคม 2565
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 24 เมษายน 2566
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 27 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความยั่งยืนของกำไรกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน หลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง และรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจโดยใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561 - 2564 และได้แบ่งช่วงเวลาในการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนวิกฤตโควิด-19 (พ.ศ. 2561 - 2562) และช่วงวิกฤตโควิด-19 (พ.ศ. 2563 - 2564) ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 1,809 ตัวอย่าง งานวิจัยนี้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์ (Logistics Regression) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน และหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง เมื่อแยกวิเคราะห์ข้อมูลช่วงก่อนวิกฤตโควิด-19 (พ.ศ. 2561 - 2562) และช่วงวิกฤตโควิด-19 (พ.ศ. 2563 - 2564) พบว่า กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงทั้ง 2 ช่วงเวลา นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจในช่วง COVID-19

คำสำคัญ: ความยั่งยืนของกำไร การหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและกำไรที่ลดลง รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจ

Sustained Earnings, Avoid Losses and Earnings Decreases, and Discretionary Accruals: Evidence from Thai Listed Companies

Thittaya Rungdettanalai

Lecturer of Department of Accounting
Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University
Email: thitty2559@gmail.com

Anuwat Phakdee, D.ACC.*

Assistant Professor of Department of Accounting
Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University
Email: anuwat.ph@chandra.ac.th
*Corresponding Author

Received: December 3, 2022

Revised: April 24, 2023

Accepted: April 27, 2023

ABSTRACT

This research aims to study the relationship between sustained earnings and avoid losses, avoid earnings decreases, and discretionary accruals. This research uses data from listed companies on the Stock Exchange of Thailand during the year 2018 - 2021 and is divided into two periods: before the COVID-19 crisis and during the COVID-19 crisis; a total of 1,809 samples are used. This research uses logistics and multiple regression techniques to test the research hypothesis.

The results show that companies with sustained earnings positively correlate with earnings management to avoid losses and avoid earnings decreases. When analyzing the data during the pre-Covid-19 crisis (2018 - 2019) and the COVID-19 crisis (2020 - 2021), there is a positive correlation between companies with sustained earnings and earnings management to avoid losses and avoid earnings decreases in both periods. The findings also find that sustained earnings firms negatively correlate with discretionary accruals during COVID-19.

Keywords: *Sustained Earnings, Avoid Losses and Earnings Decreases, Discretionary Accruals*

■ ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

โดยทั่วไปนักลงทุนมักนำปัจจัยด้านผลการดำเนินงานในแต่ละงวด การเจริญเติบโตของกิจการ และการมีผลกำไรอย่างต่อเนื่องมาใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน แต่การแพร่ระบาดของใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก และส่งผลทำให้กิจกรรมต่าง ๆ บนโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากตั้งแต่เกิดการระบาดของเชื้อ COVID-19 รวมทั้งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากขึ้น จึงทำให้ภาคธุรกิจและรัฐบาลต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วเพื่อสร้างสมดุลระหว่างความเสี่ยงต่อสุขภาพของประชาชนและความเสี่ยงที่มีต่อระบบเศรษฐกิจ (Manuel & Herron, 2020) สำหรับประเทศไทยบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 เป็นอย่างมากทำให้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ลดลงอย่างฉับพลัน (Chancharat & Meeprom, 2021) นอกจากนี้ การประกาศล็อกดาวน์ (Lockdown) อาจส่งผลกระทบต่อกิจการในประเทศด้านการขนส่งวัตถุดิบในการผลิตหรือให้บริการ รวมทั้งแรงงานไม่สามารถปฏิบัติงานในลักษณะที่รวมตัวกัน จึงทำให้กิจการในบางอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบจาก COVID-19 ที่ทำให้ผลการดำเนินงานผันผวนเป็นอย่างมาก และส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง (Bose et al., 2022) ในลักษณะดังกล่าวอาจทำให้ผู้บริหารมีแรงจูงใจในการจัดการกำไร เพื่อให้ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับที่ตนเองต้องการงานวิจัยในต่างประเทศของ Kahloul et al. (2022) พบว่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน เนื่องจากผู้บริหารต้องการให้บรรลุปริสิทธิภาพของสัญญาและการให้ข้อมูลสารสนเทศ การระบาดของใหญ่ของ COVID-19 ได้เปิดโอกาสให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีอาชีพในการบริหารงาน ผู้บริหารจึงมีโอกาและความเป็นอิสระในการเลือกใช้เทคนิคการจัดการกำไรเพื่อวัตถุประสงค์อื่น (Albitar et al., 2021) ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะส่งผลให้ความน่าเชื่อถือของงบการเงินลดลง (Lassoued & Khanchel, 2021)

กิจการขนาดใหญ่และมีผลการดำเนินงานที่ยั่งยืนอาจได้รับผลกระทบจาก COVID-19 น้อยกว่ากิจการที่มีความเสี่ยงและมีความผันผวนในผลการดำเนินงาน เช่น กิจการขนาดใหญ่และผลการดำเนินงานสูงจะช่วยลดรายการคงค้าง ที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ (Nguyen, 2022) หรือกิจการที่เผชิญกับข้อจำกัดทางการเงินสูง จะได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจาก COVID-19 ที่มีผลต่อพฤติกรรมการจัดการกำไรของผู้บริหาร (Yan et al., 2022) เป็นต้น นอกจากนี้ COVID-19 ยังส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานอย่างมากสำหรับกิจการที่มียอดขายลดลง (Shen et al., 2020) แสดงให้เห็นว่า COVID-19 อาจส่งผลกระทบในแต่ละกิจการแตกต่างกัน ซึ่งงานวิจัยนี้คาดว่าหากกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไร ผู้บริหารอาจไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิคการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ แต่อาจเลือกใช้เทคนิคการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและผลกำไรที่ลดลง เนื่องจากผู้บริหารอาจตั้งใจทำให้กำไรไม่ผันผวนหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายหรือการคาดการณ์กำไรของนักวิเคราะห์ (Givoly et al., 2010) ความยืดหยุ่นทางการเงินมีความสำคัญสำหรับบริษัทต่าง ๆ ไม่เพียงเพราะบริษัทที่มีความยืดหยุ่นทางการเงินจะสามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เกิดภาวะกดดันทางการเงิน (Financial Distress) และต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ดังกล่าวแล้ว แต่ยังเป็นเพราะบริษัทต่าง ๆ จะสามารถจัดหาเงินทุนเมื่อมีโอกาสทำกำไร ช่วยแก้ปัญหาการลงทุนที่น้อยเกินไปซึ่งเกิดจากการถูกจำกัดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (Erdogan, 2019) ผลการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อบริษัทในเรื่องของการกำหนดกลไกการกำกับดูแลกิจการและการวางแผนจัดหาเงินเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นทางการเงินของบริษัทให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกได้ง่าย ในสถานการณ์ที่บริษัทขาดรายได้โดยที่ไม่คาดคิด หรือในสถานการณ์ที่บริษัทมีโอกาสในการเติบโตใหม่ อันจะส่งผลให้บริษัทสามารถดำเนินงานต่อเนื่องได้ในช่วงวิกฤติ และมีมูลค่ากิจการที่สูงขึ้นได้ในระยะยาว

กิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รับผลกระทบโดยตรงจาก COVID-19 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลงอย่างฉับพลันในช่วงของการระบาดใหญ่ ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน และผู้กำหนดนโยบายในการประเมินผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 ที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและตลาดหุ้นในประเทศไทย (Chancharat & Meeprom, 2021) รวมทั้งยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของ COVID-19 ในด้านของรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ และการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยง

ผลขาดทุน ซึ่งงานวิจัยนี้จะเป็นการให้หลักฐานเพิ่มเติมโดยใช้ข้อมูลการศึกษาในช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 จากข้อมูลในบริบทของประเทศไทย ซึ่งมีความแตกต่างจากต่างประเทศ ทั้งในเรื่องนโยบายของรัฐบาล สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และลักษณะของกฎหมาย การจัดการกำไรเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของกำไรทำให้เกิดงานวิจัยจำนวนมากในตลาดทุนที่พัฒนาแล้ว แต่ยังไม่พบหลักฐานจำนวนมากในประเทศตลาดเกิดใหม่ (Ebaid, 2012) รวมทั้งในประเทศไทย ในช่วง COVID-19 จึงถือเป็นช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) สำหรับการศึกษาในครั้งนี้

จากเหตุผลข้างต้นจึงเกิดคำถามในงานวิจัยว่า กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนหรือกำไรที่ลดลงหรือไม่ และกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจหรือไม่และอย่างไร เนื่องจากงานวิจัยในปัจจุบันพบว่า COVID-19 ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ (Bose et al., 2022; Shen et al., 2020) รวมทั้งกิจการที่อยู่ในประเทศที่ได้รับผลกระทบของ COVID-19 มีมูลค่ากิจการลดลงอย่างมาก หากกิจการที่มีความยั่งยืนในผลการดำเนินงานจะช่วยลดผลกระทบเชิงลบของ COVID-19 ต่อมูลค่ากิจการ (Bose et al., 2022)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง และความสัมพันธ์ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ โดยใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2564 และมีความเกี่ยวข้องกับช่วงเวลาที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งยังไม่พบหลักฐานการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในประเทศไทย

งานวิจัยนี้ให้ประโยชน์ในด้านวิชาการ โดยเพิ่มหลักฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ จากข้อมูลในสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้ช่วงเวลาที่มีการแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ทางสุขภาพใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในอดีต แต่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อเศรษฐกิจและการดำเนินงานของกิจการ รวมทั้งทำให้ดัชนีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลง (Chancharat & Meeprom, 2021; Manuel & Herron, 2020) ผลการวิจัยนี้ยังช่วยให้นักลงทุนมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ COVID-19 ที่มีต่อความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจการอาจต้องการรักษาระดับของกำไรไว้ตามเงื่อนไขของสัญญา (Tang & Chang, 2015)

■ การทบทวนวรรณกรรม

ตามทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับตัวแทน และเหตุผลที่นำไปสู่ปัญหาตัวแทน (Agency Problems) ที่เกิดจากความขัดแย้งกันในผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นกับผู้บริหาร ผู้บริหารอาจใช้พฤติกรรมฉวยโอกาสในการจัดการกำไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานของตนเอง ผ่านทางเลือกของวิธีทางบัญชี (Tang & Chang, 2015) และทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) นักลงทุนจะอ่อนไหวต่อ “ข่าวดี” (Good News) ในช่วงที่ระบบเศรษฐกิจซบเซา ซึ่งกิจการอาจสร้างผลการดำเนินงานที่เป็นภาพลวงตา เพื่อส่งสัญญาณเชิงบวกสู่ตลาดทุน การส่งสัญญาณดังกล่าวจะช่วยให้กิจการได้รับเงินทุนเพิ่มเติมจากนักลงทุนภายนอก อาจเป็นไปได้ว่ากิจการอาจเลือกจัดการกำไรเพื่อเปลี่ยนจากผลขาดทุนให้เป็นกำไร (Yan et al., 2022)

งานวิจัยในอดีตได้ศึกษาการจัดการกำไร (Earnings Management) ในช่วงที่เศรษฐกิจปั่นป่วน และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่ยังไม่สามารถสรุปได้ในทางทฤษฎี ถึงแม้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่ากิจการอาจมีส่วนร่วมในการจัดการกำไรมากขึ้น (Ali et al., 2022) งานวิจัยของ Yan et al. (2022) พบว่า COVID-19 ช่วยเพิ่มระดับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจในประเทศจีน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารต้องการให้ผลการดำเนินงานไม่แย่ไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

รวมทั้ง Bose et al. (2022) พบว่ากิจการที่อยู่ในประเทศที่ได้รับผลกระทบของ COVID-19 จะมีมูลค่ากิจการลดลงอย่างมาก จากเหตุการณ์ดังกล่าวอาจเป็นแรงจูงใจสำคัญในการใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ เพื่อบรรลุประโยชน์ส่วนตัว

นอกจากนี้ ตามทฤษฎีการบัญชีเชิงปฏิฐาน (Positive Accounting Theory) ได้อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้บริหารว่ามีแรงจูงใจในการเลือกวิธีปฏิบัติทางบัญชีภายใต้ 3 สมมติฐานที่สำคัญ ได้แก่ สมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับผลตอบแทนของผู้บริหาร สมมติฐานการละเมิดสัญญาเงินกู้ และสมมติฐานต้นทุนทางการเมือง โดยพิจารณาจากขนาดกิจการ (Watts & Zimmerman, 1986) ซึ่งในแต่ละสมมติฐานเป็นเหตุผลให้ผู้บริหารเลือกวิธีปฏิบัติทางบัญชี เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลภายในที่จะมีข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจมากกว่าบุคคลภายนอก นอกจากนี้ ผู้บริหารของกิจการมักถูกมองว่าการใช้พฤติกรรมฉวยโอกาส เพื่อเพิ่มความมั่งคั่งของตนเอง เช่น การได้รับโบนัสเงินสดที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงาน ความเสี่ยงในการจ้างงานที่อาจเกิดจากความล้มเหลวหรือการเข้าซื้อกิจการ และมูลค่าหุ้นของบริษัท การถือครองหุ้นและสิทธิซื้อหุ้นของผู้บริหาร เป็นต้น (Waweru et al., 2011) จึงกล่าวได้ว่า การจัดการกำไรเป็นความตั้งใจของผู้บริหารเพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ส่วนตัว

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อโต้แย้งว่าการจัดการกำไรของกิจการอาจเป็นประโยชน์ เพราะเป็นการปรับปรุงมูลค่าของกำไรโดยการส่งผ่านข้อมูลส่วนตัวไปยังผู้ถือหุ้นและสาธารณชน (Jiraporn et al., 2008) แต่ในมุมมองของพฤติกรรมฉวยโอกาสอาจเป็นไปได้ว่า เมื่อผู้บริหารพิจารณาแล้วว่าผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย หรือไม่บรรลุเงื่อนไขของสัญญา ผู้บริหารอาจเลือกวิธีทางบัญชีเพื่อประโยชน์ส่วนตัว (Waweru et al., 2011)

ความยั่งยืนของกำไร

ความยั่งยืนของกำไร (Sustained Earnings) คือ กิจการที่มีผลกำไรเป็นบวกต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยนี้พิจารณาจากกิจการที่มีผลการดำเนินงานที่เป็นบวกอย่างต่อเนื่องย้อนหลัง 3 ปี เนื่องจากผลประโยชน์ของกิจการถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนถึงความยั่งยืนในผลการดำเนินงานของแต่ละกิจการ และยังเป็นปัจจัยที่นักลงทุนนำไปใช้เป็นเกณฑ์สนับสนุนการตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้ แนวโน้มของข้อมูลกำไรและการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตของกิจการและความน่าเชื่อถือของผู้บริหาร (Koonce & Lipe, 2010) ในขณะที่กิจการที่มีอัตรากำไรที่เป็ยงเบนอาจนำไปสู่การจัดการกำไร (Schilit & Perler, 2010; Amir et al., 2013) รวมทั้งการจ่ายเงินปันผลในงวดปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับการเติบโตของกำไรต่อเนื่อง 1 - 3 ปีในอนาคต (Zhou & Ruland, 2006) อย่างไรก็ตาม ยังมีคำถามสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแสดงผลกำไรที่สม่ำเสมอ เนื่องจากงานวิจัยของ Damrongasukniwat and Issarawornrawanich (2013) พบว่ากิจการที่มีผลกำไรต่อเนื่อง 2 ปีมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2543 - 2549

ในช่วงของการแพร่ระบาด COVID-19 พบว่า กิจการที่มีลักษณะการลงทุนหรือรายได้จากการขายแตกต่างกัน อาจได้รับผลกระทบจาก COVID-19 แตกต่างกัน (Shen et al., 2020) เช่น กิจการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้รับผลกระทบในช่วง COVID-19 แตกต่างจากกิจการอื่น ๆ รวมทั้ง ระดับความยืดหยุ่นของกิจการ การรับรู้ความเสี่ยง การตอบสนองของผู้บริหารระดับสูง ความลำเอียง แรงกดดันจากสถาบัน ความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Khanchel & Lassoued, 2022) ยังส่งผลกระทบต่อการใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจได้เช่นเดียวกัน เนื่องจาก COVID-19 ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางธุรกิจของกิจการ ทำให้การคาดการณ์กำไรลดลง และผู้ถือหุ้นอาจคาดหวังผลกำไรและเงินปันผลในระดับต่ำในช่วง COVID-19 จึงทำให้ผู้บริหารมีแรงจูงใจเพียงเล็กน้อยในการเพิ่มกำไร (Lassoued & Khanchel, 2021)

Kim and Yi (2006) ศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากบริษัทในประเทศเกาหลีในช่วงวิกฤตการเงินเอเชีย (Asian Financial Crisis) ในปี ค.ศ. 1997 ผลการวิจัยพบว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานต่ำจะมีระดับการจัดการกำไรสูงกว่า

ทั้งในช่วงก่อนและหลังวิกฤตการเงิน ในทำนองเดียวกัน Lassoued and Khanchel (2021) พบว่ากิจการจะจัดการกำไรในช่วง COVID-19 มากกว่าในช่วงก่อนการระบาดของ COVID-19 ซึ่งจะทำให้ความน่าเชื่อถือของงบการเงินลดลง จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานไม่ดีอาจใช้เทคนิคการจัดการกำไรสูงกว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานดีในช่วงที่เกิดวิกฤตการเงิน (Kim & Yi, 2006) และในช่วง COVID-19 กิจการจะใช้เทคนิคการจัดการกำไรมากกว่าในช่วงก่อนการระบาดของ COVID-19 (Lassoued & Khanchel, 2021)

อย่างไรก็ตาม ยังมีคำถามว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานเป็นบวกอย่างสม่ำเสมอ มีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนหรือหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงหรือไม่ และเมื่อพิจารณาในช่วง COVID-19 ผลการวิจัยที่พบจะเป็นอย่างไร เนื่องจากงานวิจัยในประเทศไทยของ Damrongsukniwat and Issarawornrawanich (2013) พบว่ากิจการที่มีผลกำไรต่อเนื่องมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

การหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและกำไรที่ลดลง

Givoly et al. (2010) อธิบายว่า กำไรที่จัดกลุ่มไว้เหนือกว่าศูนย์สะท้อนถึงการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานการขาดทุน (Avoid Reporting Losses) การเติบโตของกำไรในปัจจุบันเมื่อเทียบกับปีก่อนที่ศูนย์หรือจำนวนที่เป็นบวกเล็กน้อย อาจบ่งชี้ว่ากำไรของงวดปัจจุบันได้รับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงการรายงานกำไรที่ลดลง (Avoid Reporting Earnings Decreases) ในทำนองเดียวกันกำไรที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในเชิงบวกหรือเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยนั้น อาจพิจารณาได้ว่ากิจการได้จัดการกำไรเพื่อให้เป็นไปตามการคาดการณ์กำไรของนักวิเคราะห์ (Givoly et al., 2010)

Myers et al. (2007) กล่าวว่าผู้บริหารต้องการคงไว้ซึ่งระดับของการรายงานกำไรต่อหุ้นในระยะยาว โดยการจัดการกำไรเพื่อช่วยให้การเติบโตของกิจการมีความสม่ำเสมอ (Sustain) กิจการอาจใช้การจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงขาดทุนในงวด หรือหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง Givoly et al. (2010) ใช้เกณฑ์กำไรสุทธิที่เป็นศูนย์ (Zero-earnings) และการเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิที่เป็นศูนย์ (Zero-earnings-change) แสดงให้เห็นถึงการจัดการกำไร เพื่อให้บรรลุเกณฑ์เป้าหมายของกำไร โดยทั่วไปกิจการจะจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนมากกว่าการหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง

รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ

งานวิจัยในอดีตใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ (Discretionary Accruals) เป็นตัวแทนการจัดการกำไรผ่านการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการเลือกใช้วิธีทางบัญชี เช่น รายการลูกหนี้ ยอดขาย และที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ เป็นต้น การจัดการรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจเกี่ยวข้องกับการเลือกวิธีทางบัญชีตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ที่พยายามปิดบังผลการดำเนินงานที่แท้จริง (Dechow & Skinner, 2000) หากกิจการมีระดับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจสูงจะทำให้คุณภาพของข้อมูลบัญชีลดลง

ในช่วง COVID-19 ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการ Bose et al. (2022) พบว่า COVID-19 ส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการลดลงอย่างมาก ซึ่งผลกระทบดังกล่าวจะลดลงหากกิจการมีความยั่งยืนในผลการดำเนินงาน ในขณะที่ Shen et al. (2020) ศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในประเทศจีน พบว่า COVID-19 ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน โดยผลกระทบดังกล่าวจะชัดเจนมากขึ้น เมื่อกิจการมีรายได้จากการขายลดลง รวมทั้งอยู่ในพื้นที่และเป็นอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบร้ายแรง ในขณะที่งานวิจัยของ Xu and Jin (2022) พบผลกระทบเชิงบวกของ COVID-19 กับผลดำเนินงานทางการเงินในกิจการที่มีความเสี่ยงในระดับต่ำ รวมทั้ง Nguyen (2022) พบว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน เมื่อพิจารณาในมุมมองด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ จากหลักฐานดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่ากิจการที่มีความเสี่ยงต่ำอาจได้รับผลกระทบจาก COVID-19 แตกต่างจากกิจการที่มีความเสี่ยงสูง และเมื่อพิจารณาถึงกิจการที่มีผลการดำเนินงานเป็นบวกอย่างสม่ำเสมอ COVID-19

อาจส่งผลกระทบต่อผลกำไร เนื่องจากผู้บริหารอาจไม่มีแรงจูงใจในการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ เพื่อเพิ่มผลการดำเนินงาน รวมทั้ง Ali et al. (2022) พบว่ากิจการจัดการกำไรน้อยลงในช่วง COVID-19

จากหลักฐานดังกล่าวผู้ใช้ข้อมูลในงบการเงินจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หรือมีกำไรสุทธิที่เติบโตอย่างต่อเนื่องนั้นมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจและการหลีกเลี่ยงผลขาดทุน และหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของ COVID-19 หรือไม่ อย่างไร

การพัฒนาสมมติฐาน

ความยั่งยืนของกำไร การหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง

ผู้บริหารของกิจการอาจมีแรงจูงใจในการใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีว่าเป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญา (Watts & Zimmerman, 1986) และบรรลุปเป้าหมายในการดำเนินงานส่วนตัว (Tang & Chang, 2015) สำหรับงานวิจัยในประเทศไทยของ Damrongsukniwat and Issarawornrawanich (2013) พบว่ากิจการที่มีผลกำไรต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน แต่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างกิจการที่มีผลกำไรต่อเนื่องกับการหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง จึงเกิดคำถามว่าเมื่ออยู่ในช่วง COVID-19 กิจการจะมีการจัดการกำไร เพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน และหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากความยั่งยืนของกำไร ซึ่งงานวิจัยของ Kahloul et al. (2022) พบว่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ ซึ่งสะท้อนการจัดการกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน เนื่องจากผู้บริหารต้องการให้บรรลุประสิทธิภาพของสัญญา จึงอาจเป็นไปได้ว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานต่อเนื่องจำเป็นต้องจัดการกำไรเพื่อรักษา ระดับของผลการดำเนินงาน จึงกำหนดสมมติฐานงานวิจัยดังนี้

H1: ความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนในช่วง COVID-19

H2: ความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงในช่วง COVID-19

ความยั่งยืนของกำไร และรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ

ผู้บริหารอาจมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรเพื่อให้กำไรบรรลุเป้าหมาย หรือต้องการทำให้ราคาหุ้นเพิ่มขึ้น (Dechow & Skinner, 2000) ดังนั้น ข้อมูลกำไรที่กิจการนำเสนออาจจำเป็นต้องพิจารณาในหลากหลายมิติ งานวิจัยของ Lee et al. (2006) พบว่าผลการดำเนินงานและการเติบโตในระยะยาวมีผลกระทบเชิงบวกกับการจัดการกำไร แต่งานวิจัยของ Haque et al. (2019) พบความสัมพันธ์เชิงลบของผลการดำเนินงานกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ ซึ่งงานวิจัยของ Jiraporn et al. (2008) พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างต้นทุนตัวแทนกับการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง เมื่อผู้บริหารของกิจการมีต้นทุนตัวแทนต่ำ ในขณะที่งานวิจัยของ Nguyen (2022) พบว่ากิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน เมื่อพิจารณาจากมุมมองทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและสังคมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ

งานวิจัยในอดีตพิจารณาผลการดำเนินงานเพียง 1 งวดเท่านั้น และยังให้ผลการวิจัยที่ขัดแย้งกัน จึงเกิดคำถามว่า กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจหรือไม่ เนื่องจากความต่อเนื่องในผลการดำเนินงานอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน (Damrongsukniwat & Issarawornrawanich, 2013) และเกี่ยวข้องกับเงินปันผล (Zhou & Ruland, 2006) แต่ยังไม่พบหลักฐานใดที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าวในช่วง COVID-19 เนื่องจากงานวิจัยในอดีตพบว่าผลการดำเนินงานมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ (Kahloul et al., 2022) เนื่องจากผลการดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาถึงความยั่งยืนของกำไร จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H3: ความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจในช่วง COVID-19

■ วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 - 2564 จำนวนทั้งสิ้น 1,809 ตัวอย่าง ซึ่งไม่รวมอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามการคำนวณตัวแปร และบริษัทที่มีข้อมูลผิดปกติ โดยเหตุผลที่เลือกช่วงเวลาดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องกับ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และเป็นช่วงเวลาที่เป็ประโยชน์ในการเปรียบเทียบผลการวิจัย รวมทั้งในการทดสอบสมมติฐานในงานวิจัยนี้จะใช้ผลที่เกิดขึ้นจากช่วง COVID-19

ตัวแปรและการวัดค่า

การวัดค่าตัวแปรความยั่งยืนของกำไร (Sustained Earnings): ผู้บริหารของกิจการต้องการให้กำไรที่เกิดขึ้นในแต่ละงวดมีความสม่ำเสมอหรือยั่งยืน เพื่อแสดงให้เห็นแนวโน้มของข้อมูลกำไร เนื่องจากกำไรที่เพิ่มขึ้นจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่นักลงทุนให้ความสนใจและนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ซึ่ง Koonce and Lipe (2010) อธิบายว่านักลงทุนเชื่อว่าแนวโน้มกำไรและการเปรียบเทียบในผลการดำเนินงาน เป็นการให้ข้อมูลที่ข้องเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตของกิจการและความน่าเชื่อถือของผู้บริหาร ในขณะที่กิจการที่มีส่วนเบี่ยงเบนของอัตรากำไรอาจนำไปสู่การจัดการกำไร (Schilit & Perler, 2010; Amir et al., 2013) แต่งานวิจัยในอดีตกลับพบว่ากิจการที่มีผลกำไรติดต่อกัน 2 งวด หรือมากกว่ามีโอกาที่จะจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน (Damrongsukniwat & Issarawornrawanich, 2013) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวถือเป็นปัจจัยสำคัญ นอกจากนี้ ในช่วง COVID-19 ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์ไม่ปกติ อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการและทำให้แนวโน้มของกำไรลดลง สาเหตุดังกล่าวอาจทำให้ผู้บริหารมีแรงจูงใจในการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน (Damrongsukniwat & Issarawornrawanich, 2013) งานวิจัยนี้พิจารณาความยั่งยืนในผลการดำเนินงานจากข้อมูลกำไรสุทธิย้อนหลัง 3 ปี ตามแนวทางของงานวิจัยในอดีต (Burgstahler & Dichev, 1997) โดยวัดค่าเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) กำหนดให้กิจการที่มีผลกำไรสุทธิต่อเนื่องย้อนหลัง 3 ปี มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้มีค่าเท่ากับ 0

การวัดค่าการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง: งานวิจัยในอดีตกล่าวว่าการระจุกตัวของตัวเลขกำไร หรือกำไรที่สูงกว่าเกณฑ์กำไรอาจเป็นตัวบ่งชี้ว่ากิจการมีการจัดการกำไร (Burgstahler & Dichev, 1997; Yang et al., 2014) งานวิจัยนี้พิจารณาว่าหากกิจการมีกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมและการเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวมอยู่ในช่วง 0.00 - 0.01 ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของกำไรทั้งการหลีกเลี่ยงผลขาดทุนในงวด และหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง (Yang et al., 2014; Gunny, 2010) จึงถือว่ากิจการมีโอกาสจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง

การวัดค่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ: รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงต้องใช้แบบจำลองในการประมาณค่า แต่แบบจำลองในการวัดค่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจที่ใช้ศึกษาในปัจจุบันมีความหลากหลาย (Dechow et al., 2010) โดยทั่วไปนิยมแยกแบบจำลองการวัดค่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจในการศึกษา เช่น Yan et al. (2022) ใช้แบบจำลอง Modified Jones Model (Dechow et al., 1995) ในขณะที่ Lassoued and Khanchel (2021) ใช้แบบจำลองรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจรวมกัน 3 แบบจำลองซึ่งพิจารณาจากค่าสัมบูรณ์ (Absolute Value) ได้แก่ Modified Jones Model (Dechow et al., 1995) แบบจำลอง Kothari et al. (2005) และ McNichols (2002) (Lassoued & Khanchel, 2021) เพื่อไม่ให้เกิดความลำเอียงในการวัดค่าตัวแปรดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงใช้ตัวแทนรายการคงค้างที่ขึ้นกับดุลยพินิจจาก 3 แบบจำลองและใช้ค่า Residual (Nguyen, 2022) จากแบบจำลองทั้ง 3 หลังจากนั้นจะนำค่า Residual ของแต่ละแบบจำลองไปจัดลำดับด้วยค่าเปอร์เซ็นต์ของการจัดอันดับ (Percentrank) โดยแยกตัวอย่างในแต่ละปี และนำผลรวมการจัดอันดับของ Residual ทั้ง 3 แบบจำลองไปหาค่าเฉลี่ย เพื่อให้ได้ค่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจรวม

ตัวแปรควบคุม: งานวิจัยในอดีตใช้การหมุนเวียนของสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทน การเปลี่ยนแปลงของรายได้ อัตราส่วนหนี้สิน ขนาดกิจการเป็นตัวแปรควบคุมในแบบจำลอง ในการศึกษาความสัมพันธ์เพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง (Lara, Osmá, & Penalva, 2020) รวมทั้ง Damrongsukniwat and Issarawornrawanich

(2013) ใช้การเติบโตของกิจการ อัตราส่วนสินทรัพย์ รวมทั้งปี พ.ศ. เป็นตัวแปรควบคุม นอกจากนี้ Dechow et al. (2010) กล่าวถึงลักษณะของกิจการว่ามีผลกระทบต่อคุณภาพของกำไร ประกอบด้วย ผลการดำเนินงาน อัตราส่วนหนี้สิน การเติบโตของกิจการ และขนาดกิจการ งานวิจัยนี้จึงได้ควบคุมปัจจัยดังกล่าว เนื่องจากส่งผลต่อการจัดการกำไร เพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน (แบบจำลองที่ 1) และหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง (แบบจำลองที่ 2)

สำหรับแบบจำลองที่ 3 รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจงานวิจัยนี้กำหนดให้มีตัวแปรควบคุม ซึ่งประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สิน (Sial et al., 2018) ผลการดำเนินงาน และการเติบโตของกิจการ (Khanchel & Lassoued, 2022) รวมทั้ง ผลกระทบจากอุตสาหกรรม และปี พ.ศ. (Lara et al., 2020) ตลอดจนอัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาแบบจำลองเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับการจัดการกำไร เพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์ (Logistics Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 และ 2 ดังนี้

$$DEarnings_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 STPF_{i,t} + \alpha_2 Size_{i,t} + \alpha_3 Leverage_{i,t} + \alpha_4 AsTurn_{i,t} + \alpha_5 ROA_{i,t} + \alpha_6 Growth_{i,t} + Industry + Year + \varepsilon_{i,t} \quad \dots (1)$$

$$DChEarnings_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 STPF_{i,t} + \alpha_2 Size_{i,t} + \alpha_3 Leverage_{i,t} + \alpha_4 AsTurn_{i,t} + \alpha_5 ROA_{i,t} + \alpha_6 Growth_{i,t} + Industry + Year + \varepsilon_{i,t} \quad \dots (2)$$

เมื่อ

สัญลักษณ์	ความหมายและการวัดค่าตัวแปร
$DEarnings_{i,t}$	การจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนของบริษัท i ปีที่ t วัดค่าเป็นตัวแปรหุ่น พิจารณาจากกำไรสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวม ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากมีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 0.01 หากไม่ใช่มีค่าเท่ากับ 0 (Yang et al., 2014)
$DChEarnings_{i,t}$	การจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงของบริษัท i ปีที่ t วัดค่าเป็นตัวแปรหุ่น พิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงของกำไรหารด้วยสินทรัพย์รวม ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากมีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 0.01 หากไม่ใช่มีค่าเท่ากับ 0 (Yang et al., 2014)
STPF	ความยั่งยืนของกำไร วัดค่าเป็นตัวแปรหุ่น กำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1 หากบริษัทมีผลกำไรต่อเนื่องย้อนหลังรวม 3 ปี ¹
$Leverage_{i,t}$	อัตราส่วนหนี้สินของบริษัท i ปีที่ t วัดค่าจากหนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวม
$AsTurn_{i,t}$	อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ของบริษัท i ปีที่ t วัดค่าจากรายได้รวมหารด้วยสินทรัพย์รวม
$ROA_{i,t}$	ผลการดำเนินงานของบริษัท i ปีที่ t วัดค่าจากกำไรสุทธิหารด้วยสินทรัพย์รวม
$Growth_{i,t}$	การเติบโตของกิจการของบริษัท i ปีที่ t วัดค่าจากการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม
Industry	ตัวแปรหุ่น อุตสาหกรรม
Year	ตัวแปรหุ่น ปี พ.ศ.
$\varepsilon_{i,t}$	ค่าความคลาดเคลื่อนของบริษัท i ปีที่ t

¹ การวัดค่าตัวแปร STPF ตัวอย่างเช่น ในปี 2561 กิจการ ก จัดเป็นกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไร กิจการ ก จะต้องมีผลกำไรเป็นบวกในปี พ.ศ. 2559 – 2561 เป็นต้น

นอกจากนี้งานวิจัยนี้ได้พัฒนาแบบจำลองเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 3 ดังนี้

$$AbEM_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 STPF_{i,t} + \alpha_2 Size_{i,t} + \alpha_3 Leverage_{i,t} + \alpha_4 AsTurn_{i,t} + \alpha_5 ROA_{i,t} + \alpha_6 Growth_{i,t} + Industry + year + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots (3)$$

เมื่อ $AbEM_{i,t}$ คือ รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของบริษัท i ปีที่ t โดยใช้ค่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจรวมจากแบบจำลอง 3 แบบจำลองรวมกัน ได้แก่ Jones Model (Jones, 1991) Modified Jones Model (Dechow et al., 1995) และ Kothari et al. (2005) Model

การจัดการกำไรตามเกณฑ์คงค้างสามารถทำได้ภายใต้หลักการบัญชี งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจเป็นตัวแทนของการจัดการกำไร ซึ่งเกิดจากการเลือกเทคนิคและนโยบายการบัญชี ซึ่งการใช้เทคนิคในการจัดการรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารอาจทำให้กำไรสูง หรือต่ำกว่ากำไรที่เกิดขึ้นจริงได้ (Nguyen, 2022) งานวิจัยนี้จึงใช้ค่าสัมบูรณ์ของรายการคงค้าง (Absolute Value) ในการจัดอันดับและการวัดค่ารายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจรวมทั้ง 3 แบบจำลอง หากกิจการมีระดับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจสูงแสดงว่ากิจการมีคุณภาพกำไรต่ำ หากกิจการมีระดับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจต่ำแสดงว่ากิจการมีคุณภาพกำไรสูง

■ ผลการวิจัย

ข้อมูลในตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์สถิติพรรณนาของตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย โดยภาพรวมพบว่าตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยของตัวแปรกำไรสุทธิ (Earnings) เท่ากับ 0.0400 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดให้เป็นการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิ (ChEarnings) พบว่าอยู่ในเกณฑ์ 0.00 – 0.01 แสดงให้เห็นว่ากิจการอาจมีการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง และเมื่อนำไปจัดกลุ่มแล้วพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาจจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน (DEarnings) มีจำนวน 135 ตัวอย่าง คิดเป็น 7.46% ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่อาจจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง (DChEarnings) มีจำนวน 249 ตัวอย่าง คิดเป็น 13.76%

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพรรณนา

Panel A: ตัวแปรค่าต่อเนื่อง	Mean	Median	Std. D.	Minimum	Maximum
Earnings	0.0400	0.0363	0.0754	-0.4014	0.6782
ChEarnings	0.0059	0.0015	0.0751	-0.5768	1.2238
AbEM	0.4995	0.4767	0.2684	0.0150	0.9957
Size	22.6367	22.4160	1.5574	18.8695	28.7553
Leverage	0.4634	0.4744	0.2163	0.0222	0.9991
Asturn	0.7647	0.6379	0.6356	-0.3829	5.2988
ROA	0.0427	0.0379	0.0811	-0.3829	1.0024
Growth	0.0551	0.0150	0.3471	-0.9631	1.9012

Panel B: ตัวแปรหุ่น	n	D = 1	D = 0	% of 1	% of 0
STPF	1,809	1,186	623	65.56%	34.44%
DEarnings	1,809	135	1,674	7.46%	92.54%
DChEarnings	1,809	249	1,560	13.76%	86.24%

งานวิจัยนี้ได้พิจารณาภาพรวมในความแตกต่างของตัวแปรกำไรสุทธิ (Earnings) การเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ (ChEarnings) และรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ (AbEM) ระหว่างกลุ่มกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไร (Sustain) และกิจการที่ไม่มีความยั่งยืนของกำไร (Non-Sustain) เมื่อแยกพิจารณาเป็นข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาด COVID-19 (Pre-COVID-19) และช่วงระหว่างการแพร่ระบาด COVID-19 (During COVID-19) ว่ามีความแตกต่างหรือไม่อย่างไร แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย (Mean Difference) ของตัวแปรตาม

Panel A: Full Sample	Sustain (n = 1,186)	Non-sustain (n = 623)	Difference (t-stat)
Earnings	0.069	-0.015	0.084 (25.054)***
ChEarnings	0.004	0.010	-0.006 (-1.408)
AbEM	0.485	0.526	-0.041 (-3.110)***
Panel B: Pre-COVID-19	Sustain (n = 636)	Non-sustain (n = 273)	Difference (t-stat)
Earnings	0.066	-0.015	0.082 (20.350)***
ChEarnings	-0.003	0.011	-0.014 (-1.815)*
AbEM	0.488	0.525	-0.037 (-1.908)*
Panel C: During COVID-19	Sustain (n = 550)	Non-sustain (n = 350)	Difference (t-stat)
Earnings	0.071	-0.015	0.086 (17.013)***
ChEarnings	0.011	0.009	0.002 (0.335)
AbEM	0.482	0.528	-0.046 (-2.506)**

หมายเหตุ: Sustain คือ กลุ่มกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไร พิจารณาจากผลกำไรต่อเนื่องย้อนหลัง 3 ปี และ Non-sustain คือ กลุ่มกิจการที่ไม่มีความยั่งยืนของกำไร พิจารณาจากกิจการที่ไม่มีผลกำไรต่อเนื่องย้อนหลัง 3 ปี, Pre-COVID-19 คือ ช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาด COVID-19 (พ.ศ. 2561 - 2562), During COVID-19 คือ ช่วงระหว่างการแพร่ระบาด COVID-19 (พ.ศ. 2563 - 2564), *p-value = 0.10, **p-value = 0.05 และ ***p-value = 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะมีกำไรสุทธิ (Earnings) แตกต่างจากกิจการที่ไม่มีความยั่งยืนของกำไรอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาในภาพรวมของตัวอย่าง รวมทั้งในช่วง Pre-COVID-19 และ During COVID-19 ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ (ChEarnings) ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะแตกต่างจากกิจการที่ไม่มีความยั่งยืนของกำไรอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะในช่วง Pre-COVID-19 แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมและ During COVID-19 ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะมีรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจแตกต่างจากกิจการที่ไม่มีความยั่งยืนของกำไรอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในภาพรวมของตัวอย่าง รวมทั้ง ในช่วง Pre-COVID-19 และ During COVID-19

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ตัวแปร	DEarnings	DChEarnings	AbEM	STPF	Size	Leverage	AsTurn	ROA	Growth
DEarnings	1	-0.022	-0.042	-0.016	0.008	0.056*	-0.071**	-0.132**	-0.045
DChEarnings	-0.022	1	-0.057*	0.171**	0.112**	0.019	-0.033	0.042	0.039
AbEM	-0.041	-0.057*	1	0.073**	-0.155**	0.056*	0.088**	0.011	0.061**
STPF	-0.016	0.171**	-0.074**	1	0.154**	-0.138**	0.165**	0.501**	0.078**
Size	0.012	0.113**	-0.147**	0.135**	1	0.418**	-0.141**	0.027	0.047*
Leverage	0.058*	0.022	0.050*	-0.131**	0.440**	1	0.017	-0.203**	0.060*
AsTurn	-0.063**	-0.023	0.084**	0.165**	-0.248**	-0.067**	1	0.293**	0.110**
ROA	-0.243**	0.075**	0.007	0.616**	0.027	-0.242**	0.351**	1	0.350**
Growth	-0.079**	0.088**	0.016	0.161**	0.069**	0.054*	0.173**	0.365**	1

หมายเหตุ: บนขวา (Pearson Correlation) ล่างซ้าย (Spearman's rho) *p-value < 0.50, **p-value < 0.01 (2-tailed)

จากตารางที่ 3 พบว่าตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีความสัมพันธ์กันอยู่ระหว่าง -0.248 ถึง 0.616 ซึ่งยังถือว่ามีความสัมพันธ์กันไม่สูงมาก เพราะไม่เกินกว่า +/-0.8 (Shrestha, 2020) หรืออาจกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์ถดถอยครั้งนี้ไม่มีปัญหา Multicollinearity นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังพิจารณาปัญหา Multicollinearity จากค่า VIF ในแบบจำลอง ซึ่งพบว่ามีค่า VIF สูงสุดในแต่ละแบบจำลองอยู่ในช่วง 1.8278 - 2.1259 ซึ่งน้อยกว่า 10 ถือว่าไม่มีปัญหา Multicollinearity (Black, 2019)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์การหลีกเลี่ยงผลขาดทุนดังตารางที่ 4 Model Full Sample พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ 0.939 (p-value = 0.000) และเมื่อพิจารณาใน Model Pre-Covid-19 กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ 1.307 (p-value = 0.001) รวมทั้งใน Model During Covid-19 กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ 0.728 (p-value = 0.048) ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน จึงยอมรับสมมติฐาน H1 : ความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนในช่วง COVID-19

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์การหลีกเลี่ยงผลขาดทุน

	Full Sample		Pre-Covid-19		During Covid-19	
	Coef.	p-value	Coef.	p-value	Coef.	p-value
Constant	-2.627*	0.088	1.366	0.562	-6.491***	0.002
STPF	0.939***	0.000	1.307***	0.001	0.728**	0.048
Size	-0.007	0.920	-0.209*	0.055	0.167*	0.082
Leverage	0.941*	0.062	1.128	0.104	0.626	0.409
AsTurn	-0.345	0.106	-0.309	0.256	-0.392	0.274
ROA	-10.097***	0.000	-14.525***	0.000	-7.992***	0.001
Growth	-0.079	0.794	0.063	0.879	-0.178	0.686
Industry		Yes		Yes		Yes
Year		Yes		Yes		Yes
Cox & Snell R Square		0.036		0.053		0.032
Nagelkerke R Square		0.087		0.124		0.081
Chi-square		65.647 ***		49.408 ***		29.082 ***
n		1,809		909		900

หมายเหตุ: *p-value < 0.10, **p-value < 0.05, ***p-value < 0.01, Full Sample คือ ตัวอย่างทั้งหมดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2564, Pre-COVID-19 คือ ตัวอย่างในช่วงปีก่อน COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2562, During COVID-19 คือ ตัวอย่างในช่วงปีของการแพร่ระบาด COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2564

ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์การหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงดังตารางที่ 5 Model Full Sample พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ 1.440 (p-value = 0.000) และเมื่อพิจารณาใน Model Pre-Covid-19 กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ 1.530 (p-value = 0.000) รวมทั้งใน Model During Covid-19 กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ 1.264 (p-value = 0.000) ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง จึงยอมรับสมมติฐาน H2 : ความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์กับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง ในช่วง COVID-19

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์การหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง

	Full Sample		Pre-Covid-19		During Covid-19	
	Coef.	p-value	Coef.	p-value	Coef.	p-value
Constant	-5.888***	0.000	-6.989***	0.000	-5.512***	0.001
STPF	1.440***	0.000	1.530***	0.000	1.264***	0.000
Size	0.142***	0.005	0.182***	0.009	0.120	0.116
Leverage	-0.141	0.731	0.528	0.343	-1.030	0.102
AsTurn	-0.193	0.132	-0.220	0.183	-0.181	0.407
ROA	-2.628**	0.048	-1.096	0.589	-3.529*	0.069
Growth	0.395*	0.082	0.619**	0.040	0.176	0.623
Industry	Yes		Yes		Yes	
Year	Yes		Yes		Yes	
Cox & Snell R Square	0.050		0.066		0.048	
Nagelkerke R Square	0.091		0.114		0.094	
Chi-square	93.198	***	62.179	***	44.548	***
n	1,809		909		900	

หมายเหตุ: *p-value < 0.10, **p-value < 0.05, ***p-value < 0.01, Full Sample คือ ตัวอย่างทั้งหมดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2564, Pre-COVID-19 คือ ตัวอย่างในช่วงปีก่อน COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2562, During COVID-19 คือ ตัวอย่างในช่วงปีของการแพร่ระบาด COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2564

สำหรับผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในงานวิจัยนี้ ได้ทดสอบข้อสมมติเบื้องต้นเพื่อให้ผลการประมาณค่า t-Stat และ p-value มีความเหมาะสม โดยตรวจสอบปัญหา multicollinearity ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ โดยใช้ค่า VIF นอกจากนี้ การตรวจสอบปัญหา Autocorrelation ใช้ผลจาก Breusch-Godfrey Test และปัญหา Heteroskedasticity ใช้ผลจาก Heteroskedasticity White Test สำหรับผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณในแบบจำลองรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ

	Full Sample			Pre-Covid-19			During Covid-19		
	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value	Coef.	t-Stat	p-value
Constant	1.322***	12.437	0.000	1.481***	10.037	0.000	1.218***	8.188	0.000
STPF	-0.036**	-2.140	0.033	0.006	0.215	0.830	-0.057***	-2.682	0.008
Size	-0.038***	-7.954	0.000	-0.043***	-6.427	0.000	-0.035***	-5.136	0.000
Leverage	0.133***	3.476	0.001	0.120**	2.389	0.017	0.145***	2.932	0.004
ROA	0.158	1.498	0.134	-0.140	-0.747	0.455	0.262**	2.037	0.042
AsTurn	0.025*	1.760	0.079	0.021	1.177	0.239	0.035*	1.945	0.052
Growth	0.033	1.609	0.108	0.004	0.121	0.904	0.044	1.570	0.117
Industry		Yes			Yes			Yes	
Year		Yes			Yes			Yes	
F-statistic		9.0669			7.3678			5.3896	
Prob (F-statistic)		<0.000			<0.000			<0.000	
Adjusted R ²		0.0627			0.0836			0.0597	
Maximum-VIF		1.8278			2.1259			1.8661	
n		1,809			909			900	

หมายเหตุ: *p-value < 0.10, **p-value < 0.05, ***p-value < 0.01, Full Sample คือ ตัวอย่างทั้งหมดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2564, Pre-COVID-19 คือ ตัวอย่างในช่วงปีก่อน COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2562, During COVID-19 คือ ตัวอย่างในช่วงปีของการแพร่ระบาด COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2564, ค่าสัมประสิทธิ์ใน Model Full Sample และ Model Pre-COVID-19 ใช้เทคนิค HAC standard errors & covariance เพื่อบรรเทาปัญหา Autocorrelation และ Heteroskedasticity ส่วน Model During COVID-19 ใช้เทคนิค Ordinary Least Square (OLS)

จากตารางที่ 6 ใน Model Full Sample พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ -0.036** (p-value = 0.033) และเมื่อพิจารณาใน Model Pre-Covid-19 กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ มีค่า Coef. เท่ากับ 0.006 (p-value = 0.830) รวมทั้งใน Model During Covid-19 กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจอย่างมีนัยสำคัญ มีค่า Coef. เท่ากับ -0.057 (p-value = 0.008) ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะใช้ระดับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจลดลง และในช่วง COVID-19 จะเห็นถึงความชัดเจนในความสัมพันธ์เชิงลบของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ อาจเป็นเพราะว่ากิจการต้องการจัดการกำไร เพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและการลดลงของกำไรเพียงเล็กน้อย จึงไม่จำเป็นต้องใช้รายการคงค้างจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกิจการที่ไม่มีความยั่งยืนของกำไร จึงยอมรับสมมติฐาน H3 : ความยั่งยืนของกำไร มีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจในช่วง COVID-19

■ สรุปผลและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง และความสัมพันธ์ของกิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ โดยใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2564 และได้แบ่งช่วงเวลาออกเป็นช่วงก่อนวิกฤติโควิด-19 และช่วงวิกฤติโควิด-19 มีจำนวนตัวอย่าง จำนวน 1,809 ตัวอย่าง ทดสอบสมมติฐานโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกส์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนเพียงเล็กน้อย และเมื่อแยกพิจารณาในช่วงก่อน COVID-19 และในช่วง COVID-19 พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนเพียงเล็กน้อยเช่นเดียวกัน ในกรณีนี้อาจเป็นเพราะกิจการต้องการดำรงไว้ซึ่งผลการดำเนินงานที่มีความสม่ำเสมออย่างต่อเนื่อง จึงเลือกใช้การจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Damrongsukniwat and Issarawornrawanich (2013) พบว่ากิจการที่มีผลกำไรต่อเนื่อง 2 ปี มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนในกิจการในกลุ่มอุตสาหกรรมพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย

ในส่วนของการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง ในงานวิจัยนี้พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง และเมื่อแยกพิจารณาในช่วงก่อน COVID-19 และในช่วง COVID-19 พบความสัมพันธ์เช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารอาจพิจารณาผลกระทบของสถานการณ์ COVID-19 แล้วว่าจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องเลือกจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง เพราะจะนำไปสู่ปัญหาผลขาดทุนในงวดที่จะเกิดขึ้นด้วย เนื่องจากผู้บริหารจะตัดสินใจในการบริหารงาน ภายใต้โอกาสและความเป็นอิสระในการเลือกจัดการกำไรเพื่อวัตถุประสงค์อื่น (Albitar et al., 2021) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ Tang and Chang (2015) พบว่า ผู้บริหารใช้พฤติกรรมฉวยโอกาสในการจัดการกำไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินงานของตนเอง และงานวิจัยของ Yan et al. (2022) พบว่า COVID-19 ช่วยเพิ่มระดับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจในประเทศจีน จึงทำให้เลือกจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง

ผลการวิจัยพบว่า กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าสัมบูรณ์ของรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ และเมื่อแยกพิจารณาในช่วงก่อน COVID-19 พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรไม่มีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ แต่ในช่วง COVID-19 พบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ สำหรับผลการวิจัยที่พบอาจเกิดจากกิจการที่มีผลการดำเนินงานที่ยั่งยืน ผู้บริหารไม่ต้องใช้รายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจจำนวนมาก เนื่องจากต้องการให้บรรลุเป้าหมายเพียงเล็กน้อยของการคงระดับกำไรในงวดและการหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลงดังที่พบผลการวิจัยตามสมมติฐานที่ 1 และ 2 งานวิจัยนี้ให้หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าหากกิจการมีความยั่งยืนของกำไรจะมีรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจลดลง สอดคล้องกับ Haque et al. (2019) พบความสัมพันธ์เชิงลบของผลการดำเนินงานกับรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง เนื่องจากเป็นเป้าหมายที่ต้องการ คือ การคงไว้ซึ่งระดับผลกำไรเพื่อไม่ให้เกิดผลขาดทุนในช่วง COVID-19 ซึ่งถือเป็นช่วงเวลาที่ความไม่แน่นอน รวมทั้ง กิจการที่มีความยั่งยืนของกำไร จะทำให้ระดับของรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจลดลง อาจกล่าวได้ว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไร จะช่วยเพิ่มคุณภาพของข้อมูลบัญชี นักลงทุนสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้สนับสนุนการตัดสินใจเพิ่มเติมได้ เนื่องจากในอดีต นักลงทุนอาจพิจารณาเพียงความต่อเนื่องของผลกำไร แต่หลักฐานในงานวิจัยนี้ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวโน้มของการจัดการกำไรเพื่อหลีกเลี่ยงผลขาดทุนและการหลีกเลี่ยงกำไรที่ลดลง แต่เมื่อพิจารณาถึงรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจพบว่ากิจการที่มีความยั่งยืนของกำไรจะมีระดับรายการคงค้างลดลง ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพ

ของข้อมูลในงบการเงินที่จะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจ รวมทั้ง ผู้ถือหุ้นอาจนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประกอบการพิจารณาผลการดำเนินงานของผู้บริหารเพิ่มเติม ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการจัดการกำไรหรือไม่ นอกจากนี้ งานวิจัยในอนาคตอาจนำการออกแบบงานวิจัยนี้ไปใช้ในการวัดค่าตัวแปรการวิจัยอื่น ๆ เพื่อทดสอบผลการศึกษาในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน

■ ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะในอนาคต

งานวิจัยนี้วัดค่าความยั่งยืนของกำไรเพียงพิจารณาจากข้อมูลกำไรสุทธิต่อเนื่องย้อนหลัง 3 ปี และพิจารณา โดยใช้ข้อมูลเป็นรายปี รวมทั้งการจัดการกำไรในงานวิจัยนี้พิจารณาเพียงรายการคงค้างที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ งานวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาการจัดการกำไรผ่านกิจกรรมทางธุรกิจ (Real Earnings Management) และสามารถนำข้อจำกัดดังกล่าวไปออกแบบงานวิจัยเพื่อศึกษาเพิ่มเติม หรือให้หลักฐานในแง่มุมอื่น รวมทั้งการศึกษาในอนาคตอาจแยกพิจารณาในรายอุตสาหกรรม และพิจารณาข้อมูลที่ใช้ในช่วงหลังจากผ่อนคลายนโยบายเกี่ยวกับ COVID-19

References

- Albitar, K., Gerged, A. M., Kikhia, H., & Hussainey, K. (2021). Auditing in times of social distancing: The effect of COVID-19 on auditing quality. *International Journal of Accounting & Information Management*, 29(1), 169-178.
- Ali, H., Amin, H. M., Mostafa, D., & Mohamed, E. K. (2022). Earnings management and investor protection during the COVID-19 pandemic: evidence from G-12 countries. *Managerial Auditing Journal*, 37(7), 775-797.
- Amir, E., Einhorn, E., & Kama, I. (2013). Extracting sustainable earnings from profit margins. *European Accounting Review*, 22(4), 685-718.
- Black, K. (2019). *Business statistics: for contemporary decision making*. 10th ed. John Wiley & Sons.
- Bose, S., Shams, S., Ali, M. J., & Mihret, D. (2022). COVID-19 impact, sustainability performance and firm value: international evidence. *Accounting & Finance*, 62(1), 597-643.
- Burgstahler, D., & Dichev, I. (1997). Earnings management to avoid earnings decreases and losses. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 99-126.
- Chancharat, S., & Meeprom, S. (2021). The effect of the COVID-19 outbreak on hospitality and tourism stock returns in Thailand. *Anatolia*, 1-12.
- Damrongsukniwat, P., & Issarawomrawanich, P. (2013). association between firm size and earnings management of property development sector in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Accounting Profession*, 9(26), 61-73
- Dechow, P. M., & Skinner, D. J. (2000). Earnings management: Reconciling the views of accounting academics, practitioners, and regulators. *Accounting horizons*, 14(2), 235-250.
- Dechow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *Accounting review*, 70(2), 193-225.
- Dechow, P., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. *Journal of accounting and economics*, 50(2-3), 344-401.
- Ebaid, I. E. S. (2012). Earnings management to meet or beat earnings thresholds: Evidence from the emerging capital market of Egypt. *African Journal of Economic and Management Studies*, 3(2), 240-257.
- Givoly, D., Hayn, C. K., & Katz, S. P. (2010). Does public ownership of equity improve earnings quality?. *The accounting review*, 85(1), 195-225.
- Gunny, K. A. (2010). The relation between earnings management using real activities manipulation and future performance: Evidence from meeting earnings benchmarks. *Contemporary accounting research*, 27(3), 855-888.
- Haque, A., Fatima, H., Abid, A., & Qamar, M. A. J. (2019). Impact of firm-level uncertainty on earnings

- Jiraporn, P., Miller, G. A., Yoon, S. S., & Kim, Y. S. (2008). Is earnings management opportunistic or beneficial? An agency theory perspective. *International Review of Financial Analysis*, 17(3), 622-634.
- Jones, J. J. (1991). Earnings management during import relief investigations. *Journal of accounting research*, 29(2), 193-228.
- Kahloul, I., Gira, J., & Hlel, K. (2022). The trilogy of economic policy uncertainty, earnings management and firm performance: empirical evidence from France. *Journal of Economics and Finance*, 1-23.
- Khanchel, I., & Lassoued, N. (2022). Is it hard to be different during the COVID-19 crisis? Investigating the relationship between corporate social responsibility and earnings management. *International Journal of Ethics and Systems*, (ahead-of-print).
- Kim, J. B., & Yi, C. H. (2006). Ownership structure, business group affiliation, listing status, and earnings management: Evidence from Korea. *Contemporary accounting research*, 23(2), 427-464.
- Koonce, L., & Lipe, M. G. (2010). Earnings trend and performance relative to benchmarks: How consistency influences their joint use. *Journal of Accounting Research*, 48(4), 859-884.
- Kothari, S. P. A., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance-matched discretionary accruals. *Journal of Accounting & Economics*, 39(1), 163-197.
- Lara, J. M. G., Osma, B. G., & Penalva, F. (2020). Conditional conservatism and the limits to earnings management. *Journal of Accounting and Public Policy*, 39(4), 106738.
- Lassoued, N., & Khanchel, I. (2021). Impact of COVID-19 pandemic on earnings management: An evidence from financial reporting in European firms. *Global Business Review*, 1-25.
- Lee, C. W. J., Li, L. Y., & Yue, H. (2006). Performance, growth and earnings management. *Review of Accounting Studies*, 11(2), 305-334.
- Manuel, T., & Herron, T. L. (2020). An ethical perspective of business CSR and the COVID-19 pandemic. *Society and Business Review*, 15(3), 235-253.
- McNichols, M. (2002). Discussion of the quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors. *The Accounting Review*, 77, 61-69.
- Myers, J. N., Myers, L. A., & Skinner, D. J. (2007). Earnings momentum and earnings management. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 22(2), 249-284.
- Nguyen, L. T. (2022). The relationship between corporate sustainability performance and earnings management: evidence from emerging East Asian economies. *Journal of Financial Reporting and Accounting*. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
- Schilit, H. & Perler, J. (2010). *Financial Shenanigans: How to Detect Accounting Gimmicks & Fraud in Financial Reports*. 3rd edn (New York: McGraw Hill)
- Shen, H., Fu, M., Pan, H., Yu, Z., & Chen, Y. (2020). The impact of the COVID-19 pandemic on firm performance. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(10), 2213-2230.

- Shrestha, N. (2020). Detecting Multicollinearity in Regression Analysis. *American Journal of Applied Mathematics and Statistics*, 8, 39–42.
- Sial, M. S., Chunmei, Z., Khan, T., & Nguyen, V. K. (2018). Corporate social responsibility, firm performance and the moderating effect of earnings management in Chinese firms. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*. 10(2/3), 184-199.
- Tang, H. W., & Chang, C. C. (2015). Does corporate governance affect the relationship between earnings management and firm performance? An endogenous switching regression model. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 45(1), 33-58.
- Watts, R. & Zimmerman, J. (1986). *Positive Accounting Theory*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Waweru, N. M., Prot Ntui, P., & Mangena, M. (2011). Determinants of different accounting methods choice in Tanzania: A positive accounting theory approach. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 1(2), 144-159.
- Xu, J., & Jin, Z. (2022). Exploring the Impact of the COVID-19 Pandemic on Firms' Financial Performance and Cash Holding: New Evidence from China's Agri-food Sector. *Agronomy*, 12(8), 1951.
- Yan, H., Liu, Z., Wang, H., Zhang, X., & Zheng, X. (2022). How does the COVID-19 affect earnings management: Empirical evidence from China. *Research in International Business and Finance*, 63, 101772.
- Yang, Y. J., Kweh, Q. L., & Lin, R. C. (2014). Earnings quality of Taiwanese group firms. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 21(2), 134-156.
- Zhou, P., & Ruland, W. (2006). Dividend payout and future earnings growth. *Financial Analysts Journal*, 62(3), 58-69.

องค์ประกอบของสมรรถนะทางการบัญชี ของนักบัญชีไทย

The component of the accounting competency in Thailand.

อัฐจวัฒน์ จันทสุโร

อาจารย์ประจำคณะบัญชี
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Email: attawan.j@bu.ac.th

พงศ์เสวก เอนกจำนงค์พร

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Email: pongsavake.a@gmail.com

ดร.ทิพย์รัตน์ เลาหวิเชียร

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการจัดการเทคโนโลยีและการปฏิบัติการ
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Email: fbustrl@ku.ac.th

Attawan Juntasutho

School of Accounting
Bangkok University
Email: attawan.j@bu.ac.th

Pongsavake Anekjumnongporn

School of Humanities and Tourism Management
Bangkok University
Email: pongsavake.a@gmail.com

Tipparat Laohavichien, Ph.D.

Associate Professor of Department of Operations Management
Business Administration Kasetsart University
Email: fbustrl@ku.ac.th

องค์ประกอบของสมรรถนะทางการบัญชีของนักบัญชีไทย

อัญชฎวัฒน์ จันสุกโร

อาจารย์ประจำคณะบัญชี
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Email: attawan.j@bu.ac.th

พงศ์เสวก เอนกจ้านงค์พร

อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
Email: pongsavake.a@gmail.com

ดร.ทิพย์รัตน์ เลหาวิเชียร

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการจัดการเทคโนโลยีและการปฏิบัติการ
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Email: fbustrl@ku.ac.th

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ: 20 มีนาคม 2566
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ: 21 เมษายน 2566
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ: 27 เมษายน 2566

บทคัดย่อ

นักบัญชีจำเป็นต้องมีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด และจรรยาบรรณ ในด้านบัญชี เป็นอย่างดี เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งสมรรถนะเหล่านี้ เป็นสมรรถนะที่นักบัญชีมีในตนเอง ที่ต้องนำมาพัฒนาและปรับปรุงให้มีความพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ วัตถุประสงค์ของบทความนี้นำเสนอ 1. ความเป็นมาของสมรรถนะ 2. องค์ประกอบของสมรรถนะ 3. สมรรถนะคืออะไร 4. สมรรถนะนักบัญชี 5. ทักษะด้านความรู้และทักษะด้านอารมณ์ ของนักบัญชีในประเทศไทยตามแนวคิดของเดวิดแม็คเคอร์รี่ ซึ่งเป็นการจุดประกายและกระตุ้นให้นักบัญชีไทยพัฒนาสมรรถนะนักบัญชีในประเทศไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ทักษะคิด และจรรยาบรรณ ทั้งนี้ สมรรถนะของนักบัญชีในองค์กรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการผลักดันธุรกิจให้มีรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนและประกอบการตัดสินใจ ซึ่งส่งผลให้องค์กรประสบความสำเร็จในธุรกิจ

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ทักษะ, ความรู้, ทักษะคิด, จรรยาบรรณ

The component of the accounting competency in Thailand.

Attawan Juntasutho

School of Accounting
Bangkok University
Email: attawanj@bu.ac.th

Pongsavake Anekjumnongporn

School of Humanities and Tourism Management
Bangkok University
Email: pongsavake.a@gmail.com

Tipparat Laohavichien, Ph.D.

Associate Professor of Department of Operations Management
Business Administration Kasetsart University
Email: fbustrl@ku.ac.th

Received: March 20, 2023

Revised: April 21, 2023

Accepted: April 27, 2023

ABSTRACT

An accountant needs to have good skills, knowledge, ability, attitude, and ethics in accounting as well to be used in the performance of these functions. It is a competence that an accountant has in oneself that must be developed and improved to always be ready in the current situation. The purpose of this article is to present 1. Background of competency. 2. Component of competency 3. What is Competency 4. Competency accountant 5. Hard Skills & Soft Skills of accountants in Thailand according to David C. McClelland concept, which sparked and motivated Thai accountants to develop their competencies of accountants in Thailand to have the skills, knowledge, abilities, attitudes, and ethics. The competency of corporate accountants is very important in driving businesses to have quality financial reporting to be used in planning and decision making, which results in the organization's success in business.

Keywords: *Competency, Skills, Knowledge, Attitude, Ethics*

■ บทนำ

ธุรกิจจะสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกั้องค์กรอย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ จึงสามารถนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล วางแผน และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและทันเวลา ข้อมูลที่ธุรกิจให้ความสำคัญคือข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งจะช่วยผู้บริหารในหลาย ๆ ด้าน ข้อมูลทางบัญชียังเป็นสัญญาณเตือนภัยให้กับองค์กรต่อความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ทางธุรกิจ ธุรกิจจึงจำเป็นต้องมีนักบัญชีที่มีความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาชีพบัญชี ดังนั้น สภาวิชาชีพบัญชีได้ออกมาตรฐานการศึกษา ระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี เพื่อยกระดับคุณภาพของวิชาชีพบัญชีไทยให้เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ โดยกำหนดทักษะทางวิชาชีพแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ทักษะทางปัญญา ทักษะวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่งาน ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร และทักษะการบริหารองค์กร และการจัดการธุรกิจ เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีมีทักษะพื้นฐานทั้ง 5 ข้อ ดังกล่าวจะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ในสาขาวิชาชีพบัญชีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Chaprasit, 2017) จากการศึกษาสมรรถนะความสามารถที่ช่วยให้นักบัญชีสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ สมรรถนะความสามารถเหล่านั้นคือ ความสามารถทางปัญญาและการตัดสินใจ, ความสามารถในการสื่อสารและเจรจาต่อรอง, ความสามารถในการปฏิบัติงาน, ความสามารถทางเทคโนโลยี, ความสามารถทางด้านบุคลิกภาพ และความสามารถในการบริหารจัดการ ความสามารถทางบัญชี 6 ข้อ ดังกล่าว เป็นสมรรถนะสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการปฏิบัติงานระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ (Yanto, Fam, Baroroh & Jati, 2018) และจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ทำให้นักบัญชีต้องพัฒนาสมรรถนะด้านบัญชีอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถจัดทำงบการเงินได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป เพราะงบการเงินที่ถูกต้องจะสามารถให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุน และช่วยให้อุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ นักบัญชีจะต้องมีองค์ประกอบ สมรรถนะหลัก สมรรถนะด้านการจัดการและสมรรถนะด้านเทคนิค จึงจะส่งผลต่อความสำเร็จด้านบัญชี ซึ่งประกอบด้วยคุณภาพของรายงานและความเชื่อถือได้ งบการเงินที่ถูกต้องเป็นที่เชื่อถือ ส่งผลทำให้เห็นภาพรวมทางการเงินขององค์กรช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันและการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตได้อย่างถูกต้อง นักบัญชีที่ดี เป็นหนึ่งในปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการทำงานในองค์กร เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและรายงานข้อมูลทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ (Srisattarat & Avakiat, 2017)

เนื้อหาในบทความจะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของ สมรรถนะ (Competency) ความหมายของสมรรถนะ องค์ประกอบของสมรรถนะ สมรรถนะในนักบัญชี และทักษะด้านความรู้ (Hard Skills) และ ทักษะด้านอารมณ์ (Soft Skills) ของนักบัญชีในประเทศไทย รวมถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะนักบัญชีไทยอีกด้วย ผู้เขียนหวังว่าบทความนี้จะช่วยให้ผู้อ่านจุดประกายและกระตุ้นให้นักบัญชีไทยพัฒนาสมรรถนะให้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องพร้อมรับต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

■ ความเป็นมาของสมรรถนะ

David C. McClelland (as cited in Rasameethamma-chok, 2005) พบว่า สมรรถนะมีจุดกำเนิดขึ้นในปี 1970 ในอดีต The US State Department มีการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศสหรัฐอเมริกาในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (Foreign Service Information Officer: FSIOs) โดยทำหน้าที่เผยแพร่วัฒนธรรมและเรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้แบบทดสอบด้านทักษะ (skills) ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ระดับสูง แต่แบบทดสอบดังกล่าวมีจุดอ่อนในเรื่องของ “การเลือกปฏิบัติ” และ คะแนนสอบไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน ส่งผลทำให้จำนวนคนที่ทำหน้าที่นี้เป็น “คนผิวขาว” เกือบทั้งหมด

บริษัท McBar ภายใต้การนำของ David C. McClelland ได้รับการว่าจ้างจาก The US State Department ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สิ่งที่ David C. McClelland ได้รับมอบหมายให้มองหาเครื่องมือชนิดใหม่ที่ดีกว่าเดิมและสามารถทำนายผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ FSIOs ได้อย่างถูกต้องแม่นยำแทนที่แบบทดสอบเดิม โดย David C. McClelland ได้เริ่มต้นกระบวนการดังนี้ (as cited in Rasameethamma-chok, 2005)

1. เปรียบเทียบเจ้าหน้าที่ FSIOs ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี (Superior Performer) กับเจ้าหน้าที่ที่มีผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์เฉลี่ย (Average Performer)
2. สร้างเทคนิคการประเมินแบบใหม่ที่เรียกว่า Behavioral Event Interview (BEI) ซึ่งเป็นเทคนิคที่ผู้ให้ทำแบบทดสอบตอบคำถามเกี่ยวกับความสำเร็จสูงสุด 3 เรื่อง และความล้มเหลวสูงสุด 3 เรื่อง เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ต้องการค้นหา คือ ลักษณะพฤติกรรมของผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี (Superior Performer)
3. วิเคราะห์คะแนนสอบที่ได้จากการทำแบบทดสอบ BEI ของเจ้าหน้าที่ที่มีผลการปฏิบัติงานดี (Superior Performer) และผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานตามเกณฑ์เฉลี่ย (Average Performer) เพื่อค้นหาลักษณะของพฤติกรรมที่มีความแตกต่างของคน 2 กลุ่มนี้ David C. McClelland เรียกลักษณะของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงานที่ดี (Superior Performer) ว่า สมรรถนะ

สมรรถนะ คืออะไร

จากการศึกษาของผู้เขียน พบว่า สมรรถนะ ได้ถูกให้ความหมายหรือคำจำกัดความที่แตกต่างกันออกไปตามบริบท ความเข้าใจของนักวิชาการหรือนักวิจัย นักวิชาการในประเทศไทยบางท่านได้ให้คำแปลและคำจำกัดความที่แตกต่างกันออกไป เช่น “คุณลักษณะ” “ขีดความสามารถ” “สมรรถนะ” “ศักยภาพ” เป็นต้น นักวิชาการบางท่านให้คำนิยามความหมายของสมรรถนะ ไว้ดังนี้

David C. McClelland (as cited in Rasameethamma-chok, 2005) ให้คำจำกัดความไว้ว่า สมรรถนะ คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในบุคคลซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้น สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

สมรรถนะ หมายถึง กลุ่มความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) และคุณลักษณะ (attributes) ที่มีความเกี่ยวข้องกัน ซึ่งส่งผลกระทบบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่งๆ ซึ่งสมรรถนะทั้งสามดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผลงานของตำแหน่งงานนั้น ๆ และสามารถประเมินผลและเปรียบเทียบได้ (Parry, 1997 as cited in Rasameethamma-chok, 2005)

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่กำหนดเป็นคุณลักษณะร่วมของข้าราชการพลเรือนทั้งระบบ เพื่อเป็นการหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน (Office of the Civil Service Commission, 2010)

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะรากฐานของบุคคลอันเป็นบุคลิกภาพเฉพาะตนที่ทำให้เขาสามารถทำงานสำเร็จ และสามารถปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ต่างๆ ได้เหนือกว่าผู้อื่น (Richard Boyazis, 1993, as cited in Wongthongdee, 2016)

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีตามเกณฑ์กำหนดในหน้าที่งานที่ตนได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนด และประสบความสำเร็จอย่างสูง (Jantakat, 2018)

สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถใด ๆ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานพึงมี เพื่อให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดและสามารถพัฒนาไปสู่งานที่เป็นเลิศได้ (Phuphatthanapong & Jearrajinda, 2018)

สมรรถนะ หมายถึง คุณสมบัติส่วนบุคคลซึ่งมีผลต่อการทำงาน เช่น ความรู้ ทักษะ (Choosiangijeaw & Ragmai, 2019)

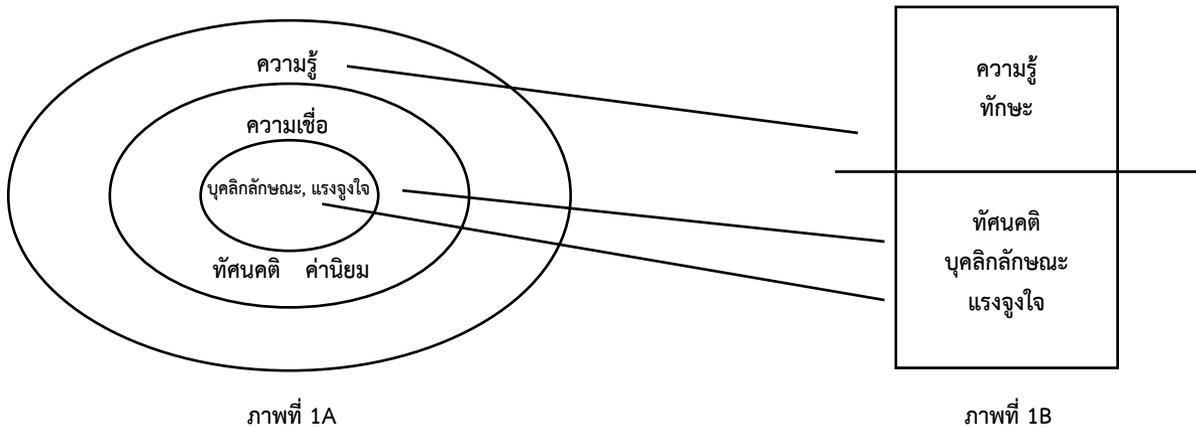
สมรรถนะ หมายถึง ชุดของความรู้ และความสามารถเฉพาะในการใช้ความรู้ และกลุ่มของทักษะที่จำเป็นต้องมีในหน้าที่ ตำแหน่งงานเฉพาะด้าน ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถทำงานในหน้าที่ได้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Changkomchome & Vuthmedhi, 2019)

สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะพื้นฐานที่มีอยู่ในตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ ทักษะ นิสัย แรงจูงใจ และความสามารถ ซึ่งสะท้อนความชำนาญ ประสบการณ์และคุณสมบัติที่เหมาะสม อื่น ๆ ที่เพียงพอในการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ซึ่งหากวิเคราะห์ภาพรวมความหมายสมรรถนะจะพบว่า เป็นเรื่องของคุณลักษณะที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคล สามารถที่จะเรียนรู้ ฝึกฝนพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การมีสมรรถนะที่ดีได้ (Pornsiri & Naiyana, 2020)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคลนั้น ๆ ซึ่งส่งผลทำให้บุคคลนั้น ๆ มีผลการปฏิบัติงานที่ดี

องค์ประกอบของสมรรถนะ

ภาพที่ 1 ภาพแสดงความหมายของสมรรถนะ ตามแนวคิด McClelland

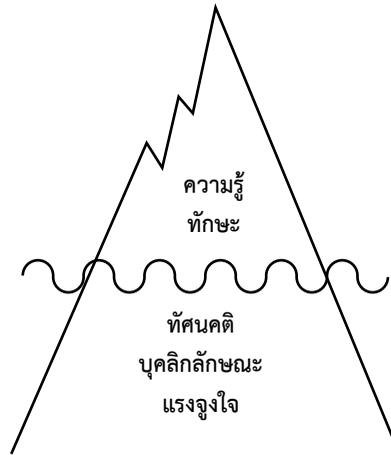
ที่มา: ปรับจากหนังสือแนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วยสมรรถนะในการเรียนรู้พื้นฐาน Competency Based Learning (2551)

David C. McClelland (as cited in Rasameethamma-chok, 2005) พบว่า สมรรถนะ มีองค์ประกอบ ดังที่แสดงไว้ในรูปภาพที่ 1 จากภาพด้านต้นนั้น McClelland ได้อธิบายในเชิงเปรียบเทียบว่า ภาพที่ 1A คือ องค์ประกอบ ที่สำคัญทั้ง 5 ประการของ สมรรถนะ ในขณะที่ ภาพที่ 1B เป็นการแบ่งองค์ประกอบของสมรรถนะ ตามความยากง่าย ของพัฒนาการ กล่าวคือ ส่วนที่เป็น ความรู้ (knowledge) และทักษะ (skill) นั้น ถือว่าเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่คน เราในแต่ละบุคคลสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ไม่ยากนัก ด้วยการศึกษาค้นคว้าส่งผลทำให้เกิดความรู้ และการฝึกฝนปฏิบัติ ส่งผลทำให้เกิดทักษะ ซึ่งนักวิชาการบางท่านเรียกว่า ทักษะด้านความรู้ (Hard Skills) ในขณะที่องค์ประกอบส่วนที่เหลืออยู่ คือ Self-Concept (ทัศนคติ ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง) รวมทั้ง Trait (บุคลิกลักษณะประจำ ของแต่ละบุคคล) และ Motive (แรงจูงใจหรือแรงขับภายในของแต่ละบุคคล) เป็นสิ่งที่บุคคลสามารถพัฒนาได้ยาก เพราะเป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งในส่วนนี้นักวิชาการบางท่านเรียกว่า ทักษะด้านอารมณ์ (Soft Skills) เช่น ภาวะ ผู้นำ (leadership) ความอดทนต่อความกดดัน (stress tolerance) เป็นต้น

นอกจากนี้ David C. McClelland ได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทั้ง 5 ส่วนไว้ ดังนี้

1. ทักษะ คือ สิ่งที่บุคคลกระทำการได้ดี และฝึกปฏิบัติเป็นประจำจนก่อให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงาน
2. ความรู้ คือ ความรู้ความสามารถเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล
3. ทัศนคติ คือ ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเองนั้น ๆ ที่เป็นอยู่ หรือ สิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็นอยู่
4. บุคลิกลักษณะ คือ บุคลิกลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคลนั้น ๆ เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลผู้นั้น ๆ ว่ามีลักษณะ ประจำตัวอย่างไร
5. แรงจูงใจ คือ แรงผลักดันหรือแรงจูงใจภายในตัวบุคคลนั้น ๆ ซึ่งทำให้บุคคลนั้น ๆ แสดงถึงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่ สิ่งที่เป็นเป้าหมายของเขาได้

จากองค์ประกอบทั้ง 5 ส่วนข้างต้นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Richard Boyazis (as cited in Wongthongdee, 2016) พบว่า สมรรถนะประกอบด้วยคุณลักษณะรากฐานของบุคคล 5 ประการ โดยสามารถเปรียบเทียบได้กับ ตัวแบบภูเขาน้ำแข็ง (iceberg model) ดังนี้

ภาพที่ 2 ภาพแสดงคุณลักษณะหรือสมรรถนะของบุคคลผ่านตัวแบบภูเขาน้ำแข็ง ตามแนวคิด Richard Boyazis
ที่มา: ปรับจากแนวคิด Richard Boyazis (1993)

จากภาพข้างต้นนั้น Richard Boyazis (as cited in Wongthongdee, 2016) ได้อธิบายตัวแบบภูเขาน้ำแข็ง หรือ Iceberg Model ส่วนที่โผล่เหนือน้ำและอยู่ในระดับบนสุดนั้น คือ ส่วนที่มองเห็นได้โดยง่ายหรือสามารถสังเกตได้ด้วยตาเปล่า ได้แก่ ทักษะ ซึ่งหมายถึง ความสามารถของแต่ละบุคคลที่แสดงทางกายภาพและกระบวนการคิด (The ability to perform a certain physical or mental task)

ส่วนที่อยู่เหนือน้ำนั้นสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าหรือสังเกตเห็นได้ง่าย คือ ความรู้ของแต่ละบุคคล หมายถึง ข้อมูล หรือข้อสนเทศที่แต่ละบุคคลมีในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (The information a person has in a specific content areas) แม้ว่าความรู้จะอยู่เหนือน้ำ แต่ยังมีลักษณะที่สลับซับซ้อนในตัวของมันเอง เนื่องจากความรู้บางส่วนที่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยชัดเจน เป็นนัย “implicit or tacit knowledge” กับความรู้อีกประเภทหนึ่งที่แสดงออกอย่างชัดเจน “explicit knowledge” อันเกิดจากการที่บุคคลนั้นสามารถแสดงความรู้ผ่านทางช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การเขียน หรือการบันทึกสัญลักษณ์ เป็นต้น

เมื่อรวม ทักษะ และ ความรู้ของแต่ละบุคคล จะมีสัดส่วนรวมอยู่ที่ประมาณร้อยละ 10-20 จากองค์รวมของสมรรถนะของบุคคล ดังนั้นเราไม่สามารถนำส่วนที่อยู่เหนือน้ำเพียงส่วนเดียวมาพิจารณาสมรรถนะส่วนบุคคล เราต้องดูองค์ประกอบส่วนที่ซ่อนอยู่ใต้น้ำอีกด้วย

ส่วนที่อยู่ใต้น้ำ เป็นองค์ประกอบของที่สำคัญของสมรรถนะที่มองเห็นได้ยาก หรือไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ได้แก่ มโนภาพแห่งตนของแต่ละบุคคล (self-concept) ซึ่งรวมถึง ทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ ภาพลักษณ์ส่วนบุคคลเกี่ยวข้องกับตนเอง (A person’s attitude, value or self-image)

บุคลิกลักษณะ (traits/core personalities) หมายถึง ส่วนที่เป็นลักษณะเชิงกายภาพ และรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ต่างๆ หรือข้อมูลข่าวสารที่ถาโถมเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ (The physical characteristics and consistent responses to situation or information)

แรงจูงใจ คือ แรงตลใจหรือแรงขับเบื้องต้น เป็นส่วนที่อยู่ลึกที่สุดขององค์ประกอบที่อยู่ใต้น้ำ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดที่บุคคลจะใช้เป็นแรงผลักดันหรือขับเคลื่อนความต้องการของเขาให้ไปสู่การกระทำอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ (The things a person consistently thinks about or wants that causes action)

สมรรถนะนักบัญชี

ลักษณะของงานบัญชีในการปฏิบัติงาน คือ งานระบบบัญชีรายรับหรือบัญชีรายจ่าย รวบรวมจัดทำรายงาน และนำเสนอตามระยะเวลาที่กำหนดเป็นประจำ ปิดงบการเงิน งานเกี่ยวข้องกับการเงินอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่กำลังดำเนินงานอยู่ การคำนวณและจ่ายเงินค่าใช้จ่าย ทำรายงานแสดงงบการเงิน ลักษณะงานโดยรวม จะเป็นภาพเฉพาะ ๆ ในเรื่องของตัวเลขทางบัญชี วิธีชีวิตอยู่กับข้อเท็จจริงทางตัวเลข (Phromphun, 2011) ในขณะที่ Henchokchichana (2548) พบว่า วิชาชีพบัญชี หมายถึง ความรู้ที่ได้ด้วยการเล่าเรียนหรือฝึกฝนด้านการบัญชีที่จะนำไปใช้ในการหาเลี้ยงชีพหรือใช้เป็นเครื่องมือในการทำงานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ และต้องปฏิบัติงานด้วยจรรยาบรรณ ส่วน Prakrongsee, Konthong & Nilniyom, (2014) กล่าวว่า นักบัญชีจำเป็นต้องมีคุณลักษณะ ความรู้ ทักษะ และความสามารถในด้านบัญชีเป็นอย่างดี เพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน และความสามารถเหล่านั้นเป็นสมรรถนะในตัวของนักบัญชีเอง นักบัญชีต้องพยายามปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะในปัจจุบัน อีกทั้ง Kittimanorom (2018) พบว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประกอบด้วย สมรรถนะด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ด้านบัญชี การเงิน ความรู้ที่เกี่ยวข้องด้านองค์กรและธุรกิจ และความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สมรรถนะด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางปัญญา และทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติและหน้าที่ และสมรรถนะด้านคุณลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสาร และบริหารองค์กรและการจัดการทางธุรกิจ ส่วน Linjee, Homkawe & Boonlam (2020) กล่าวว่า สำนักงานบัญชีคุณภาพ จำเป็นต้องมีนักบัญชีที่มีคุณภาพในเรื่องความรู้ในการจัดทำหรือวิเคราะห์งบการเงิน วางระบบบัญชี หรือตรวจสอบรับรองบัญชีให้มีคุณภาพ และมีความน่าเชื่อถือ ต้องอาศัยทักษะ ความรู้ และความสามารถ ดังนั้นสมรรถนะทางวิชาชีพบัญชีจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพของสำนักงานบัญชี ซึ่งสมรรถนะในการทำงานของนักบัญชีจะส่งผลไปยังสมรรถนะทางการบัญชีขององค์กร สมรรถนะของนักบัญชีในองค์กรจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่จะผลักดันธุรกิจให้มีรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพ เพื่อนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจ และส่งผลให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้

จากการศึกษาของผู้เขียน พบว่า สมรรถนะในตัวของนักบัญชีได้ถูกให้ความหมายหรือคำจำกัดความที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทความเข้าใจของนักวิชาการ ไว้ดังนี้

สมรรถนะทางการบัญชี หมายถึง คุณลักษณะของบุคคล ซึ่งได้แก่ความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ และทักษะในการปฏิบัติงานด้านการบัญชี (Prakrongsee et al., 2014)

สมรรถนะในการปฏิบัติงานบัญชี หมายถึง ทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะของบุคคลที่จำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Chevapattanaphan, 2015) สมรรถนะทางการบัญชี หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลประกอบด้วยความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ และทักษะในการปฏิบัติงานการบัญชี (Sritornrat, 2018)

สมรรถนะทางการบัญชี หมายถึง ชีตความสามารถที่แสดงถึงการทำหน้าที่หรืองานที่เกี่ยวข้องให้ผลการปฏิบัติงานได้ระดับตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (Kaveekhamkron, et al., 2020)

สมรรถนะทางการบัญชี หมายถึง ความสามารถและความชำนาญประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะ ค่านิยม จรรยาบรรณ ทศนคติ และแนวคิดทางวิชาชีพ (สุ Supina, et al., 2020)

สมรรถนะทางการบัญชี หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลอันประกอบด้วย ความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ และทักษะในการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพบัญชี (Balee, et al., 2021)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า สมรรถนะทางด้านบัญชี หมายถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะของบุคคลที่จำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดความสามารถของนักวิชาชีพบัญชี ตามมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพบัญชีระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพ (International Education Standard for Professional Accountants: IES) ของสหพันธ์นักบัญชีนานาชาติ(International Federation of Accountants: IFAC) นั้น นักบัญชีจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะด้านต่างๆ นอกเหนือจากความรู้ความสามารถและทักษะทางวิชาชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการของนายจ้าง ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการกำหนดความสามารถของนักวิชาชีพบัญชี ตามมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพบัญชีระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพ (IES) ของสหพันธ์นักบัญชีนานาชาติ (IFAC) ได้กล่าวด้วยเรื่องข้อบังคับสหพันธ์นักบัญชีนานาชาติ คือ “การพัฒนาและเสริมสร้างวิชาชีพบัญชีทั่วโลกด้วยมาตรฐานที่ประสานและสอดคล้องกัน เพื่อให้บริการทางวิชาชีพที่มีคุณภาพสูงอย่างสม่ำเสมอในการตอบสนองประโยชน์สาธารณะ และตอบสนองความต้องการของผู้ว่าจ้าง (International Education Standards (IES)) รวม 8 ด้าน เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาวิชาการบัญชีและพัฒนาคุณภาพของนักบัญชี ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ดังนี้

IES 1 Entry Requirements to A Program of Professional Accounting Education (เรื่อง ข้อกำหนดเพื่อเข้าสู่โปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี อธิบายถึง การคัดเลือกผู้ที่เข้าศึกษาวิชาการบัญชี

IES 2 Content of Professional Accounting Education Program (เรื่อง เนื้อหาของโปรแกรมการศึกษาทางวิชาชีพบัญชี) อธิบายถึง การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี,

IES 3 Professional Skills (ทักษะทางวิชาชีพ) อธิบายถึง ทักษะที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีพึงมีในวิชาชีพบัญชี โดยทักษะของผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ทักษะทางปัญญา ทักษะทางวิชาการเชิงปฏิบัติ ทักษะทางคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ทักษะทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการสื่อสาร ทักษะทางองค์การและทางด้านการจัดการธุรกิจ

IES 4 Professional Values Ethics and Attitudes (เรื่อง ค่านิยม จรรยาบรรณ และทัศนคติทางวิชาชีพ) อธิบายถึง การปลูกฝังด้วยคุณธรรม จริยธรรม และทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ

IES 5 Practical Experience Requirement (เรื่อง ข้อกำหนดด้านประสบการณ์การทำงานจริง) อธิบายถึง การสร้างเสริมประสบการณ์เชิงปฏิบัติที่จำเป็นต่อการพัฒนาเป็นนักบัญชีมืออาชีพ,

IES 6 Assessment of Professional Capabilities and Competence (เรื่อง การวัดผลขีดความสามารถและสมรรถนะ) อธิบายถึง การพัฒนาด้านวิชาชีพที่ผ่านการประเมินเพื่อรักษามาตรฐานและการกำหนดคุณสมบัติของผู้จะเป็นผู้สอบบัญชีมืออาชีพ

IES 7 Continuing Professional Development a Program of Lifelong Learning and Continuing Development Professional Competence (เรื่อง การพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับโปรแกรมเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต) อธิบายถึง การจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ตลอดทั้งยังเพื่อพัฒนาศักยภาพความเป็นนักบัญชีอาชีพ

IES 8 Competence Requirement for Audit Professionals (เรื่อง ข้อกำหนดด้านสมรรถนะสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี) อธิบายถึง คุณสมบัติด้านความสามารถของนักวิชาชีพสอบบัญชี Vijitlekarn, 2006)

จะเห็นได้ว่า มาตรฐานการจัดการศึกษานานาชาติสาขานักบัญชีทั้ง 8 ด้านมีความสำคัญต่อการผลิตนักบัญชีที่มีมาตรฐานสูง นับตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกเข้าเรียนตามมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพบัญชีระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพ IES1 ในจนถึงขั้นการกำหนดคุณสมบัติของนักบัญชีที่ต้องการเป็นผู้สอบบัญชีมืออาชีพ ตามมาตรฐานการศึกษาวิชาชีพบัญชีระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพ IES8 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะทางวิชาชีพ เนื่องจากนักบัญชีเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เนื่องด้วยเป็นผู้รวบรวม จัดการและประมวลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลประกอบการของธุรกิจ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจวางแผน และควบคุมโดยทักษะทางวิชาชีพของนักบัญชีเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนให้หน่วยงานและองค์กรบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย อีกทั้งได้รับความสำเร็จและความก้าวหน้า ดังนั้น นักบัญชีจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็นตามมาตรฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ว่าจ้างหรือนายจ้าง

จากการศึกษาเอกสารการวิจัย และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่า สมรรถนะของนักบัญชีตามกรอบแนวคิดของ มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพบัญชีระหว่างประเทศสำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพ (International Education Standard for Professional Accountants: IES) ของสหพันธ์นักบัญชีนานาชาติ (International Federation of Accountants: IFAC) ประกอบด้วยสมรรถนะความสามารถของบุคคลที่เหมาะสมในการเป็นนักบัญชีมืออาชีพ ได้แก่ ความรู้ทางวิชาชีพ, ทักษะทางวิชาชีพ, ประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติการ, คุณค่า จริยธรรม และทัศนคติทางวิชาชีพ (Vatchagool, et al., 2010; Watanawirai & Sitriponwanichakun, 2012) ซึ่งนักวิชาการดังกล่าวได้แบ่งสมรรถนะนักบัญชีโดยใช้หลักเกณฑ์ IES ในการแบ่งสมรรถนะของนักบัญชีในประเทศไทย สำหรับการศึกษานในประเทศไทยนั้น ยังไม่พบบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ใช้เกณฑ์การแบ่งสมรรถนะนักบัญชีตามหลักเกณฑ์ของ David C. McClelland ในการศึกษา

อย่างไรก็ตามมีการศึกษาในต่างประเทศเรื่องสมรรถนะในนักบัญชีโดยใช้หลักเกณฑ์ ทักษะด้านความรู้ (Hard Skills) และ ทักษะด้านอารมณ์ (Soft Skills) ในการแบ่งสมรรถนะนักบัญชี พบว่า ทักษะด้านความรู้ของนักบัญชีประกอบด้วย ทักษะ และความรู้ ทักษะด้านอารมณ์ของนักบัญชี ประกอบด้วย มโนภาพแห่งตน, บุคลิกลักษณะ และแรงจูงใจ (Maelah, Aman, Mohammadum and Ramli, 2011; Herawati, 2012; Kruskopf, Lobbas, Meinander, Soderling, Martikainen and Lehner, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด McClelland

ผู้เขียนทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะด้านความรู้ และทักษะด้านอารมณ์ พบว่า ทักษะด้านความรู้ คือ ทักษะที่นักบัญชีพึงมีในการปฏิบัติงาน เช่น นักบัญชีต้องมีทักษะในการวิเคราะห์รายรับ-รายจ่าย การจัดทำงบการเงิน เป็นต้น ซึ่งเป็นทักษะในการทำงานเฉพาะด้านที่หากมีการฝึกฝนเป็นประจำก็必将มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น ในส่วนทักษะด้านอารมณ์ คือ ทักษะด้านอารมณ์และความคิด ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและส่งผลกระทบต่อ EQ (Emotional Intelligence Quotient) ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยส่งเสริมให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามเครื่องมือที่ใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านความรู้ และทักษะด้านอารมณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ทักษะด้านความรู้, ใช้การฝึกอบรม การศึกษาเพิ่มเติม, การสอนงาน เป็นต้น และทักษะด้านอารมณ์ ใช้การสร้างทักษะความสัมพันธ์ในงาน, ระบบพี่เลี้ยง เป็นต้น ซึ่งต่างก็มีวัตถุประสงค์ และวิธีการเฉพาะเจาะจงไปตามประเภทของการพัฒนาทักษะจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาสมรรถนะในนักบัญชีโดยใช้หลักเกณฑ์ ทักษะด้านความรู้ และทักษะด้านอารมณ์ ในการแบ่งสมรรถนะของนักบัญชีในประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะดังกล่าวในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ

■ ทักษะด้านความรู้ และทักษะด้านอารมณ์

ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลสมรรถนะบัญชีจากนักวิจัย และทำการแบ่งสมรรถนะบัญชีตามแนวคิดของ McClelland ได้ดังนี้ ทักษะด้านความรู้ประกอบด้วย ความรู้ และทักษะ นั่นถือว่าเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่ในแต่ละบุคคลสามารถพัฒนาหรือเรียนรู้ขึ้นมาได้ไม่ยากนัก ด้วยการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้า ส่งผลให้เกิดความรู้ความชำนาญในวิชาชีพ และการฝึกฝนเป็นประจำทำให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงาน ในขณะที่ ทักษะด้านอารมณ์เป็นสมรรถนะที่มองเห็นได้ยาก ประกอบด้วย มโนภาพแห่งตน บุคลิกลักษณะ และแรงจูงใจ เป็นสิ่งที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่คนเราพัฒนาสิ่งเหล่านี้ได้ยาก ผู้เขียนได้อธิบายความหมายขององค์ประกอบทั้ง 2 ด้าน ดังนี้

ทักษะด้านความรู้ของนักบัญชีในประเทศไทยสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ส่วน คือ ทักษะ คือ ความสามารถของบุคคลที่กระทำได้ดี และถูกฝึกฝนเป็นประจำจนเกิดความเชี่ยวชาญ เป็นความสามารถเฉพาะที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่งาน เช่น นักบัญชีย่อมมีความเชี่ยวชาญในการจัดทำบัญชีสะสมประสบการณ์และองค์ความรู้ที่ยาวนาน เป็นต้น และความรู้ คือ ความรู้เฉพาะด้านของแต่ละบุคคลนั้น ๆ ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ มักจะได้รับการศึกษาอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้น เช่น นักบัญชีมีความรู้ในเรื่องของการทำบัญชี ด้านบัญชีการเงิน ด้านบัญชีบริหาร เป็นต้น

สำหรับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะนักบัญชีที่มีผลต่อสมรรถนะทางการบัญชี มีดังนี้ ประการที่ 1 คือ มีทักษะทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสมรรถนะนักบัญชี (Ninrattannanon, 2016; Ditkaew, et al 2017; Suntajak & Sukkawattanasinit, 2018; Natha, 2018; Sritornrat, 2018; Changkomchome & Vuthmedhi, 2019; Kaveekhamkron, et al. 2020; Supina, et al., 2020) ประการที่ 2 คือ มีทักษะในการปฏิบัติงานทางบัญชี (Chevapattanapha, 2015; Kora & Lim-U-Sanno, 2017; Pukamang, et al. 2017; Sakthacha & Sukwattanasinit, 2019; Supin, et al., 2020) ประการที่ 3 คือ มีทักษะการวางแผนและการควบคุมการเงินมีผลกระทบกับความสำเร็จในวิชาชีพ เนื่องจาก การที่ผู้ทำบัญชีมีการวางแผนและควบคุมการเงิน ย่อมทำให้เกิดการวางแผนงานก่อนลงมือปฏิบัติได้ สามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องที่อาจเกิดขณะปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขป้องกัน (Prakrongsee, et al., 2014; Balee, et al., 2021) ประการที่ 4 นักบัญชีจะต้องมีทักษะการทำงานที่ต้องอาศัยความละเอียด และความคิดสร้างสรรค์ ในการแก้ปัญหาสามารถระบุแนวทางประเมินและแสดงความคิดเห็นต่อทางแก้ปัญหาต่างๆ ได้ (Kongma, 2015; Anupunpisi, et al., 2015) และประการสุดท้าย ความสำเร็จด้านบัญชีมีสาเหตุมาจาก ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะเกี่ยวกับการสังเคราะห์ข้อมูล และทักษะในการประเมินผลและการตัดสินใจ (Prakrongsee, et al., 2014; Srisattarat & Avakiat, 2017)

สำหรับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ที่นักบัญชีที่มีผลต่อสมรรถนะทางการบัญชี มีดังนี้ ประการที่ 1 คือ ความรู้เกี่ยวกับหลักการบัญชีทั่วไป อาทิ เช่น มาตรฐานทางการบัญชี การรับรู้ผลกระทบของการทำบัญชี และการรับรู้มาตรฐานรายงานทางการเงิน การจัดทำและนำเสนอข้อมูลทางการบัญชีเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เป็นต้น (Chevapattanaphan, 2015; Booncharoen, Eapsirimeetee & Chetkhunthod, 2016; Ninrattannanon, 2016; Srisattarat & Avakiat, 2017; Pukamang et al., 2017; Ditkaew, et al., 2017; Lekchang & Penvutikl, 2018; Balee, et al., 2021) ประการที่ 2 คือ ความรู้เกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทั่วไป อาทิ เช่น Excel การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชี และการใช้ทักษะในการใช้งานทางบัญชี ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น (Kongma, 2015; Ninrattannanon, 2016; Srisattarat & Avakiat, 2017; Ditkaew, et al., 2017; Sakthachak & Sukwattanasinitt, 2019; Rotchanakitummnuai, 2019) ประการที่ 3 คือ ความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ (Ninrattannanon, 2016; Srisattarat & Avakiat, 2017; Ditkaew, et al., 2017; Suntajak & Sukkawattanasinit, 2018; Rotchanakitummnuai, 2019) ประการที่ 4 คือ ความรู้เกี่ยวกับภาษีอากร (Chevapattanaphan, 2015; Ninrattannanon, 2016; Srisattarat & Avakiat, 2017; Ditkaew, et al., 2017; Lekchang & Penvutikl, 2018) และประการสุดท้าย คือ ด้านความรู้ทั่วไปและความรู้ข้ามศาสตร์ ได้แก่ ความรู้ทางด้านสังคม ติดตามข่าวสารบ้านเมือง ความรอบรู้ในสถานการณ์โลกปัจจุบัน และความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Ditkaew, et al., 2017; Rotchanakitummnuai, 2019)

ทักษะด้านอารมณ์ของนักบัญชีในประเทศไทยสามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 ส่วน คือ มโนภาพแห่งตน คือ ทศนคติ ค่านิยม ความคิดเห็น และความเชื่อ ภาพลักษณ์ส่วนบุคคล หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตัวเองเป็น เช่น นักบัญชีมีความเชื่อมั่นว่าตัวเองสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบัญชีได้ เป็นต้น บุคลิกลักษณะ คือ บุคลิกลักษณะของบุคคลที่อธิบายถึงบุคคลนั้น ๆ ภาพลักษณ์ส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนเอง เช่น นักบัญชีมีบุคลิกลักษณะน่าเชื่อถือ เป็นต้น และแรงจูงใจ คือ แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลขับเคลื่อนความต้องการของตนเองไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ เช่น นักบัญชีพยายามจัดหางบการเงินให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

สำหรับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนภาพแห่งตนนักบัญชีที่มีผลต่อสมรรถนะทางการบัญชี มีดังนี้ ประการที่ 1 คือ มีคุณธรรม จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่โดยมุ่งเน้นการรายงานข้อมูลอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติในการจัดทำรายงาน (Prakrongsee, et al., 2014; Pongtanee, 2014; Chevapattanaphan, 2015; Booncharoen, et al., 2016; Srisattarat & Avakiat, 2017; Ditkaew et al., 2017; Sritornrat, 2018; Sakthachak & Sukwattanasinitt, 2019; Natha, 2018; Kaveekhamkron, et al., 2020; Balee et al., 2021) ประการที่ 2 คือ ค่านิยมในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในการประกอบวิชาชีพบัญชี (Pongtanee, 2014; Kaveekhamkron, et al., 2020) ประการที่ 3 คือ ทศนคติในวิชาชีพในการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในการปฏิบัติงาน (Pongtanee, 2014; Chevapattanaphan, 2558; Kaveekhamkron, et al., 2020) ประการที่ 4 คือ การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต (Anupunpisit, et al., 2015; Ninrattannanon, 2016; Srisattarat & Avakiat, 2017)

ประการที่ 5 คือ การรักษาความลับข้อมูลขององค์กรและลูกค้า โดยไม่นำความลับของกิจการที่ตนเองได้มาระหว่างการปฏิบัติงานนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง (Ninrattannanon, 2016; Ditkaew et al., 2017; Lertpiromsuk, 2021) และประการสุดท้าย คือ ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงตรงในการปฏิบัติงาน (Ninrattannanon, 2016; Srisattarat & Avakiat, 2017; Lertpiromsuk, 2021)

สำหรับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะนักบัญชีที่มีผลต่อสมรรถนะทางการบัญชี พบว่า คุณลักษณะเฉพาะบุคคลเป็นทักษะสำคัญที่ทำให้ให้นักบัญชีประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Changkomchome & Vuthmedhi, 2019; Supina et al., 2020)

สำหรับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจนักบัญชีที่มีผลต่อทักษะความเป็นนักบัญชีมืออาชีพ พบว่า นักบัญชีสมัยใหม่ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน และมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ทำให้ผลที่ออกมามีคุณภาพตรงตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ (Prakrongsee et al., 2014) สอดคล้องกับงานวิจัย Kongma (2015) พบว่า นักบัญชีจะต้องมี การยึดหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวางมาตรฐานการปฏิบัติงานและการติดตามผลในระดับสูง ตลอดจนยอมรับข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่น การจัดการความรับผิดชอบ เวลา และทรัพยากร เพื่อให้ได้ตามสิ่งที่มุ่งหมาย

■ unสรุป

สมรรถนะบัญชีตามแนวคิดของ McClelland ประกอบด้วย ทักษะด้านความรู้ ประกอบด้วยสมรรถนะ ความรู้ ด้านบัญชี ด้านทักษะทางวิชาชีพบัญชี ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านภาษาอังกฤษ ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัญชี ความรู้ด้านการสอบบัญชี ความรู้ด้านภาษีอากร ความรู้ทางด้านสังคม การติดตามข่าวสารบ้านเมือง ความรอบรู้ ในสถานการณ์โลกปัจจุบัน และความรู้ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การที่นักบัญชีที่มีทักษะด้านความรู้ ที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อนักบัญชีมีสมรรถนะในการประกอบวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพในการทำงาน ความสำเร็จด้านบัญชี และความเป็นมืออาชีพที่เพิ่มขึ้น และทักษะด้านอารมณ์เป็นสมรรถนะที่สังเกตได้ยาก ประกอบด้วยสมรรถนะ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมค่านิยม จรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพ ด้านความเที่ยงธรรมในการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักฐานที่ชัดเจนและเชื่อถือได้โดยปราศจากความลำเอียง และการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบในภาระหน้าที่งาน ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างรอบคอบ และรักษาความลับข้อมูลขององค์กรและลูกค้า การที่นักบัญชีที่มีทักษะด้านอารมณ์ ที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อสมรรถนะนักบัญชีมีในการประกอบวิชาชีพบัญชี ประสิทธิภาพในการทำงาน และความเป็นมืออาชีพที่เพิ่มขึ้น สมรรถนะของนักบัญชีในองค์กรมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะผลักดันธุรกิจให้มีรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพ ซึ่งรายงานทางการเงินเป็นเครื่องมือที่สำคัญของธุรกิจในการสื่อสารกับผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานราชการ สาธารณชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่ใช้งบการเงิน เพื่อใช้ในการดำเนินงานทำธุรกิจ และใช้ในการวางแผนและประกอบการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล หากรายงานทางการเงินข้อมูลให้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือมีการบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือเปิดเผยไม่ครบถ้วน และเที่ยงตรง ทำให้รายงานดังกล่าวขาดความน่าเชื่อถือ ก่อให้เกิดภาพลวงตาทางการเงิน ส่งผลเสียต่อผู้ใช้งานและองค์กร ทำให้ตัดสินใจผิดพลาดหรือสร้างความเสียหายให้กับองค์กร

References

- Anupunpisit, V., Suwandee, S., & Tongslip, A. (2015). A comparative study of competitive capacity between accountancy services in Thailand and other members in AEC in order to accommodate labour mobility within the AEC framework. *Kaserm Bundit Journal*, 16(1), 1-16.
- Balee, N., Maneekool, C., & Rachapaettayakom, P. (2021). Modern accounting capacity affecting the success at work of accounting managers: a case study of accounting offices in Nonthaburi Province. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovatio*, 7(1), 1-16.
- Booncharoen, S., Eapsirimeetee, P., & Chetkhunthod, P. (2016). The model of competency of accountants in ASEAN free trade zone opening in Nakhon Ratchasima province. *Romphruek Journal Research*, 34(3), 117-136.
- Changkomchome, T., & Vuthmedhi, Y. (2019). The efficiency management Model of Accountants' competency development in the certified accounting practice firms in Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 13(2), 78-91.
- Chaprasit, S. (2017). The expectation and readiness of accountants in ASEAN economic community from the perspective of entrepreneurs in Songkhla province. *Parichart Journal*, 30(3), 117-126.
- Chevapattanaphan, T. (2015). The competency of the accountants of industrial factories in Nonthaburi province in chief accountants' opinion. *RMUTI Global and Economics Review*, 10(2), 141-152.
- Choosiangjeaw, K., & Ragmai, S. (2019). Competencies and service quality of room attendants: A case study of hotels in Trang Province. *Dusit Thani College Journal*, 13(2), 167-183.
- Ditkaew, K., Jankaew, Y., Noomnual, N., & Khampradit, C. (2017). Desirable characteristics of accountants for small and medium enterprises (SEMs) in muang Tak, Tak province. *Burapha Journal of Business Management*, 6(1), 1-15.

- Herawati, S. (2012). *Review of the learning method in the Accountancy Profession Education (APE) programs and connection to the students soft skills development*. Retrieved July 20, 2022, From DOI:10.1016/j.sbspro.2012.09.1169.
- Jantakat, C. (2018). Competencies factors affecting work efficiency of lecturers in higher education institution, Nakhonratchasima Province. *APHEIT Journal*, 7(1), 162-177.
- Kaveekhamkron, R., Tawanthiang, P., & Nukchop, P. (2020). Competency of tax auditors effecting work efficiency. *Srinakharinwirot Business Journal*, 11(1), 102-116.
- Kittimanorom, P. (2018). International Education Standards competencies development approach for professional SMEs accountants. *Journal of Chandrakasemsarn*, 24(47), 79-94.
- Kongma, E. (2015). Factor affecting the professional skills of certified public accountants and auditors. *The Journal of Pacific Institute of Management Science*, 11(31), 45-62.
- Kora, M., & Lim-U-Sanno, K. (2017). The effects of professional accountants and risk management on financial reporting quality of small and medium Enterprises (SEMs) in Five Southern border Provinces. *Princess of Nuradhiwas University Journal of Hummanities and Social Sciences*, 4(2), 38-50.
- Kruskopf, S., Lobbas, C., Meinander, H., Söderling, K., Martikainen, M., & Lehner, O. (2020). Digital accounting and the human factor: Theory and practice. *ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives*, 9(1), 78-89.
- Lekchang, S., & Penvutikl, P. (2018). Factor affecting the professional skills of certified public accountants and auditors. *The Journal of Pacific Institute of Management Science*, 4(1), 51-68.
- Lertpiromsuk, S. (2021). Awareness of the importance of compliance with the basic principles of ethics of accounting professionals in Bangkok. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 15(2), 55-66.
- Linjee, C., Homkawe, K., & Boonlam, S. (2020). Knowledge and professional skills of accounts at the Certified Accounting Practice in Thailand. *Journal of Arts Management*, 4(1), 34-45.
- Maelah, Ruhanita., Aman, Aini., Muhamed, Zakiah., & IRamli, Rosiat. (2012). *Enhancing soft skills of accounting undergraduates through industrial training*. *Procedia*. Retrieved July 20, 2022, From DOI:10.1016/j.sbspro.2012.09.312.

- Natha T. (2018). Accounting staff competencies affecting the effectiveness of job performance: A case of manufacturing industry in muang Samulprakarn district. *APHEIT Journal*, 24(1), 58-70.
- Ninrattannanon, K. (2016). Factor affecting the readiness of Thai accounting professions to support ASEAN economic community. *Journal of Accounting Profession*, 12(33), 25-39.
- Office of the Civil Service Commission. (2010). *Core Competencies Manual*. Bangkok: Prachoomchang.
- Phromphun, S. (2011). *Dissected of performance for competency development*. Bangkok: Panyachon publisher.
- Phuphatthanapong, K., & Jearrajinda, N. (2018). Competency of employees and organization's service quality. *Kasem Bundit Journal*, 19(1), 1-13.
- Pongtanee, P. (2014). The effects of knowledge, skills, professional values, ethics and attitudes on competencies of tax auditors. *Suthiprithat*, 28(87), 95-121.
- Pornsiri, S., & Naiyana K. (2020). Competencies of desirable accountant of enterprises in the digital era. *Lampang Rajabhat University Journal*, 11(1), 146-156.
- Prakrongsee, S., Konthong, K., & Nilniyom, P. (2014). Relationships between modern accounting competency and professional success of bookkeepers in the upper Northeast. *Journal of Accountancy and Management Mahasarakham Business School, Mahasarakham University*, 6(2), 1-11.
- Pukamang, N., Wangchareondech, S., & Yasamorn, N. (2017). Relationship between accounting practice skills and job success of accountants of educational institution under vocational education commission. *Journal of Accountancy and Management Mahasarakham Business School, Mahasarakham University*, 9(4), 47-156.
- Rasameethamma-chok, S. (2005). *Human potential development guidelines with competency base learning*. Bangkok: Siri Wattana Interprint.
- Rotchanakitummnuai, S. (2019). Challenges of accounting profession in the next decade. *Journal of Accounting Profession*, 15(47), 5-16.
- Sakthachak, K., & Sukwattanasinitt, K. (2019). Factors affecting working efficiency of digital accountants working in Thai Government Offices. *Hatyai Academic Journal*, 17(1), 17-31.

- Srisattarat, C., & Avakiat, S. (2017). A causal factor of accountant affecting the success accounting of small and medium enterprises of central Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 11(25), 137-152.
- Sritornrat, B. (2018). Effects off modern accounting competency on work success of business accountant's northeastern province on economic liberalization. *Journal of Marketing and Management*, 5(1), 58-72.
- Suntajak, Ka., & Sukkawattanasinit, K. (2018). The desirable characteristics of the accountants in thailand 4.0 of government in Thailand. *Journal of MCU Nakhondhat*, 5(3), 771-790.
- Supina, S., Reamthaisong, A., & Wongalasin, T. (2020). The Study of the Influence of accounting professional skills on the successful performance of accountants: A case study of accountants in Bangkok metropolitan region. *Journal of Management Science Review*, 22(1),123-132.
- Vatchagool, W., Tengamnuay, K., & Vichitlekarn, S. (2010). *Expectations of employers towards the characteristics of accountants in listed companies on the Stock Exchange of Thailand*. Retrieved July 20, 2022, From <https://gsbooks.gs.kku.ac.th/53/grc11/files/hmo18.pdf>
- Vejchayanon, N. (2006). *Competency – based approach*. Bangkok: The Graphico Systems.
- Vijitlekakarn, S. (2549). International Education Standards (IES) accounting profession in Thailand. *Thailand Accounting Association Journal*, 3(1), 25-28.
- Watanawirai, N., & Sitriponwanichakun, J. (2012). The potential development of Thai accounting profession on economic liberalization. *Executive Journal*, 32(3), 16-25.
- Wongthongdee, S. (2016) . *Human resource development*. 3rd edition. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Yanto, H., Fam, S., Baroroh, N., & Jati, K. W. (2008). Graduates' accounting competencies in global business: perceptions of Indonesian practitioners and academics. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 22(3), 1-17.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์
Federation of Accounting Professions
Under The Royal Patronage of His Majesty the King

เลขที่ 133 ถนนสุขุมวิท 21 (อโศกมนตรี) แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 02 685 2500 โทรสาร 02 685 2501

 <http://www.tfac.or.th>

 www.facebook.com/tfac.family

 tfac@tfac.or.th

 LINE@ @TFAC.Family

